

Κ. Γ. ΛΑΓΟΥΜΙΤΖΑΚΗ
ΠΡΩΗΝ ΕΠΙΘΕΡΡΗΤΟΥ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Διά τήν Ε΄ καί ΣΤ΄ τάξιν
του Δημοτικού Σχολείου
σύμφωνα μέ τό επίσημον
Πρόγραμμα του Υπουργείου

ΚΩΝΣΤ. Γ. ΛΑΓΟΥΜΙΤΖΑΚΗ
Πρόφην Ἐπιθεωρητοῦ Δημοτικῶν Σχολείων

42087

Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

Διὰ τὴν Ε' καὶ ΣΤ' τάξιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων σύμφωνα μὲ τὸ
ἐπίσημον πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

ΔΙΑΓΡΑΦΕΤΑΙ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

Ἔκδοσις δευτέρα
Διωρθωμένη

ΔΙΑΓΡΑΦΕΤΑΙ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε. — ΑΘΗΝΑΙ
4-ΟΔΟΣ ΑΛΘΑΙΑΣ-4
1936

Κάθε γνήσιον αντίτυπον ἔχει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

Χαρουμτζάκι

PRINTED IN GREECE — 1936

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.

Ἄριθ. 28

Διὰ τοὺς κ. κ. Διδασκάλους.

Καὶ ἀπὸ τὴν διδασκαλικὴν καὶ ἀπὸ τὴν Ἐπιθεωρητικὴν μὲν πεῖραν γνωρίζω, ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς Γραμματικῆς παρουσιάζει πολλὰς δυσκολίας διὰ τὸν διδάσκαλον, καὶ ὅτι τὸ μάθημα τοῦτο δὲν εἶνε εὐχάριστον εἰς τοὺς μαθητάς. Τὸ τοιοῦτον ὀφείλεται βεβαίως εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ μαθήματος, σπουδαίως ἰσχυρῶς συντελεῖ καὶ ἡ ἔλλειψις καταλλήλου βοηθήματος καὶ διὰ τοὺς διδάσκοντας καὶ διὰ τοὺς διδασκομένους, κυρίως διὰ τοὺς δευτέρους. Ἐνῶ δὲ ὅλα τὰ ἄλλα μαθήματα ἐπάροχον βοηθήματα κατάλληλα, εἰς τὰ ὑποῖα ἢ διδακτέα ἔλη, καὶ ὡς πρὸς τὰς τάξεις καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν διάταξιν, εἶνε τελείως σύμφωνος πρὸς τὸ ἐπίσημον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου, διὰ τὴν γραμματικὴν δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον. Αἱ ἐπάροχοι Γραμματικαὶ διὰ τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα, περιλαμβάνουν ὀλόκληρον τὴν ἔκτασιν τῆς Γραμματικῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν γραμματικῶν φαινομένων. Ἡ παράταξις ὅμως εἰς ἓνα βιβλίον τῆς ἔλης, ἐκ τῆς ὁποίας μέρους πρέπει νὰ διδασχθῇ εἰς ἐκάστην τάξιν, εἶνε φυσικὸν νὰ προκαλῆ σύγχυσιν εἰς τὸν διδάσκαλον, νὰ καθιστᾷ δὲ ἄχρηστον τὸ βιβλίον διὰ τὸν μαθητὴν.

Ἐπιθυμοῦντες ὅπως διενκολύνωμεν τοὺς διδασκάλους εἰς τὴν ἐπιτυχῆ καὶ ἄκοπον διδασκαλίαν τῆς Γραμματικῆς καὶ νὰ καταστήσωμεν τὸ μάθημα τοῦτο τερπνὸν καὶ ἐπαγωγὸν εἰς τοὺς μαθητάς, προέβημεν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ παρόντος ἐγχειριδίου, τὸ ὁποῖον προορίζομεν κυρίως διὰ τὸν μαθητὴν. Εἰς τοῦτο περιλαμβάνεται ἡ διδακτέα ἔλη ἐκ τῆς Γραμματικῆς, εἰς τὴν Ε' καὶ ΣΤ' τάξιν, ὡς ὀρίζει ταύτην τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου. Τὸ βιβλίον ἀποτελεῖται ἐκ δύο μερῶν. Εἰς τὸ πρῶτον περιλαμβάνεται ἡ ἔλη τῆς Ε' τάξεως, τῆς διδασκομένης κηχωρισμένως, καὶ τοῦ πρῶτου ἔτους συνδιδασκαλίας Ε' ΣΤ'. Τὸ δεύτερον μέρος περιλαμβάνει τὴν ἔλην τῆς ΣΤ' τάξεως, τῆς διδασκομένης κηχωρισμένως, καὶ τοῦ δευτέρου ἔτους συνδιδασκαλίας Ε' ΣΤ'.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου προτάσσεται τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα διὰ τὴν εὐκολίαν τοῦ διδασκάλου. Μολοντοὶ περιλαμβάνονται μόνον ὅσα τὸ πρόγραμμα ὀρίζει, δὲν παραλείπεται τίποτε ἀπὸ ὅσα πρέπει νὰ γνωρίζωσιν ἐκ τῆς Γραμματικῆς οἱ μαθηταὶ τῆς στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως. Πρὸ τῆς κυρίως διδασκαλίας γίνεται ἡ ἐπανάληψις τῶν δεδιδαγμένων διὰ θεμάτων εἰδικῶν.

Τὰ παραδείγματα πρὸς αἰσθητοποιήσιν τῶν γραμματικῶν φαινομένων δὲν εἶνε λέξεις ἀπλάι, ἢ φράσεις ἀόριστοι, ἀλλὰ προτάσεις πλήρεις ἢ μικραὶ διηγήσεις, μὲ θέματα ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ παιδιοῦ. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις. Εἰς ταύτας κάμνομεν συγχρῆν χρῆσιν τοῦ ἀναγνωστικοῦ. Δὲν παραπέμπομεν εἰς ὀρισμένον ἀναγνωστικόν, ἀλλὰ εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν τὸ ὁποῖον ἔχει ἕκαστος μαθητῆς, καὶ εἰς τὸ μάθημα τῆς ἡμέρας. Τοῦτο γίνεται σκοπιμῶς. Θέλομεν νὰ ἐξοικειωθοῦν οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν γραμματικῶν φαινομένων, ὡς παρουσιάζονται ταῦτα εἰς τὸ ἀναγνωστικόν των. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου καὶ τὰ γραμματικὰ φαινόμενα θὰ ἐννοῆ εὐκολώτερον ὁ μαθητῆς, καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου θὰ κατανοῆ πληρέστερον καὶ εἰς τὸν χειρισμὸν τῆς γλώσσης θὰ ἀσκηθῆ, εἴτε ὁμιλῶν εἴτε γράφων. Γενικῶς τὸ περιεχόμενον τῶν θεμάτων καὶ τῶν ἀσκήσεων εἶναι τοιοῦτον ὥστε τὸ μάθημα τῆς Γραμματικῆς γίνεται **μορφωτικόν**.

Ἡ ὕλη τῆς Ε'. τάξεως καὶ τοῦ πρώτου ἔτους συνδιδασκαλίας Ε'. ΣΤ', ὡς ἔχει καθορισθῆ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ προγράμματος, εἶνε περισσοτέρα τῆς ΣΤ' καὶ τοῦ δευτέρου ἔτους συνδιδασκαλίας Ε'. ΣΤ'. Τοῦτο ἐγένετο προφανῶς, διὰ νὰ ὑπάρχη εἰς τὴν ΣΤ' τάξιν χρόνος ἐπαρκῆς, ἵνα γίνῃ ἐπανάληψις τῆς ὕλης τοῦ προηγούμενου ἔτους, ὥστε νὰ ἐμπεδωθοῦν τελείως τὰ δεδιδαγμένα. Τοῦτο, ἄλλως τε, ὁρίζεται σαφῶς ὑπὸ τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος. Νὰ γίνεταὶ δηλαδὴ εἰς τὴν ΣΤ' τάξιν καὶ τὸ δεῦτερον ἔτος συνδιδασκαλίας Ε'. ΣΤ', ἐπανάληψις, διὰ τὴν ἐμπέδωσιν τῶν δεδιδαγμένων. Ἡ σειρὰ τῶν θεμάτων εἰς τὸ βιβλίον εἶνε σύμφωνος πρὸς τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα. Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει τὸν διδάσκαλον νὰ προτάξῃ οἰοδηποτε θέμα, ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς διδασκαλίας καὶ τὰς διδακτικὰς ἀρχάς.

Τὸ βιβλίον περιέχει καὶ μερικὰς εἰκόνας. Διὰ πρώτην φορὰν παρουσιάζεται Ἑλληνικὴ Γραμματικὴ μὲ εἰκόνας. Ἐτέθησαν αἱ εἰκόνες, ὄχι μόνον διὰ νὰ αἰσθητοποιήσων μερικὰ μαθήματα, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ καταστήσων τὸ βιβλίον εὐχάριστον εἰς τὸν μαθητῆν.

Ἀθῆναι τῆ 25ῃ Ιουλίου 1935

Κ. Γ. ΛΑΓΟΥΜΙΤΖΑΚΗΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ

(*Από τὸ Προεδρικὸν Διάταγμα τῆς 4ης Ἰουνίου 1934*)

Α') Διὰ τὴν Ε'. τάξιν τὴν κεχωρισμένως διδασκομένην, καὶ τὸ πρῶτον ἔτος συνδιδασκαλίας Ε'. ΣΤ'.

Σημείωσις. Ἡ διαφορὰ εἶνε μόνον περιτῶν ἀκλίτων, τὰ ὅποια προτάσσονται τῶν κλιτῶν.

Ἐπανάληψις τῶν δεδιδασγμένων ἐκ τοῦ φθογγολογικοῦ περὶ φωνηέντων, συμφώνων, διφθόγγων.

Τόνοι καὶ τονισμοί, κυριώτεροι κανόνες τούτου. Πνεύματα καὶ θέσις αὐτῶν.

Ἄτονοι καὶ ἐγκλιτικαὶ λέξεις. Οἱ κυριώτεροι κανόνες ἐγκλίσεως. Σημεῖα στίξεως. Πάθη φθόγγων, ἐκθλιψις, συναίρεσις.

Ἐκ τοῦ τυπικοῦ. Διάκρισις κλιτῶν καὶ ἀκλίτων.

Ρήματα δηλωτικὰ ἐνεργειῶν καὶ καταστάσεων.

Σχηματισμὸς τοῦ ἐνεστώτος καὶ τοῦ παρατατικοῦ τῶν βαρυτόνων κατὰ πρόσωπα καὶ εἰς τὴν ἐνεργητικὴν καὶ εἰς τὴν μέσην φωνήν. Ἀσκησις εἰς τὴν ὀρθογραφίαν τῶν καταλήξεων. Διάκρισις καὶ ὀνομασία τῶν χρόνων τοῦ ρήματος. Σχηματισμὸς τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ μέλλοντος ἀόριστου καὶ παρακειμένου τῆς ὀριστικῆς τῶν βαρυτόνων κατὰ πρόσωπα. Ἐνεργητικὸς ἀόριστος Β'.

Διάκρισις οὐσιαστικῶν α'. β'. καὶ γ'. κλίσεως. Κλίσις τῶν οὐσιαστικῶν καὶ τῶν τριῶν κλίσεων. Ἰδιαιτέρως ἀσκησις εἰς τὴν κλίσιν τῶν εὐχρηστών εἰς τὴν ἀπλὴν καθαρεύουσαν τριτοκλιτῶν, ἰδίως δὲ τῶν εἰς εὐς, -ις, καὶ -ος.

Ἐπίθετα. Διάκρισις οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων. Καταλήξεις, σχηματισμὸς τῶν τριῶν γενῶν τῶν ἐπιθέτων. Τονισμὸς τῶν εἰς -α θηλυκῶν ἐπιθέτων ἐν ἀντιπαράβολῃ πρὸς τὰ εἰς -α οὐσιαστικά. Κλίσις τριτοκλιτῶν ἐπιθέτων εἰς -ύς καὶ -ής. Παραθετικὰ ἐπιθέτων. Ὁμαλὸς σχηματισμὸς αὐτῶν.

Ἀριθμητικὰ (ἀπόλυτα -τακτικά, πολλαπλασιαστικά, οὐσιαστικά καὶ ἐπιρρήματα, παράγωγα ἐξ ἀριθμητικῶν).

Σχηματισμὸς ἐνεστῶτος καὶ παρατατικοῦ τῶν συνηρημένων τῆς α'. καὶ β'. συζυγίας. Κλίσις εἰς τὸν συνηρημένον μόνον τύπον. Περὶ ἀκλίτων.

Ἄντωνυμιαί, αἱ εὐχρηστοὶ ἐν τῇ ἀπλῇ καθαρευούσῃ.

Παραγωγικὰ καταλήξεις. Συνήθη παράγωγα εἰς -μα, -οις, -της. Ἐθνικά. Παράγωγα ἐπιθέτα. Ἀσκήσεις περὶ τὴν ὀρθογραφίαν τῶν εἰς -ινός, -εινός, -αῖος, -εἰος, ἐπιθέτων, τῶν εἰς -ία, -εἰα, εἰα- καὶ -οσύνης οὐσιαστικῶν.

Ἐξέτασις προτάσεων. Ἀπλῆ καὶ πεπλατυσμένη πρότασις. Σύνδεσις κατὰ παράταξιν.

Μεθοδικὴ παρατήρησις. Διαρκῆς σύγκρισις τῶν διδασκομένων γραμματικῶν φαινομένων τῆς ἀπλῆς καθαρευούσης πρὸς τὰ δεδιγμένα τῆς Δημοτικῆς καὶ καθορισμὸς τῶν μεταξύ αὐτῶν ὁμοιοτήτων καὶ διαφορῶν.

ΣΤ'.

Β') Διὰ τὴν ΣΤ'. τάξιν τὴν κεχωρισμένως διδασκομένην, καὶ τὸ δεῦτερον ἔτος συνδιδασκαλίας Ε'. καὶ ΣΤ'.

Ἐπανάληψις ἐκείνων ἐκ τῶν δεδιδαγμένων, ὅσων δὲν ἐπετεύχθη εἰσέτι ἢ ἐμπέδωσις.

Ἀσκήσεις εἰς τὴν κλίσιν τῶν τριτοκλίτων οὐσιαστικῶν εἰς εὐς, -ις καὶ -ος καὶ τῶν ἐπιθέτων εἰς -ῆς καὶ -ύς ὅπως ἀπαντῶσιν εἰς τὴν ἀπλῆν καθαρεύουσαν.

Ἀνώμαλος σχηματισμὸς παραθετικῶν, τῶν εὐχρήστων ἐν τῇ ἀπλῇ καθαρευούσῃ. Αὐξήσεις ρημάτων. Σχηματισμὸς τῆς Προστακτικῆς. Σχηματισμὸς καὶ κλίσις τῶν μετοχῶν τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ ἐνεστῶτος, τοῦ ἀορίστου α' καὶ β' τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς καὶ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου α'.

Σχηματισμὸς κλίσεως καὶ διάκρισις τοῦ παρατατικοῦ καὶ ἀορίστου τῶν ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων.

Ἀσκήσεις εἰς τὴν παρατήρησιν τῆς ἐτυμολογικῆς συγγενείας τῶν λέξεων.

Ἐξέτασις προτάσεων. Σύνδεσις καθ' ὑπόταξιν. Ἀνάλυσις μετοχῶν εἰς προτάσεις καθ' ὑπόταξιν.

Μεθοδικὴ παρατήρησις. Διαρκῆς σύγκρισις τῶν διδασκομένων γραμματικῶν φαινομένων τῆς ἀπλῆς καθαρευούσης πρὸς τὰ δε-

διδασκόμενα τῆς δημοτικῆς καὶ καθορισμὸς μεταξὺ αὐτῶν ὑπαρ-
χουσῶν ὁμοιοτήτων καὶ διαφορῶν.

Σημείωσις. Εἰς τὰς συνδιδασκόμενας τάξεις Ε' καὶ ΣΤ'. (δεύ-
τερον ἔτος) προστίθενται ἐπὶ πλέον τὰ ἑξῆς.

Ἐπανάληψις τῶν δεδιδασκόμενων κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἰδίᾳ
περὶ τονισμοῦ, ἐγγλίσεως τόνου, κλίσεως ρημάτων, οὐσιαστικῶν
καὶ ἐπιθέτων.

Ἀριθμητικὰ ἀπόλυτα, τακτικὰ κ.λ.π

Παραγωγικαὶ καταλήξεις. Συνήθη παράγωγα εἰς -μα, -της.
Ἀσκήσεις περὶ τὴν ὀρθογραφίαν τῶν εἰς -ινός, εἰνός, -αιος, -εῖος,
οῖος, ἐπιθέτων καὶ τῶν οὐσιαστικῶν εἰς -ια, -εια, -εια, -οσύνης.

Θέλει δηλαδὴ, εὐρυτέραν τὴν ἐπανάληψιν τῶν διδασκόμενων
κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος.

Επισημάνσεις σχετικά με την εφαρμογή των προγράμτων
Επισημάνσεις σχετικά με την εφαρμογή των προγράμτων

Ὁ καλὸς μαθητὴς

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Διὰ τὴν Ε' τάξιν καὶ τὸ πρῶτον ἔτος συνδιδασκαλίας Ε' ΣΤ'.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

Ἐπανάληψις τῶν διδασκέντων

Ὁ καλὸς μαθητὴς.

Ὁ Παῦλος εἶνε καλὸς μαθητὴς. Ἀκούει τὰς συμβουλὰς τῶν γονέων του καὶ τοῦ διδασκάλου του, μελετᾷ καὶ γράφει τακτικά, εἶνε δὲ ὁ πρῶτος εἰς τὴν τάξιν του. Ἐχει πάντοτε καθαρὰ τὰ βιβλία του, τὰ ἐνδύματά του, τὰς χεῖρας του καὶ τὸ πρόσωπόν του. Παίζει ἀφοῦ τελειώσει τὴν ἐργασίαν του. Εἶνε εὐγενὴς πρὸς ὅλους. Τὸν θαυμάζει καὶ τὸν ἐπαινεῖ ὁ κόσμος. Ὁ διδάσκαλός του εἶνε εὐχαριστημένος μαζὺ του καὶ τὸν ἀγαπᾷ πολύ.

Γόμνασμα 1ον. Ἀπὸ τὰ παραπάνω νὰ γράψετε χωριστά: Τὰς διφθόγγους, τὰ βραχέα, τὰ μακρὰ καὶ τὰ δίχρονα. Ἐπίσης ἀπὸ τὰ σύμφωνα νὰ γράψετε χωριστά ὅσα χειλεόφωνα ὑπάρχουν, ὅσα ὀδοντόφωνα, ὅσα σφραμισκόφωνα, τὰ διπλά, τὰ ὑγρά καὶ τὰ ἄρρητα.

Γόμνασμα 2ον. Πόσα εἶνε τὰ φωνήεντα; Γράφετέ τα. Γράψετε χωριστά, τὰ βραχέα, τὰ μακρὰ καὶ τὰ δίχρονα.

Πόσαι εἶνε αἱ δίφθογγοι; Γράφετέ τας. Πόσα εἶνε ὅλα τὰ σύμφωνα; Γράφετέ τα.

Γράφετε χωριστά, τὰ οὐρανισκόφωνα, τὰ ὀδοντόφωνα, τὰ χειλέοφωνα, τὰ διπλά, τὰ ὑγρά καὶ τὰ ξηρα.

Γύμνασμα 3ον. Χωρίσετε τὰς κατωτέρω λέξεις εἰς συλλαβὰς.

Ὁ Γεωργὸς φορτώνει ἐκάστην προῖαν τὸ ἄροτρον εἰς τὸν ἡμίονόν του καὶ μεταβαίνει εἰς τὸν ἀγρόν του διὰ νὰ τὸν καλλιεργήσῃ. Τὸ ἑσπέρας ἐπιστρέφει κουρασμένος.

Γύμνασμα 4ον. Ἀπὸ τὸ ἴδιον παραπάνω θέμα γράφετε χωριστά τὰς μονοσυλλάβους, τὰς δυσυλλάβους, τὰς τρισυλλάβους καὶ τὰς πολυσυλλάβους λέξεις, καὶ σημειώσατε μὲ γραμμὴν τὴν λήγουσαν, παραλήγουσαν καὶ προπαραλήγουσαν ἐκάστης λέξεως.

Ἐπανάληψις τῶν κανόνων τοῦ Συλλαβισμοῦ.

1. Ὄταν ἓνα σύμφωνον εὐρίσκειται μεταξύ δύο φωνηέντων συλλαβίζεται μὲ τὸ δεύτερον φωνῆεν (μα-θη-τής).

2. Ὄταν δύο ὅμοια σύμφωνα εὐρίσκωνται μεταξύ δύο φωνηέντων χωρίζονται, δηλαδή συλλαβίζεται τὸ ἓνα μὲ τὸ πρῶτον φωνῆεν καὶ τὸ ἄλλο μὲ τὸ δεύτερον (ἕπ-πος).

3. Ὄταν δύο ἀνόμοια σύμφωνα εὐρίσκωνται μεταξύ δύο φωνηέντων, συλλαβίζονται καὶ τὰ δύο μὲ τὸ δεύτερον φωνῆεν, ἂν ὑπάρχῃ Ἑλληνικὴ λέξις νὰ ἀρχίζῃ ἀπ' αὐτά, ἄλλως χωρίζονται (π.χ. πε-ρα-σμένη=σμηῆνος. πέ-τρα=τρώγω. Ἄ-φρὸς=φρόνιμος. τε-τάρ-τη (χωρίζει τὸ ρ καὶ τ) βάρ-βα-ρος; ἀ-δελ-φός.

4. Ὄταν τρία σύμφωνα εὐρίσκωνται μεταξύ δύο φωνηέντων συλλαβίζονται ὅλα μὲ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν, εἰ ὑπάρχῃ Ἑλληνικὴ λέξις νὰ ἀρχίζῃ καὶ ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ σύμφωνα ἢ ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα. Ἄν δὲν ὑπάρχῃ τοιαύτη λέξις, χωρίζονται τὰ τρία σύμφωνα, καὶ τὸ μὲν πρῶτον συλλαβίζεται μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν, τὰ δὲ δύο ἄλλα μὲ τὸ ἐπόμενον. Π.χ. ἐ-πι-στρέ-φει. Τὰ σύμφωνα στρ-ἐπῆγαν μὲ τὸ ε διότι ὑπάρχουν Ἑλληνικαὶ λέξεις πού ἀρχίζουν ἀπ' αὐτὰ=στρώμα, στροφή. Ὁμοίως: ἀ-στρον=στρατός. Αἰ-σχρὸς=σχῆμα. (Ἐπάρχει λέξις, ἢ ὅποια ἀρχίζει ἀπὸ σχ.) Ἐκ-δρο-μή, δέν-δρον, ἄν-θρω-πος, χωρίζονται τὰ τρία σύμφωνα, διότι δὲν ὑπάρχουν λέξεις ἀρχίζουσαι ἀπὸ κδρ, νδρ, νθρ.

Ἀσκησις. Νὰ γράψετε ἀνά δύο λέξεις αἱ ὁποῖα νὰ ταιριάζουν εἰς κάθε κανόνα.

Γύμνασμα 4ον. Ἀντιγράψετε τὰ κατωτέρω καὶ σημειώσατε τὰς βραχεΐας καὶ μακρὰς συλλαβὰς. (βραχὴν ν, μακρὸν -).

Σήμερον ὁ καιρὸς εἶνε ὠραῖος. Πρέπει νὰ κάμωμεν ἐκδρομὴν. Θὰ παίξωμεν, θὰ τραγουδήσωμεν, θὰ κόψωμεν ἄνθη καὶ θὰ γνώσωμεν χαρούμενοι.

Ἀσκησις. Ἀντιγράψετε δύο σειρὰς ἀπὸ τὸ σημερινὸν μᾶθημα τῆς ἀναγνώσεως καὶ σημειώσατε τὰς συλλαβὰς ποὺ γνωρίζετε ὅτι εἶνε βραχεΐαι ἢ μακραί.

Γύμνασμα 5ον. Γράψατε τὰς κατωτέρω λέξεις καὶ θέσατε τοὺς τόρους καὶ τὰ πνεύματα ἐκεῖ ὅπου χρειάζονται.

Τὴν ἑκτην ἡμέραν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, τὴν δὲ ἑβδομὴν ἀνεπαύθη. Τοὺς πρωτοὺς ἄνθρωπος ἐβάλεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν παραδεισον, ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν ἤκουσαν τὴν ἐντολὴν τοῦ ἡμαρτήσαν, ἐδιώχθησαν ἀπὸ τοῦ παραδεισον καὶ κατεδικασθησαν νὰ τρωγῶν τὸν ἀρτον τῶν μετὰ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ προσώπου τῶν.

Γύμνασμα 6ον. Ἀπὸ τὰς λέξεις τοῦ ἰδίου θέματος, γράψετε χωριστὰ τὰς ὀξετόρους, πασοξετόρους καὶ προπαροξετόρους.

Ἐπανάληψις τῶν κανόνων τοῦ τονισμοῦ.

1. Πᾶσα βραχεΐα συλλαβῆ, ὅταν τονίζεται θέλει ὀξεϊαν (φόβος, τρέχω).

2. Ἡ προπαρὰλήγουσα ὅταν τονίζεται πέρνει ὀξεϊαν (ἄνθρωπος, ἤκουσα).

3. Ὅταν ἡ παραλήγουσα εἶναι μακρὰ καὶ ἡ λήγουσα μακρὰ, τονίζεται δὲ ἡ παραλήγουσα, πέρνει ὀξεϊαν (μήτηρ, τρώγω).

4. Ὅταν ἡ παραλήγουσα εἶναι μακρὰ καὶ ἡ λήγουσα βραχεΐα, τονίζεται δὲ ἡ παραλήγουσα, πέρνει περισπωμένην (πλοῦτος, κτήνος, κῆπος).

5. Ὅσαι λέξεις τελειώνουν εἰς -ου ἢ -ευ καὶ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, πέρνουν περισπωμένην (οὐρανοῦ, βασιλεῦ). Ἐξαιροῦνται αἱ λέξεις ἰδοῦ, οὔ, καὶ πού, αἱ ὁποῖαι θέλουν ὀξεϊαν.

6. Ὅταν ἡ λήγουσα εἶνε μακρὰ δὲν τονίζεται ἡ προπαρὰλήγουσα, π.χ. ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς φορεῖ ὠραῖα ἐνδύματα. Τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ τὰ ἐνδύματα εἶνε παλαιά.

7. Ἡ ὀνομαστικὴ καὶ ἡ αἰτιατικὴ τῶν ὀνομάτων, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν πέρνει ὀξεῖαν, ἡ δὲ γενικὴ αὐτῶν, ὅταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν πέρνει περισπωμένην (ὁ μαθητής, τοῦ μαθητοῦ, τὸν μαθητήν, οἱ μαθηταί, τῶν μαθητῶν, τοῖς μαθηταῖς).

Ἐπανάληψις τῶν κανόνων περὶ πνευμάτων.

Ὅσαι λέξεις ἀρχίζουσι ἀπὸ υ πέρνουσι πάντοτε δασεῖαν (ὔδωρ, ὕπνος).

Αἱ κυριώτεραι λέξεις ποῦ πέρνουσι πάντοτε δασεῖαν εἶνε αἱ ἑξῆς:
Τὰ ἄρθρα ὄ, ἦ, οἰ, αἰ.

Ἄγιος, ἄβρογς, ἄγρός, ἄδης, αἷμα, ἄλας, ἄλυσις, ἄλωνι, ἄμαξα, ἀρομύζω, ἀροπάζω, ἀπαξ, ἀπαλός, ἀμαρτία, ἀπλός, ἀμιλλα, ἀψίς, αἴρεσις.

Ἐλλην, Ἐβραῖος, Ἐλένη, Ἐλλη, ἐορτή, ἔδρα, ἕκαστος, Ἐομῆς, Ἐλβετία, ἐκάτερος, ἐκουσίως, ἔνεκα, εἴλωσ, ἐλκύνω, εἰσική, ἔλος, ἐστία, ἐταιρία, ἐξῆς, ἔξις, ἐρατεόν, ἐρμηρεύω, ἐτοιμάζω, εὐρίσκω, ἔως, ἐβδομάς, ἐσπέρα, ἐν, εἶς, ἔξ, ἐπί, ἐκατόν.

Ἡρα, Ἡρώ, Ἡφαιστος, ἠγεμών, ἠμέρα, ἡμερος, ἠλιος, ἠρος, ἠλικία, ἠσυχος, ἠμισυς, ἠδονή, ἠπαρ, ἠττα, ἠρία.

Ἱστορία, ἱερός, ἰδρώς, ἰκανός, ἰλαρός, ἱππος, ἰστός, ἰδρύνω, ἰκετεύω, ἶνα, Ἰσπανία.

Ὀμηρος, ὄπλον, ὄρκος, ὀδός, ὀμαλός, ὄλος, ὄμοιος, ὄμιλος, ὄμωσ, ὄμοῦ, ὄσιος, ὄρμῶ, ὄριον, ὄτι, ὄμάς, ὄοίζω, ὄμωσ, ὄμίχλη, ὄπλον, ὄποιον, ὄταν, ὄσος,

ὄραϊος, ὄρα, ὄριμος.

Δασεῖαν πέρνουσι καὶ ὅσαι ἄλλαι λέξεις γίνονται ἀπὸ τὰς παραπάνω (ἰδρῶς—ἰδρῶνω, ἠρῶς—ἠρῶων—ἠρωϊκός).

Ἄσκησις. Ἀντιγράψατε τὰς δασυνομένας λέξεις.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Συστηματική Διδασκαλία

Ἄτονοι λέξεις.

Ὁ διδάσκαλος, ἡ διδασκάλισσα, οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι ἐξῆλθον εἰς ἐκδρομὴν. Ἐκ τῆς ἐκδρομῆς ἐπανῆλθον τὸ ἑσπέρας, ὡς εἶχον ἀποφασίσει. Ἐξ ὅλων τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν ἀπουσίαζον δύο μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι, ἦσαν δὲ ἐν ὄλῳ 50.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παρατηροῦμεν ὅτι μερικαὶ λέξεις δὲν ἔχουν τόνον, παρὰ μόνον πνεῦμα. Αἱ λέξεις αὗται λέγονται **ἄτονοι**, εἶνε δὲ ἐν ὄλῳ **ἐγγέα** εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν μας, αἱ ἐξῆς: ὁ, ἡ, οἱ, αἱ (ἄρθρα) εἰς, ἐξ, ἐκ, ἐν (προθέσεις) καὶ ὡς (ἐπίρρημα).

Ἀσκησις. Ἀντιγράψετε τὰ κατωτέρω καὶ βάλετε τόνους καὶ πνεύματα.

Ἄγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος ἐλεησον ἡμᾶς. Πατέρα ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἁγιασθητῶ το ὄνομα σου ἐλθετω ἡ βασιλεία σου γεννηθητῶ το θελημα σου, ὡς ἐν οὐρανῶ καὶ ἐπὶ γῆς. Ἐπιβλεψον, Κυριε, ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἐλεησον ἡμᾶς.

Ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως εὑρετε τὰς ἄτόνους λέξεις καὶ τὰς γράψετε.

Ἐγκλιτικαὶ λέξεις.

Εἰς **τινα** πόλιν ἡμέραν **τινὰ** συνέβη πυρκαϊά. Οἰκίαι **τινές** ἐκάησαν ὡσπερ πυροτέχνημα. Οὐδεὶς ὅμως ἐκ τῶν ἐνοίκων **των** ἐπαθέ **τι**, διότι οἱ πυροσβέσται μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς **των** ἔσωσαν αὐτούς.

Εἰς τὰ παραπάνω παρατηροῦμεν ὅτι μερικαὶ λέξεις δὲν ἔχουν τόνον. Αἱ λέξεις αὗται δὲν εἶνε ἄτονοι, ἀλλὰ συμβαίνει ἢ νὰ μεταβιβάζεται ὁ τόνος τῶν εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως, καὶ τότε φαίνεται ὅτι ἐκεῖνη ἔχει δύο τόνους, ἢ νὰ ἀποβάλλεται, δηλ. νὰ χάνεται. Αὐτὸ γίνεται συχνὰ ὅταν γράφωμεν, λέγεται δὲ **ἐγκλισις** τοῦ τόνου. Αἱ δὲ λέξεις αἱ ὁποῖαι χάνουν τὸν τόνον τῶν λέγονται **ἐγκλιτικαὶ λέξεις**.

Αἱ κυριώτεραι ἐγκλιτικαὶ λέξεις εἶνε αἱ ἐξῆς: μοῦ, μοί, μᾶς, σοῦ, σοί, σέ, σᾶς, τῶν, τῆς, τίς, τί, τινός, τινές, πότε, ποτέ, τό, τοῦ, τά, τάς. (Καί τὰ μόρια τῆς ἀρχαίας τέ, πέρ. θέ, γέ, δέ, τος). Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ἔχομεν τὰς ἰδίας περιόδου ἐγκλιτικὰς λέξεις, πλὴν τοῦ τινός, τινές, περ, γε.

Κανόνες τῆς ἐγκλίσεως.

1. Ὁ τόνος τῶν ἐγκλιτικῶν λέξεων **μεταβιβάζεται** εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως, ὅταν αὐτὴ τονίζεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, ἢ ἔχει περισπωμένην εἰς τὴν παραλήγουσαν, ἢ εἶνε ἄτονος. Π.χ. ποῖος ἔπαθέ τι; Ὁ κῆπός μας. Εἰς τινὴ οἰκίαν.

2. Ὁ τόνος τῶν ἐγκλιτικῶν λ' ε ν **χάνεται** ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν, ἢ τονίζεται εἰς τὴν παραλήγουσαν καὶ ἔχη ὀξεῖαν ἢ δὲ ἐγκλιτικὴ λέξις εἶνε μονοσύλλαβος. (Π.χ. Ἐκ τῶν ἐνοίκων των, τῆς ζωῆς των).

3. Ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις τονίζεται εἰς τὴν παραλήγουσαν με ὀξεῖαν καὶ ἡ ἐγκλιτικὴ εἶνε δισύλλαβος, ὁ τόνος τῆς ἐγκλιτικῆς **μένει**. (Π.χ. Ἡμέραν τινά.).

4. Ὅταν εὑρεθῶν εἰς τὴν σειρὰν δύο ἢ περισσότεραι ἐγκλιτικαὶ λέξεις, ὁ τόνος των **μεταβιβάζεται** ὥσπου νὰ μείνη ἡ τελευταία ἄτονος.

Π.χ. Φέρε μού το. Δόσέ μᾶς το.

5. Τὰ ἐγκλιτικὰ μόρια γράφονται **ἠνωμένα** μετὰ τὴν προηγουμένην καὶ φαίνονται ὡς μία λέξις. Ὅταν γίνεται αὐτό, δὲν ἰσχύουν οἱ κανόνες τοῦ τονισμοῦ (ὥστε, εἶθε, ὥσπερ, ἦτοι, καίτοι).

Ἄσκησις. Ἀντιγράψετε καὶ τονίσετε τὰ κατωτέρω.

Εἰς τι θρανιον ευρεθησαν τετραδια τινα. Μηπως εινε του αδελφου σας; Ουτε του αδελφου μου εινε ουτε ιδικα μου. Ο κηπος σας εχει ωραια ανθη. Ειδον τινα να κοπτη σγκα.

Ἀπὸ τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως εἴρατε καὶ γράψετε τὰς ἐγκλιτικὰς λέξεις.

Σημεῖα στίξεως.

Ὅταν γράφωμεν, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα, μεταχειρίζομεθα καὶ μερικὰ ἄλλα σημεῖα, τὰ ὁποῖα λέγονται **σημεῖα στίξεως**. Ταῦτα εἶνε τὰ ἐξῆς:

Ἡ **τελεία** (.) Τὴν βάζομεν, ὅταν τελειώσῃ τὸ νόημα ἐκείνου ποῦ γράφομεν π.χ. ὁ διδάσκαλος, ἡ διδασκάλισσα, οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι ἐξῆλθον εἰς τὴν ἐξοχὴν.

Τὸ **κόμμα** (,). Τὸ βάζομεν ὅταν χρειάζεται νὰ χωρίσωμεν λέξεις ἢ καὶ προτάσεις. Ὁ διδάσκαλος, ἡ διδασκάλισσα, οἱ μαθηταί. Ἀφοῦ ἐμελετήσαμεν καὶ ἐγράψαμεν, ἐπαίξαμεν εἰς τὴν αὐλὴν.

Τὸ **ἔρωτηματικόν** (;). Τὸ βάζομεν, ὅταν θέλωμεν νὰ δεῖξωμεν ὅτι ἐρωτῶμεν π.χ. Θὰ ἔλθῃς νὰ παίξωμεν;

Τὸ **θαυμαστικόν** (!). Τὸ βάζομεν ὅταν θέλωμεν νὰ δεῖξωμεν θαυμασμόν, ἢ καὶ λύπην ἢ ἀναφώνησιν. Π.χ. Τί ὠραία πόλις εἶνε αἱ Ἀθῆναι! Πόσον ἐλυπήθηκα ὅταν εἶδον τόσα πτωχὰ παιδιά!

ἜΩ Θεέ μου, τί ἔπαθα!

Ἡ **παρένθεσις** (). Τὴν μεταχειρίζομεθα ὅταν θέλωμεν νὰ ἐξηγήσωμεν μίαν λέξιν π.χ. ὁ Ἡρακλῆς ἐφόρει πάντοτε λεοντὴν (δέρμα λέοντος).

Τὰ **εἰσαγωγικά** (»). Μέσα εἰς αὐτὰ βάζομεν ἐκεῖνα ποῦ λέγει ἄλλο πρόσωπον ὅπως ἀκριβῶς τὰ εἶπε. Π.χ. Ὅταν οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ὤρμων ἐναντίον τῶν Περσῶν ἐψάλλον ἀεμπρὸς παῖδες τῶν Ἑλλήνων, πολεμήσατε διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος».

Τὰ **ἀποσιωπητικά** (.....). Τὰ μεταχειρίζομεθα ὅταν θέλωμεν νὰ μὴ εἴπωμεν αὐτὸ ποῦ ἔχομεν εἰς τὸν νοῦν μας. Π.χ. Σοῦ ὄμιλουσα καὶ δὲν μοῦ ἤκουες. Βλέπεις τώρα.....

Τὸ **ἐνωτικόν** -. Τὸ βάζομεν ὅταν εἰς τὸ τέλος τῆς σειρᾶς δὲν χωρῇ ὀλόκληρος ἡ λέξις καὶ γράφωμεν τὴν ἡμίσειαν εἰς τὴν ἄλλην σειράν: Π.χ. Ὁ ταχυδρόμος μᾶς φέρει τὰς ἐπιστολάς.

Τὰ **διαλυτικά**: Αὐτὰ εἶνε δύο τελεῖαι ποῦ τὰς θέτομεν ἐπάνω εἰς τὸ *υ* καὶ *ι* μερικῶν λέξεων, διὰ νὰ χωρίσωμεν ἀπὸ τὸ προηγούμενον φωνῆν καὶ νὰ τὰ προφέρωμεν χωριστά. Π.χ. Ὁ Ταύγετος εἶνε ὄρος ὑψηλόν. Ὁλην τὴν νύκτα ἤμην ἄπνους. Ὁ Μάϊος ἔχει 31 ἡμέρας. Ὁ φίλος μου λέγεται Παπαϊωάννου.

Ἀσκησις. Ἀντιγράφετε τὰ παρακάτω καὶ βάλετε ὅσα σημεῖα στίξεις χρειάζονται.

Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν παντοκράτορα ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν

Τάδε λέγει Κύριος Ἀνθρωπός τις κατήρατο ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν Ἱεριχά

Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας
Καὶ λέγει ὁ Πιλάτος εἰς τὸν Ἰησοῦν εἰς ἐμὲ δὲν ἀπαντᾷς δὲν
γνωρίζεις ὅτι ἔχω ἐξουσίαν νὰ σὲ ἀπολύσω ἢ νὰ σὲ σταυρώσω.

Πάθη τῶν φθόγγων.

Ἐκθλιψις.

Μετ' ὀλίγον θά κάμωμεν διάλειμμα.

Και' ἀπόφασιν τοῦ κυρίου Διευθυντοῦ θά ὑπάγωμεν αὔριον εἰς
ἐκδρομὴν.

Παρ' ἐκάστου μαθητοῦ θά εἰσπραχθῆ μίαν δραχμὴ δι' ἔξοδα.

Καθ' ἐκάστην Κυριακὴν οἱ μαθηταὶ πηγαίνουν εἰς τὴν Ἐκ-
κλησίαν.

Ὅταν ὁμιλοῦμεν συμβαίνει πολλές φορές νὰ μὴ προφέρωμεν
τὸ τελευταῖον φωνῆεν μερικῶν λέξεων, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρ-
χίζῃ ἀπὸ φωνῆεν. Δηλαδή ἀφήνομεν τὸ τελευταῖον φωνῆεν καὶ
προφέρομεν τὴν λέξιν μαζί με τὴν ἐπομένην. Αὐτὸ τὸ κάμνομεν,
διὰ νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν κακοφωνίαν ποῦ γίνεται ὅταν προφέ-
ρωμεν τὸ προηγούμενον καὶ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν μαζί. Π.χ. Μετ'
ὀλίγον.... ἦτο πρῶτα μετὰ ὀλίγον, ἔφυγε τὸ α καὶ λέγομεν μετ'
ὀλίγον. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς ἄλλα παραδείγματα ποῦ ἔχο-
μεν παραπάνω. Ἡ ἀποβολὴ αὐτὴ τοῦ τελευταίου φωνήεντος τῆς
προηγούμενης λέξεως, ὅταν ἡ ἐπομένη ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν ἢ δι-
φθογγον, λέγεται **Ἐκθλιψις**. Εἰς τὴν θέσιν τοῦ φωνήεντος ποῦ
φεύγει, βάζομεν ἓνα σημεῖον, ποῦ ὁμοιάζει με τὴν ψιλὴν, λέγεται
δὲ **ἀπόστροφος** ('). Καὶ τοῦτο εἶναι σημεῖον στίξεως.

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ἐκθλιψιν ὅταν τὸ φωνῆεν τῆς
ἐπομένης λέξεως ἔχη δασεῖαν τότε τὸ σύμφωνον ποῦ μένει
εἰς τὴν προηγούμενην λέξιν, ἀφοῦ φύγει τὸ φωνῆεν εἶναι εἶνε **π**
γίνεται **φ** καὶ εἶναι εἶνε **τ** γίνεται **θ**. Ἐὰν εἶνε **κ** γίνεται **χ**.

Ὅπως εἶδομεν παραπάνω: **Καθ'** ἐκάστην Κυριακὴν... Ἦτο: Κατὰ
ἐκάστην, κατ' ἐκάστην—καθ' ἐκάστην. Ὅμοίως: ἀφ' ἐσπέρας=
ἀπὸ ἐσπέρας, ἀπ' ἐσπέρας=ἀφ' ἐσπέρας. Ἐξαίρεσις γίνεται εἰς
τὸ μεθαύριον, ὅπου ἂν καὶ ἡ λέξις αὔριον ἔχει ψιλὴν τὸ **τ** τοῦ
μετὰ τὴν ἐκθλιψιν γίνεται **θ**. Κακὰ ὑποπτος=κακὺποπτος=καχύ-
ποπτος.

Τὸ **ο** τῆς πρὸ προθέσεως καὶ τὸ **ι** τῆς περι, δὲν παθαίνουν ποτὲ
ἐκθλιψιν. Πρὸ ὀλίγου ἔφυγεν ὁ Πέτρος. Περὶ αὐτοῦ δὲν γίνεται
λόγος.

Εἰς τὴν δημοτικὴν (ὁμιλουμένην) γλῶσσαν γίνεται καμμία φορὰ
ἐκθλιψις καὶ ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ σύμφωνον. Π.χ. ἔρ-

χομαι ἀπ' τὸ χωριό. Δός' μου τὸ τετράδιό μου. Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά. Πολλάκις παθαίνει ἐκθλιψιν καὶ ἡ δίφθογγος τοῦ καί. Τότε εἰς τὴν θέσιν τοῦ αἰ βάζομεν ἓνα ι διὰ νὰ μὴ χαλᾷ ἡ προφορά. Π.χ. Καὶ αὐτός=κι' αὐτός. Καὶ αὔριον=κι' αὔριον.

Ἄσκησις. Γράψετε τί λέγεται ἐκθλιψις. Ἀντιγράψατε τὰ παρακάτω καὶ κάμετε τὴν ἐκθλιψιν ὅπου χρειάζεται.

Παρὰ ἐμοῦ δὲν θὰ λάβης χρήματα ἐπὶ ὅσον χρόνον θὰ εἶσαι σπάταλος. Μετὰ ἡμῶν ὁ Θεός, ὅτι μεγάλη ἡ δύναμις αὐτοῦ. Ὅταν τρέχης ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, χωρὶς νὰ θέλῃς νὰ ἐργασθῆς, μὴ περιμένῃς παρὰ οὐδενὸς βοήθειαν. Κατὰ ἀρχὰς ἦσο ἀμελής, ὀλίγον κατὰ ὀλίγον ὅμως γίνεσαι ἐπιμελής. Διὰ αὔριον ὠρίσθη ἡ ἐκδρομὴ τοῦ σχολείου μας.

Κρᾶσις.

Ὁ διδάσκαλος εἶπεν ὅτι αὔριον θὰ ἔχωμεν ἱστορίαν. Ὅχι, δὲν ἤκουσες καλά. Εἶπεν ὅτι **θᾶ** ἔχωμεν γεωγραφίαν. Ἐδῶ παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ἓνας λέγει θὰ ἔχωμεν καὶ ὁ ἄλλος θᾶ ἔχωμεν. Δηλαδή εἰς τὴν ὁμιλίαν τοῦ δευτέρου ἔφυγε τὸ ἀρχικὸν φωνῆν **ε** τοῦ ἔχωμεν, καὶ ἠνώθη τὸ **θᾶ** μαζί του, καὶ ἔγεινε **θᾶ** ἔχωμεν. Διὰ νὰ ἀποφύγωμεν δηλαδή τὴν κακοφωνίαν, ἐφ' ὅσον δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ φύγη τὸ τελευταῖον φωνῆν τῆς προηγουμένης λέξεως, φεύγει τὸ ἀρχικὸν τῆς ἐπομένης. Αὐτὸ λέγεται **κρᾶσις**.

Καὶ ἡ κρᾶσις ἔχει ἓνα σημεῖον τοῦ ὁμοιάζει μὲ τὴν ψιλὴν καὶ λέγεται **κορωνίς**. Ἡ κρᾶσις γίνεται σηγηθέστερον εἰς τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν. Καμμιά φορὰ ἐνώνονται τὸ φωνῆν τῆς προηγουμένης λέξεως καὶ τὸ φωνῆν τῆς ἐπομένης καὶ κάμνουν μίαν δίφθογγον. Π.χ. τὸ ἐλάχιστον=τοῦλάχιστον. Ὁ προέχων=ὁ προὔχων.

Ἄσκησις. Γράψετε τί λέγεται κρᾶσις. Ἀντιγράψατε τὰ παρακάτω καὶ κάμετε κρᾶσιν ὅπου χρειάζεται.

Γιατὶ τὰ ἔσκιαζε ἡ φοβέρα καὶ τὰ ἐπλάκωνε ἡ σκλαβιά. Τὰ ἄλλα τετράδια νὰ φέρης αὔριον. Τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ εἶνε πολλά. Μοῦ ἔφηνεν ὁ ἀετός.

Συναίρεσις.

Ἐγὼ ἀγαπῶ τοὺς γονεῖς μου.

Κι ἐγὼ ἀγαπῶ τοὺς ἰδικούς μου.

Ὁ ἓνας λέγει ἀγαπάω, ὁ ἄλλος ἀγαπῶ. Ὁ δεύτερος τὸ **α** καὶ **ω** τὰ ἐνώνει εἰς ἓνα **ω**. Πολλὰς φορές ὅταν ὁμιλοῦμεν γίνεται αὐτό. Διὰ νὰ μὴ ἔχωμεν κακοφωνίαν, ὅταν εὑρεθοῦν δύο φωνήεντα μαζί

Γραμματικὴ Ε' καὶ ΣΤ' Κ. Λαγουμιτζάκη.

ἢ φωνῆν καὶ δίφθογγον, τὰ προφέρωμεν ἠνωμένα. Αὐτὸ λέγεται **συναίρεσις**, γίνεται δὲ κυρίως εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν.

Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον: Ἄθηνά καὶ Ἄθηνᾶ, συκέα - συκῆ, νικᾶω - νικῶ.

Σημείωσις. Ὅταν τονίζεται ἡ συλλαβὴ ἣ ὁποία γίνεται ἀπὸ συναίρεσιν πέρνει πάντοτε περισπωμένην. Νικῶ, Ἄθηνᾶ, συκῆ, ἀγαπῶ, φιλῶ, τιμῶ.

Συγκοπή.

Εἰς τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν ὑπάρχει καὶ ἓνα ἄλλο φαινόμενον τὸ ὁποῖον λέγεται **συγκοπή**. Χάριν εὐφωνίας κόπτομεν ἢ εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως, ὀλόκληρον συλλαβὴν ἢ φωνῆν. Π.χ. Παιδιὰ σὺν θέτε (θέλετε) ἑλευθεριά καὶ κλέφτες νὰ γενῆτε. Κλάψτε (κλάψετε) μανάδες τὰ παιδιὰ καὶ τὰ παιδιὰ τὴς μάνας. Δόστε μου (δόσετέ μου) τόπο νὰ σταθῶ.

Τὰ μέρη τοῦ λόγου.

Ὅσαι αἱ λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατατάσσονται εἰς δέκα εἶδη, τὰ ὁποῖα λέγονται **μέρη τοῦ λόγου**. Εἶνε δὲ τὰ ἑξῆς: **Ῥῆμα**, **ἄρθρον**, ὄνομα **οὐσιαστικόν**, ὄνομα **ἐπίθετον**, **ἀντωνυμία**, **μετοχή**, **ἐπίρρημα**, **πρόθεσις**, **σύνδεσμος** καὶ **ἐπιφώνημα**.

Κλιτὰ—Ἄκλιτα.

Ὁ ἐπιμελής μαθητὴς πάντοτε γνωρίζει καλῶς τὸ μάθημά του.

Οἱ ἐπιμελεῖς μαθηταὶ γνωρίζουσι πάντοτε καλῶς τὸ μάθημά των.

Τῶν ἐπιμελῶν μαθητῶν τὰ τετράδια εἶνε πάντοτε καλῶς διατηρημένα.

Ὅταν ὁμιλῶμεν παρατηροῦμεν ὅτι μερικαὶ λέξεις ἀλλάζουσι, ἐνῶ ἄλλαι δὲν ἀλλάζουσι διόλου. Εἰς τὰ παραπάνω βλέπομεν ὅτι αἱ λέξεις ἐπιμελὲς μαθητῆς γνωρίζει, μάθημά του, ἤλλαξαν, ἐνῶ αἱ λέξεις πάντοτε καὶ καλῶς δὲν ἤλλαξαν. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι ἀλλάζουσι εἰς τὴν ὁμιλίαν λέγονται **κλιτὰ**, ἐκεῖναι δὲ ποὺ δὲν ἀλλάζουσι λέγονται **ἄκλιτα**. Ἐπειδὴ αἱ λέξεις κάμνουσι τὰ μέρη τοῦ λόγου, αὐτὰ δέ, ὡς εἶπομεν, εἶνε δέκα, ἄλλα μέρη τοῦ λόγου εἶνε κλιτὰ καὶ ἄλλα **ἄκλιτα**.

Τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου εἶνε ἑξ: Τὰ ῥήματα, τὰ ἄρθρα, τὰ οὐσιαστικά, τὰ ἐπίθετα, αἱ ἀντωνυμίαι, καὶ αἱ μετοχαί. Τὰ ἀκλιτα εἶνε τέσσαρα: Αἱ προθέσεις, τὰ ἐπιρρήματα, οἱ σύνδεσμοι καὶ τὰ ἐπιφωνήματα.

Διὰ κάθε εἶδος τοῦ λόγου θὰ ὁμιλήσωμεν χωριστά.

Ἄσκησις. Γράψετε εἰς τὸ τετραδίον σας τὰ μέρη τοῦ λόγου καὶ μάθετέ τα ἀπ' ἑξω.

Διάκρισις καὶ καθορισμὸς τῶν κλιτῶν καὶ ἀκλιτῶν μερῶν τοῦ λόγου.

α'. Κλιτὰ ῥήματα. Ὁ Τάκης γράφει καὶ μελετᾷ, παίξει κατόπιν, κοιμᾶται τὴν νύκτα, λούεται καὶ κτενίζεται τὸ πρῶν, τρώγει καὶ πηγαίνει ἔπειτα εἰς τὸ Σχολεῖον. Ὅταν εἶνε ἄτακτος τιμωρεῖται ἀπὸ τὸν διδάσκαλον.

Αἱ λέξεις γράφει, μελετᾷ, παίξει, κοιμᾶται, λούεται, κτενίζεται, πηγαίνει καὶ τιμωρεῖται ποῦ φανερόνουν τί κάμνει ὁ Τάκης ἢ τί παθαίνει ἢ εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκεται, λέγονται ῥήματα.

Ἄσκησις. Γράψετε ποῖαι λέξεις λέγονται ῥήματα. Ἀντιγράψετε τὰ κατωτέρω καὶ σημειώσετε τὰ ῥήματα μὲ γραμμὴν.

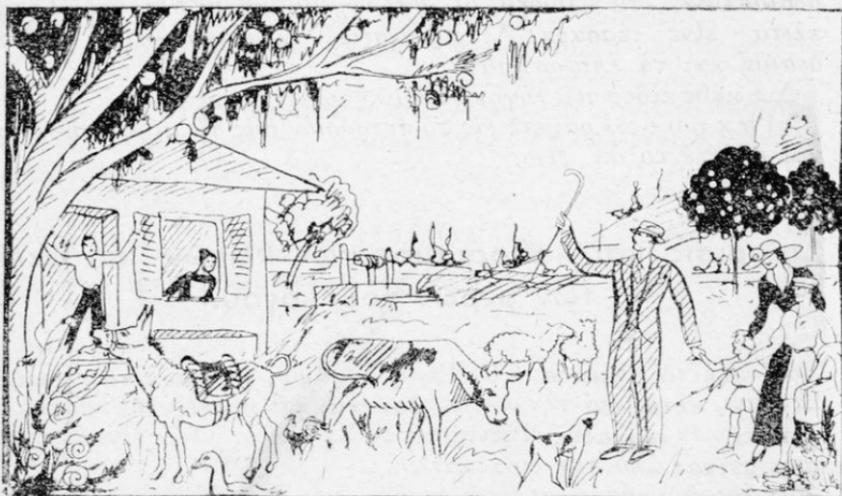
Μόλις ἔμαθον οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι οἱ Πέρσαι ἀπεβιβάσθησαν καὶ εὐρίσκονται εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἔσπευσαν ἐναντίον των. Εἰς τὴν μάχην ποῦ ἔγινεν, οἱ Ἀθηναῖοι, ἂν καὶ ἦσαν ὀλιγώτεροι, ἐπολέμησαν γενναϊότατα καὶ ἐνίκησαν τοὺς ἐχθρούς. Οἱ Πέρσαι ἠττήθησαν κατὰ κράτος καὶ ἔτρεξαν εἰς τὰ πλοῖα των διὰ νὰ σωθοῦν.

Ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως εὗρετε καὶ γράψετε ὅσα ῥήματα ὑπάρχον.

β'. Ἄρθρα. Ὁ πίναξ, ἡ τράπεζα, τὸ παράθυρον, οἱ χάρται, αἱ εἰκόνες καὶ τὰ θρανία εἶνε τοῦ σχολεῖου.

Αἱ λέξεις ὁ, ἡ, τό, οἱ, αἱ, τά, ποῦ βάζομεν ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ ὀνόματα, λέγονται ἄρθρα. Τὸ ὁ βάζομεν ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ ἀρσενικὰ ὀνόματα, τὸ ἡ ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ θηλυκὰ, καὶ τὸ τὸ ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ οὐδέτερα.

γ'. Οὐσιαστικά. Ὁ πατήρ μου, ἡ μήτηρ μου, ἡ ἀδελφή μου καὶ ἐγὼ ἐπήγαμεν εἰς τὸ χωρίον.

Εἰς τὴν αὐλὴν τῶν χωρικῶν εὐρίσκονται διάφορα ζῶα.

1. Εἰς τὴν αὐλὴν τῶν χωρικῶν εὐρίσκονται ὄρνιθες, σκύλοι, πρόβατα, αἶγες, ἡμίονοι καὶ ἄλλα ζῶα.

2. Εἰς τὸν κήπον τῶν ὑπάρχοντων δένδρα μὲ ὠραίους καρπούς καὶ ἄνθη εὐώδη.

3. Αἱ λέξεις μήτηρ, ἀδελφός, ἀδελφή τοῦ φανερώουν πρόσωπα, καὶ αἱ λέξεις, ὄρνιθες, σκύλοι, πρόβατα, ἡμίονοι τοῦ φανερώουν ζῶα, καθὼς καὶ αἱ λέξεις δένδρα καὶ ἄνθη τοῦ φανερώουν πράγματα, λέγονται **οὐσιαστικά**.

Ἀσκῆσις. Γράψετε ποῖαι λέξεις λέγονται οὐσιαστικά. Ἀντιγράψετε τὸ παρακάτω καὶ σημειώσετε τὰ οὐσιαστικά.

— Κατὰ τὸν κατακλυσμὸν ὁ Νῶε κατεσκεύασεν ἀπὸ ξύλου τὴν κιβωτὸν καὶ ἐπήγε εἰς αὐτὴν τὴν γυναῖκα του, τὰς θυγατέρας καὶ τοὺς υἱοὺς του, καθὼς καὶ ἀπὸ ἑνα ζεύγος προβάτων, χοίρων, ἰαπων, λεόντων καὶ λοιπῶν ζῶων.

Ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀγνώσεως εὑρετε καὶ γράψετε τὰ οὐσιαστικά.

4. **Ἐπίθετα.** Ὁ τοίχος τοῦ σχολείου εἶνε λευκός, ὁ πίναξ εἶνε μαῦρος, τὸ παράθυρον εἶνε ὑψηλόν, ἡ θύρα εἶνε στενὴ. Αἱ λέξεις λευκός, μαῦρος, ὑψηλόν, στενὴ, αἱ ὁποῖαι φανερώουν πῶς εἶνε τὰ οὐσιαστικά, λέγονται **ἐπίθετα**.

Ἀσκησις. Γράψετε ποῖαι λέξεις λέγονται ἐπίθετα.

Ἀντιγράψετε τὰ κατωτέρω καὶ σημειώσατε τὰ ἐπίθετα.

Οἱ λευκοὶ ἴπποι εἶνε ὠραιότεροι ἀπὸ τοὺς μαύρους. Ὁ λόκος εἶνε ἄγριον ζῷον. Τὸ πρόβατον εἶνε ἡμερον. Ὁ Νίκος εἶνε ἐπιμελής ἐνῶ ὁ Γεώργιος εἶνε ἀμελής καὶ ἄτακτος. Τὰ τοιαυτὰ φῶλα εἶνε κόκκινα, λευκὰ καὶ γίτωνα.

Ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως γὰ εἴρετε καὶ γὰ σημειώσατε τὰ ἐπίθετα.

Ἀντωνυμίας. Ἐγὼ θὰ γράφω καὶ σὺ θὰ ὑπαγορεύῃς. Ἄντοὶ θὰ μελετοῦν καὶ ἐκεῖνοι θὰ παίζουσι. Ὅσοι εἴμεθα θὰ παίζομεν ὅλοι μαζύ.

Αἱ λέξεις ἐγώ, σὺ, αὐτοί, ἐκεῖνοι, ὅσοι καὶ ὅλοι, ποῦ ἔχουν τεθῆ ἄντι γὰ τεθοῦν ὀνόματα, λέγονται **ἀντωνυμίας**.

Ἀσκησις. Γράψετε ποῖαι λέξεις λέγονται ἀντωνυμίας.

Ἀντιγράψετε τὰ κατωτέρω καὶ σημειώσατε τὰς ἀντωνυμίας.

Ὁ διδάσκαλος ἐτιμώρησεν ὅλους ἡμᾶς, διότι εἴμεθα ἄτακτοι. Ἄτὸς ἐκεῖ κάτω δὲν ἠσυχάζει. Ἐσὲ δὲν ἐνδιαφέρει ἡ τάξις τοῦ σχολείου. Ποῖος θὰ ἔλθῃ πρῶτος εἰς τὰς ἐξετάσεις; Ἡμεῖς πρέπει γὰ προαχθῶμεν ὅλοι. Τίνος εἶνε τὸ τετραδίον; Ὅστις τὸ ἔχασε, αὐτὸς θὰ τὸ πάσῃ.

Καὶ ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως εἴρετε καὶ γράψετε τὰς ἀντωνυμίας.

Μετοχή. Ὁ ἐργαζόμενος πατήρ, ἡ ἐργαζομένη θυγάτηρ καὶ τὸ ἐργαζόμενον παιδίον, συντηροῦν τὴν οἰκογένειάν των. Ὁ γράφων μαθητὴς καὶ ἡ γράφουσα μαθήτρια ἐπῆραν καλὸν βαθμὸν. Ὁ κοιμώμενος θέλει ἡσυχίαν. Ὁ τιμωρούμενος δὲν εἶναι καλὸς μαθητὴς. Αἱ λέξεις ὁ ἐργαζόμενος, ἡ ἐργαζομένη, τὸ ἐργαζόμενον, ὁ γράφων, ἡ γράφουσα, ὁ κοιμώμενος καὶ ὁ τιμωρούμενος βλέπομεν ὅτι φανερώνουν ἐνέργειαν, κατάστασιν ἢ πάθος, δηλαδὴ φαίνονται ὡς ῥήματα. Ὁμοιάζουν ὅμως καὶ μὲ τὰ ἐπίθετα, διότι ἔχουν ἄρθρα καὶ κλίνονται ὅπως καὶ ἐκεῖνα. Αἱ λέξεις αὗται ἐπειδὴ ὁμοιάζουν καὶ μὲ τὰ ῥήματα καὶ μὲ τὰ ἐπίθετα, λέγονται **μετοχαί**, δηλαδὴ ἔχουν καὶ ῥῆμα καὶ ἐπίθετον.

Σημείωσις: Αἱ μετοχαὶ δὲν πέρνουσι πάντοτε ἄρθρα: π.χ. τρέχοντες ἐφθάσαμεν πρῶτοι: κλίνονται ὅμως πάντοτε ὅπως τὰ ἐπίθετα.

Ἀσκησις. Γράψετε ποῖαι λέξεις λέγονται μετοχαί.

Ἀντιγράφετε τὰ κατωτέρω καὶ σημειώσατε ποῖα λέξεις εἶνε μετοχαί.

Ὁ ἀγωνιζόμενος καὶ ἐπιμένων καὶ τολμῶν νικά. Ὁ δειλιῶν καὶ φοβούμενος ἀποτυγχάνει. Οἱ μελετῶντες καὶ γράφοντες τακτικά εἶνε καλοὶ μαθηταί. Ὁ λούων τὴν κεφαλὴν του τακτικά καὶ πλύνων τοὺς πόδας του εἶνε ὑγιής. Οἱ ἐργαζόμενοι καὶ κοπιῶντες ἐκτιμῶνται ἀπὸ ὄλους. Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανεῖζει τὸν Θεόν.

Οἱ καθαριζόμενοι εἶνε ὑμεῖς. Ὀμιλοῦντες καὶ γελῶντες ἐργαζόμεθα εὐχάριστα.

Ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου.

Ἐπιρρήματα. Τὸ αὐτοκίνητον τρέχει ταχέως, ἡ ἄμαξα τρέχει βραδέως.

Χθὲς μετέβην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, σήμερον ἦλθον εἰς τὸ σχολεῖον, αὔριον θὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἐξοχὴν. Ἐξω ἔχει ζέστην, μέσα ἔχει δροσιάν. Ἐπάνω κάθεται ἡ θεία, κάτω εἴμεθα ἡμεῖς.

Αἱ λέξεις ταχέως, βραδέως, χθὲς, σήμερον, αὔριον, ἔξω, μέσα, ἐπάνω, κάτω, προσδιορίζουν καὶ ἀπὸ ἓνα ρῆμα ἐκάστη. Τρέχει ταχέως τὸ αὐτοκίνητον. Μᾶς προσδιορίζει ἡ λέξις ταχέως πῶς τρέχει τὸ αὐτοκίνητον, τὸν τρόπον δηλαδή.

Χθὲς μετέβην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ λέξις χθὲς μᾶς προσδιορίζει τὸν χρόνον ποῦ μετέβην. Τὸ ἴδιον καὶ τὸ σήμερον, αὔριον. Ἡ λέξις ἔξω, προσδιορίζει ποῦ ἔχει ζέστην, δηλαδή τὸν τόπον.

Τὸ ἴδιον καὶ αἱ λέξεις μέσα, ἐπάνω, κάτω. Αἱ λέξεις αὐταὶ αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν τὸ ρῆμα λέγονται **ἐπιρρήματα**. Αναλόγως δὲ τοῦ προσδιορισμοῦ ποῦ κάμνουν δηλαδή τῆς σημασίας ποῦ ἔχουν αἱ λέξεις αὐταὶ, ἔχουν καὶ ὀνόματα. Ἦτοι ὅσα ἐπιρρήματα φανερώνουν τρόπον, λέγονται τροπικά, ὅσα χρόνον, λέγονται χρονικά, ὅσα τόπον, λέγονται τοπικά, ὅσα δὲ φανερώνουν ποσὸν λέγονται ποσοτικά.

Σημείωσις. Ἐνίστε τὰ ἐπιρρήματα προσδιορίζουν καὶ ἐπίθετα καὶ ὀυσιαστικά καὶ ἄλλα ἐπιρρήματα.

Ἀπὸ τὰ εἶδη τῶν ἐπιρρημάτων τὰ κυριώτερα εἶνε τὰ ἐξῆς:
Χρονικά. Πότε, τότε, τώρα, πάντοτε, ἄλλοτε, ἀμέσως, ἀκόμη, χθὲς, ἔπειτα, ἐφέτος, ὕστερον, πρὶν. Τῆς Δημοτ. γλώσσης εἶνε τὰ: Ψές, προψές, πιά, ὀλημερῆς, ὀλονυκτῆς, ἀποβραδῆς κ.λ.π.

Τροπικά. Καλῶς, κακῶς, οὕτως, ἄλλως, σωφροδόν, Ἐλληνιστὶ ταχέως, βραδέως, κλπ. Τῆς Δημοτικῆς εἶνε: Ἀλλιῶς, ἄσχημα, ὁμορφα, καλά, κακὰ, μαζὺ κλπ.

Τοπικά. Ἐνταῦθα, πόθεν, πανταχοῦ, ἔσω, ἔξω, περίξ, πλησίον, μακράν, ἔσωθεν, ἐντός κ.λ.π. Τῆς Δημοτικῆς εἶνε: Ἐδῶθε, ἀλοῦ-θε, πουθενά, πού, ἀχπου, ἀλλοῦ, ἀντικρύ, τριγύρω, κατά, μακριά, σιμά κ.λ.π.

Ποσοτικά. Πόσον, τόσον, πολλάκις, πολύ, ὀλίγον, ἅπαξ, δίς, τρίς κ.λ.π. Καί τῆς Δημοτικῆς εἶνε: Καθόλου, διόλου, κάμποσο, ἀρκετά, ὀλωσδιόλου, ὀλότελα κ.λ.π.

Πάρα τήρησις. Τά εἰς -ως τροπικά ἐπιρρήματα γράφον-ται μέ **ω**, ὅσα δὲ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν περισπῶνται.

Ἀσκησις. Ἀπὸ τὰ κατωτέρω εὑρετε τὰ ἐπιρρήματα καὶ γράφετε αὐτὰ κατὰ εἶδος.

Ὁ Λεωνίδας γενναίως μαχόμενος εἰς τὰς Θερμοπύλας ἔπλεσεν ἐνδόξως. Οἱ Πλαταιεῖς ἐφθασαν ἐγκαίρως εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ ἐβοήθησαν τοὺς Ἀθηναίους ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐνίκησε ὀλοσχερῶς τὸν Τουρκικὸν πρὸ τῶν Δαρδανελλίων. Οὐδέποτε ἐνίκηθη ὁ Ἑλληνικὸς στόλος. Πάντοτε νικᾷ. Πόθεν κατήγετο ὁ Λεωνίδας; Ποῦ ἐφορευέθη ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος καὶ πότε; Ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρῶν.

Σύνδεσμοι. Ὁ Κώστας καὶ ὁ Παῦλος καὶ ἡ Μαίρη παίζουν. Ὁ μὲν Τάκης μελετᾷ, ὁ δὲ Νίκος γράφει. Πήγαινε γὰρ παίξῃς, ἀλλὰ πρόσεξε μὴ λερωθῆς, διότι θὰ θυμώσω.

Εἰς τὰ παραπάνω παρατηροῦμεν ὅτι ἡ λέξις **καὶ** συνδέει τὰ ὀνόματα Κώστας - Παῦλος καὶ Μαίρη. Ἐπίσης αἱ λέξεις **μὲν, δέ,** συνδέουν αὐτὸ ποῦ κάμνει ὁ Τάκης καὶ ὁ Νίκος. Ἐπίσης ἡ λέξις **γὰρ** συνδέει τὸ πήγαινε μὲ τὸ παίξῃς. Ἡ λέξις **μὴ,** τὸ λερωθῆς, ἡ λέξις **ἀλλὰ** τὸ πρόσεξε καὶ ἡ λέξις **διότι** τὸ θυμώσω.

Αἱ λέξεις αὐταὶ αἱ ὁποῖαι χρειάζονται διὰ νὰ συνδέουν ἄλλας λέξεις ἢ προθέσεις λέγονται **σύνδεσμοι** *.

Οἱ κυριώτεροι σύνδεσμοι εἶνε οἱ ἐξῆς. Καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, ἢ, ἀλλά, ὅμως, ἂν, ἐπειδὴ, διότι, δηλαδή, πῶς, ὅταν, ἀφοῦ, ἅμα, πρὶν, ἄρα, ἐάν, ἕως, ὅθεν, μὴ, μήπως κ.λ.π. Εἰς τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν εἶνε: γιὰ, μονάχα, ἀγκαλά, μά, σάν, ἀνίσως, κλπ. καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συνδέσμους τῆς καθαρευούσης.

Ἀσκησις. Γράφετε ποῖαι λέξεις λέγονται σύνδεσμοι. Ἀντιγράφετε τοὺς παραπάνω συνδέσμους.

Ἀπὸ τὸ ἡμῖσιν σημειωτῶν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως, εὑρετε καὶ γράφετε τοὺς συνδέσμους ποὺ ὑπάρχουν.

* Δὲν θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ ἀπασχοληθοῦν οἱ μαθηταὶ μὲ τὰ εἶδη τῶν συνδέσμων. Τὸ τοιοῦτον δὲν ἐπιβάλλεται διὰ μαθητὰς τοῦ Δημ. Σχολείου.

Προθέσεις. Τὴν Κυριακὴν θὰ ὑπάγω εἰς τὴν θείαν μου μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου. Ἐκ τῆς θείας μου θὰ ὑπάγω περιπατοῦν πρὸς τὰ ἔξω τῆς πόλεως. Ἐμαθεὶς τίποτε διὰ τὸν συμμαθητὴν μας Γεώργιον; **Περί** αὐτοῦ δὲν ἔμαθον οὐδέν.

Αἱ λέξεις μετὰ, εἰς, ἐκ, διά, περί, αἱ ὁποῖαι τίθενται ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ὀνόματι, λέγονται **προθέσεις.** Ὅλαι αἱ προθέσεις εἶνε ἐν ὄλῳ δέκα ὀκτώ, ὡς ἐξῆς, ἐν, εἰς, ἐκ, (ἐξ) σύν, πρὸς, πρό, ἀνά, κατά, διά, μετὰ, παρὰ, ἀντί, ἐπί, περί, ἀπό, ἐπί, ὑπό, ὑπέρ. Προθέσεις θεωροῦνται καὶ αἱ λέξεις ἔνεκα, ἔνεκεν, ἄχρι, μέχρι, χάρι, πλήρ, λέγονται δὲ καταχρηστικαὶ προθέσεις.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Ἡ πρόθεσις ἐκ ὅταν εὐρέθῃ πρὸ φωνήεντος γίνεται ἐξ π.χ. Ἐγὼ κατάγομαι ἐκ Θεσσαλονίκης. Σὺ κατάγεις ἐξ Ἀθηνῶν.

Ἀ σ κ η σ ι ς. Γράψετε ποῖαι λέξεις ὀνομάζονται προθέσεις. Ἐῤῥετε ἀπὸ τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως τὰς προθέσεις καὶ γράψετε αὐτάς.

Σύνθεσις. Σύνθετοι λέξεις.

Ἡ Μαίρη καὶ ἡ Κούλα **περιπατοῦν** εἰς τὸν κῆπον. Ὁ Μίμης καὶ ὁ Κώστας **συνομιλοῦν**. Ὁ Νίκος καὶ ὁ Τάκης **παρατηροῦν** μίαν εἰκόνα.

Εἰς τὰς λέξεις περιπατοῦν, συνομιλοῦν καὶ παρατηροῦν, βλέπομεν ὅτι αἱ προθέσεις περί, ἀνά καὶ παρὰ, ἔχουν ἐνωθῆ μετὰς ἐπομένους λέξεις καὶ ἕκαμην μίαν. Αὐτὸ συμβαίνει πολλάς φορές ὅταν ὀμιλοῦμεν ἢ γράφομεν. Δηλαδή αἱ προθέσεις ἐνώνονται μετὰ ἄλλας λέξεις καὶ κάμνουν μίαν. Ἡ ἔνωσις αὐτῆ τῶν προθέσεων μετὰ ἄλλας λέξεις λέγεται **σύνθεσις**, αἱ δὲ λέξεις ποῦ γίνονται ἀπὸ τὴν σύνθεσιν, λέγονται **σύνθετοι** λέξεις.

Πολλάς φορές σύνθετοι λέξεις γίνονται καὶ ἀπὸ δύο διαφόρους λέξεις. Π.χ. Λόγος-γράφω=λογογράφος. Ψεῦδος-λόγος=Ψευδολόγος=Ψευδολογῶ, Ψευδολόγος. Ὑψος-μέτρον=ὑψόμετρον. Ταχὺς-δρόμος=ταχυδρόμος.

Ἀ σ κ η σ ι ς. Ἐῤῥετε εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως τὰς συνθέτους λέξεις καὶ χωρίσετέ τας.

Τί παθαίνει τὸ ν τῆς σύν καὶ ἐν π οθέσεως εἰς τὴν σύνθεσιν.

Οἱ γονεῖς μας εἶνε **συμπολιταί**. Τί **συμβαίνει** ἔξω καὶ φωνάζουν. Ὁ Νίκος καὶ ὁ Τάκης **συμφωνοῦν** πάντοτε.

Ὁ γενναῖος **ἐμφυχώνει** τοὺς συντρόφους του εἰς τὸν κίνδυνον. Αἱ λέξεις **συμπολιταί, συμβαίνει, συμφωνοῦν** καὶ **ἐμφυχώνει**,

εἶνε σύνθετοι, αἱ μὲν τρεῖς πρῶται μὲ τὴν σὺν πρόθεσιν, ἡ δὲ τελευταία μὲ τὴν ἐν.

Καὶ ὁμοῦς ἀντὶ τοῦ ν βλέπομεν μ.

Αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε, εἰς τὴν σύνθεσιν ὅταν τὸ ν τῆς σὺν ἢ ἐν προθέσεως εὔρεθῃ ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ χειλέφωνα π, β, φ, ἢ τὸ ψ. Δηλαδὴ γίνεται μ.

Ὁ Νίκος καὶ ὁ Τάκης εἶνε **συγκάτοικοι**

Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Γεώργιος εἶνε **συγχωριανοί**. Ὁ Σπῦρος καὶ ὁ Κώστας εἶνε **συγγενεῖς**.

Καὶ αἱ λέξεις **συγκάτοικοι, συγχωριανοί, συγγενεῖς**, εἶνε ἐσύνθετοι ἀπὸ τὴν σὺν πρόθεσιν. Ἐδῶ βλέπομεν ὅτι τὸ ν ἔγεινε γ.

Αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε, ὅταν εἰς τὴν σύνθεσιν τὸ ν τῶν προθέσεων σὺν καὶ ἐν εὔρεθῃ ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ οὐρανισκόφωνα κ, γ, χ, δηλαδὴ γίνεται γ.

Εἰς τὴν πλατεῖαν **συρρέει** πολὺς κόσμος.

Ὁ Φώτης καὶ ὁ Βάσος εἶνε **συμμαθηταί**.

Ὁ Σταῦρος κάμνει **συλλογὴν** γραμματοσήμεων.

Καὶ αἱ λέξεις **συρρέει, συμμαθηταί καὶ συλλογὴ** εἶνε σύνθετοι ἀπὸ τὴν σὺν πρόθεσιν. Ἐδῶ ὁμοῦς βλέπομεν ὅτι τὸ ν ἔγεινεν ὅμοιον μὲ τὸ πρῶτον γράμμα τῆς ἐπομένης λέξεως. Αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε εἰς τὴν σύνθεσιν, ὅταν τὸ ν τῶν προθέσεων σὺν καὶ ἐν εὔρεθῃ ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ ὑγρά ρ, λ, μ, δηλαδὴ ἀφομοιώνεται μὲ αὐτά.

Π α ρ α τ ῆ ρ ῆ σ ε ι ς. Τὸ ν τῆς ἐν προθέσεως πρὸ τοῦ ρ μένει π.χ. ἔνρινος.

Τὸ ν πρὸ τοῦ ν μένει π.χ. σύννεφον. Τὸ ν πρὸ τοῦ σ γίνεται σ, ὅταν μετὰ τὸ σ ἀκολουθῇ φωνῆεν π.χ. συν-σωρεύω = συσσωρεύω. Συν - οἶτιον = συσσίτιον. Ὅταν ὁμοῦς μετὰ τὸ σ ἀκολουθῇ σύμφωνον φεύγει π.χ. συν - στολὴ = συστολή. Συν - στρατιώτης = συστρατιώτης. Ἐπίσης τὸ ν φεύγει ἔμπρὸς ἀπὸ ζ π.χ. συν-ζῶ = συζῶ.

Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ἡ ἐκ πρόθεσις εἰς τὴν σύνθεσιν γίνεται ξε π.χ. Ἐκστρατεύω - ξεστρατεύω. Ἐκχωρίζω = ξεχωρίζω.

Ἀ σ κ η σ ι ς. Γράψετε ποῖα λέξεις λέγονται σύνθετοι καὶ τί παθαίνει τὸ ν τῆς σὺν καὶ ἐν προθέσεως εἰς τὴν σύνθεσιν.

Ἀπὸ τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως εὔρετε καὶ γράψετε τὰς συνθέτους λέξεις.

4. **Ἐπιφωνήματα.** Εὔγε, Παῦλε, ἔγραψες ἔξοχα!

Πωπώ, τί ἔκαμες! **Ἀλοίμονον,** ἀν τὸ μάθη ἢ κυρία.

Ἐλθετε νὰ ἰδῆτε τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. **Ω!** πόσον ὠραία εἶνε.

Αἱ λέξεις εὔγε, ὦ, ποπώ, ἀλοίμορον, ποῦ φανερόνουν ἔπαινον, ἢ λύπην, λέγονται **ἐπιφωνήματα**.

Τὰ κυριώτερα ἐπιφωνήματα εἶνε τὰ ἐξῆς: ὦ, ἄ, ἀλλοίμορον, φεῦ, οὐαί, εἴθε, εὔγε, χαχά.

Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ἔχομεν ἐπιφωνήματα: Μπράβο, μακάρι, ἄμποτε, ζήτω, καὶ πολλὰ τῆς καθαρουούσης.

Ἄσκησις 1η. Γράψετε ποῖα λέξεις λέγονται ἐπιροήματα. Εἴστε εἰς τὸ σημεῖονδὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως ἐὰν ὑπάρχουν ἐπιροήματα, καὶ γράψετε αὐτὰ κατὰ εἶδη.

Ἄσκησις 2α. Ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ σημεῖονδὸ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως εἴστε ποῖον μέρος λόγου εἶνε ἐκάστη λέξις καὶ γράψετε τὰς λέξεις ἐκάστου μέρος χωριστά. Δηλαδὴ τὰ ῥήματα, τὰ ἄρθρα, τὰ ἐπίθετα, τὰ οὐσιαστικά κ.λ.π.

Ἄπλη πρότασις = **Ῥῆμα, ὑποκείμενον, ἀντικείμενον.**

Ὁ Τάκης ἐλεεῖ τὸν πτωχόν.

Ὁ Νίκος ἐβραβεύθη.

Αἱ δύο μικρὰ αὐτὰ ὀμιλία δίδουν πλήρες νόημα, δὲν ἠμποροῦμεν δὲ νὰ ἀφαιρέσωμεν ἀπ' αὐτὰς καμμίαν λέξιν, διότι τότε δὲν θὰ ἔχωμεν τέλειον νόημα. Πᾶσα μικρὰ ὀμιλία, ἢ ὁποῖα μᾶς δίδει ἓνα τέλειον νόημα, λέγεται **ἄπλη πρότασις**.

Εἰς κάθε ἀπλῆν πρότασιν παρατηροῦμεν ὅτι ὑπάρχει τὸ ῥῆμα, ποῦ φανερόναι τὴν ἐνέργειαν ἢ τὸ πάθος (Ἐλεεῖ, ἐβραβεύθη). Ὑπάρχει ἀκόμη καὶ τὸ πρόσωπον ποῦ ἐνεργεῖ ἢ πάσχει (Ὁ Τάκης, Ὁ Νίκος). Ἡ λέξις ἢ ὁποῖα φανερόναι ποῖος ἐνεργεῖ ἢ ποῖος πάσχει, λέγεται **ὑποκείμενον**. Ὑπάρχει ἀκόμη καὶ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ ὁποῖον πηγαίνει ἢ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου. Ἡ λέξις αὐτὴ λέγεται **ἀντικείμενον** (ἐλεεῖ τὸν πτωχόν).

Ἄσκησις. Εἰς τὰς κατωτέρω προτάσεις σημειώσετε τὸ ῥῆμα, τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ἀντικείμενον, ὅπου ὑπάρχει, μὲ ἓνα ρ ἢ ὕ π.

Ἡ Κοῦλα ῥάπτει τὸ φόρεμα. Ὁ Κώστας ἐτιμωρήθη. Οἱ μικροὶ ἀγαποῦν τὰ γλυκά. Ὁ Μίμης ἐλούσθη. Ἡ χελιδὼν τρώγει τοὺς κώνωπας.

Γράψετε τέσσαρας ἀπλᾶς προτάσεις καὶ σημειώσετε τὸ ῥῆμα καὶ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ἀντικείμενον.

Ἡ Κατίνα ποτίζει τὰ ἄνθη.

ΡΗΜΑΤΑ

Ὅπως γνωρίζομεν ρήματα λέγονται αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερώνουν τί κάμομεν ἢ τί παθαίνομεν ἢ εἰς پاίαν κατάστασιν εὐρισκόμεθα.

Διαθέσεις τῶν ρημάτων.

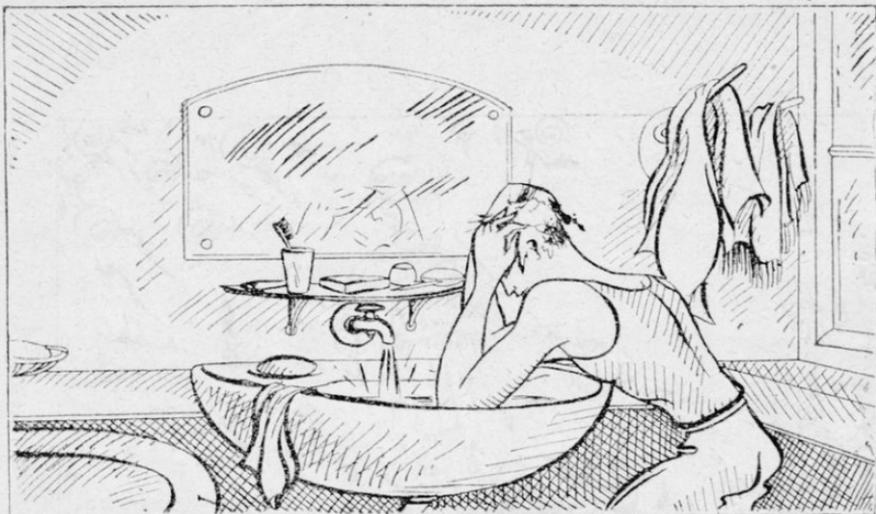
Ἡ Κατίνα ποτίζει τὰ ἄνθη. Ὁ ἀσθενὴς θεραπεύεται ἀπὸ τὸν ἰατρόν.

Ὁ Τάκης λούεται καὶ κτενίζεται. Ὁ Ἄνδρέας κοιμάται καὶ ὁ Νίκος ἀναπαύεται.

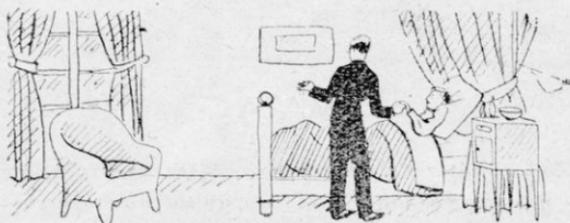
Εἰς τὰ παραπάνω ρήματα παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου δὲν ὁμοιάζει πάντοτε. Εἰς τὸ πρῶτον ρῆμα, ποτίζει τὰ ἄνθη, γίνεται μία ἐνέργεια ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, ἡ ὁποία πηγάζει ἀλλοῦ. Εἰς τὸ ρῆμα θεραπεύεται ἀπὸ τὸν ἰατρόν, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἐνέργεια γίνεται ἀπὸ ἄλλο πρόσωπον, καὶ τὸ ὑποκείμενον παθαίνει τὴν ἐνέργειαν ἐκείνην.

Εἰς τὰ ρήματα λούεται, κτενίζεται, παρατηροῦμεν ὅτι γίνεται μία ἐνέργεια ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, ἡ ὁποία ἐπιστρέφει εἰς τὸ ἴδιον τὸ ὑποκείμενον.

ΠΡΩΤΟΒΑΡΒΑΡΟΝ

‘Ο τάκης λούεται.

‘Ο άσθενής θεραπεύεται από τόν ιατρόν.

‘Ο Άνδρέας κοιμάται.

Εἰς τὰ ρήματα κοιμᾶται, ἀναπαύεται παρατηροῦμεν ὅτι δὲν γίνεται καμμία ἐνέργεια, ἀλλ' ὅτι τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν. Αἱ διαφοραὶ αὐταί, τὰς ὁποίας παρουσιάζουν τὰ ρήματα ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειαν, τὸ πάθος ἢ τὴν κατάστασιν τοῦ ὑποκειμένου, λέγονται διαθέσεις τῶν ρημάτων. Εἶνε δέ, ὡς βλέπομεν, τέσσαρες. Ἡ πρώτη λέγεται *ἐνεργητική*, ἡ δευτέρα *παθητική*, ἡ τρίτη *μέση*, καὶ ἡ τετάρτη *οὐδετέρα*.

Ἀσκησις 1η. Γράψτε πόσων διαθέσεων εἶνε τὰ ρήματα καὶ τί φανερῶνει ἐκάστη διάθεσις.

Ἀπὸ τὰς κατωτέρω προτάσεις διακρίνετε τὰ ρήματα καὶ γράψτε τίνος διαθέσεως εἶνε ἕκαστον.

Ὁ γεωργὸς θερίζει τὰ σιτηρὰ καὶ ἔπειτα ἀλωνίζει αὐτά. Οἱ κακοὶ ἵπποι λακτίζουν. Αἱ αἰθουσαι τοῦ σχολείου μας ἐκαθαρίσθησαν, ἐβράφησαν δὲ αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα. Ὁ Τάκης ἐνδύεται καὶ πλύνεται μόνος του. Ὁ σκύλος κάθεται εἰς τοὺς οπισθίους πόδας του.

Ἀσκησις 2α. Ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως εὑρετε τὰ ρήματα καὶ σημειώσετε τίνος διαθέσεως εἶνε ἕκαστον.

ΑΡΙΘΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

α') Ἀριθμοὶ τοῦ ρήματος.

Ὁ Γεωργὸς ὀργῶνει τοὺς ἀγρούς του καὶ ὁ ξυλουργὸς κόττει τὰ ξύλα.

Οἱ κτῖσται *κτίζουν* τὰς οἰκίας μας καὶ οἱ ράπται *ράπτουν* τὰ ἐνδύματά μας.

Εἰς τὰ δύο πρῶτα ρήματα παρατηροῦμεν ὅτι ἐνεργεῖ ἕνας, ἐνῶ εἰς τὰ δεύτερα ἐνεργοῦν πολλοί. Αὐτὸ συμβαίνει εἰς ὅλα τὰ ρήματα. Ὅταν φαίνεται ὅτι ἐνεργεῖ ἕνας, τότε τὸ ρῆμα εἶνε *ἐνικοῦ* ἀριθμοῦ, ὅταν φαίνεται ὅτι ἐνεργοῦν πολλοί, τότε τὸ ρῆμα εἶνε *πληθυντικοῦ* ἀριθμοῦ.

β') Πρόσωπα τοῦ ρήματος.

Ἐγὼ μελετῶ πάντοτε, *σύ* Μιχαλάκη μελετᾷς ὀλίγον, *αὐτὸς* ὁ Χρηστάκης δὲν μελετᾷ καθόλου.

Ἡμεῖς οἱ μαθηταὶ τῆς Πέμπτης τάξεως γράφομεν ὥραια, *σεῖς*

τῆς Ἑκτῆς γράφετε ὠραιότερα, αὐτοὶ ὅμως τῆς Τετάρτης δὲν γράφουν ὠραία.

Ἐδῶ παρατηροῦμεν ὅτι εἰς τὰ ῥήματα, ἐκεῖνος ποῦ ἐνεργεῖ, εἶνε ἄλλοτε τὸ ἐγώ, ἄλλοτε τὸ σύ καὶ ἄλλοτε τὸ αὐτός. Ὄταν δὲ εἶνε τὸ ῥῆμα πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, φαίνεται ὅτι ἐνεργεῖ, τὸ ἡμεῖς ἢ τὸ σεῖς ἢ τὸ αὐτοί. Ὄταν εἰς τὸ ῥῆμα φαίνεται ὅτι ἐνεργεῖ τὸ ἐγώ ἢ τὸ ἡμεῖς, λέγομεν ὅτι εἶνε πρῶτον προσώπου, ὅταν φαίνεται ὅτι ἐνεργεῖ τὸ σύ ἢ τὸ σεῖς λέγομεν ὅτι εἶναι δευτέρου προσώπου, καὶ ὅταν φαίνεται ὅτι ἐνεργεῖ τὸ αὐτός ἢ αὐτοὶ λέγομεν ὅτι εἶνε τρίτου προσώπου. Ὄταν ἐνεργῇ τὸ ἐγώ, ἢ τὸ σύ ἢ τὸ αὐτός, τὸ πρόσωπον εἶνε ἐνικοῦ ἀριθμοῦ. Ὄταν ἐνεργῇ τὸ ἡμεῖς, ἢ σεῖς ἢ αὐτοὶ τὰ πρόσωπα εἶνε πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ. Ὄταν ὁμιλῶμεν ἢ γράφωμεν δὲν βάζομεν πάντοτε ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ ῥήματα τὸ ἐγώ, σύ, κ.λ.π. διότι ἐννοοῦνται.

Ἀσκησις 1η. Γράφετε πόσοι εἶνε οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ πρόσωπα τοῦ ῥήματος. Ἀπὸ τὰ παρακάτω γράφετε χωριστὰ τὰ ῥήματα τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, καθὼς καὶ τοῦ πρῶτου, δευτέρου καὶ τρίτου προσώπου.

Οἱ Τοῦροὶ ὅταν συνέλαβον αἰχμάλωτον τὸν Ἀθανάσιον Διάκον τοῦ εἶπον. «Γίνεσαι, Διάκε, Τοῦρος, νὰ σοῦ χάρισωμεν τὴν ζωήν;» Ὁ Διάκος ὅμως ἀπήτησεν. «Δὲν ἀλλάζω τὴν θρησκείαν μου οὔτε τὸν ἔθνησμόν μου προτιμῶ νὰ ἀποθάνω». Καὶ οἱ Τοῦροὶ τὸν ἐσοῦβλισαν.

Ἀσκησις 2α. Ἀλλάξετε τὸν ἀριθμὸν τῶν ῥημάτων εἰς τὰς κατωτέρω προτάσεις καὶ αὐτὰς μαζύ.

Γράφω πάντοτε προσεκτικὰ. Ἀγαπᾶτε πολὺ τὰ παιγνίδια. Πρόσεχε ὅταν παίζης. Τὰ βουνὰ ἐκαλύφθησαν ἀπὸ χιόνας. Ἡ πεδιάς προσινίζει.

Τὰ παρακάτω ῥήματα νὰ κάμετε δευτέρου καὶ τρίτου προσώπου, μαζὺ δὲ καὶ τὰς προτάσεις. Ἐγὼ ἀγαπῶ τοὺς γονεῖς μου καὶ τοὺς ἀδελφούς μου. Μελετῶ διότι θέλω νὰ προβιβασθῶ καὶ νὰ ἐδ-
χαριστήσω τοὺς γονεῖς μου. Παίζω ἀφοῦ τελειώσω τὴν ἐργασίαν μου.

Ἀσκησις 3η. Ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀγαγνότητος, εὑρετε καὶ γράφετε χωριστὰ τὰ ῥήματα ποῦ εἶνε εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ ὅσα εἶνε πρῶτον, δευτέρου καὶ τρίτου προσώπου.

Ἐγκλίσεις τοῦ ρήματος.

Ὁ Νίκος μελετᾷ πάντοτε τὰ μαθήματά του καὶ γράφει τακτικά. Ἐάν θέλῃς ἔλα μαζί μου: Ὅταν γράψω θὰ ἔλθω.

Καὶ σύ, Τάκης, νὰ μελετᾷς καὶ νὰ γράφῃς, διότι θὰ ἀπορροφηθῇς.

Γιῶργο, μελέτα καὶ γράφε, ἢ φύγε ἀπὸ τὸ Σχολεῖον. Ἄς γίνῃ καλὸς καιρὸς νὰ υπάγωμεν ἐκδρομὴν.

Ἐδῶ παρατηροῦμεν ὅτι αὐτὸ ποῦ κάμνει ὁ Νίκος εἶνε βέβαιον καὶ ὀριστικόν. Μελετᾷ καὶ γράφει πάντοτε. Δηλαδή ἡ διάθεσις τοῦ ὑποκειμένου εἶνε ὀριστικὴ καὶ βεβαία.

Ὁ Τάκης δὲν μελετᾷ μόνος του, ἀλλὰ τὸν διατάσσουν νὰ μελετᾷ καὶ νὰ γράφῃ. Ἐάν θέλῃ πηγαίνει ἢ ὅταν γράψῃ θὰ ἔλθῃ. Τὸ ὑποκείμενον ἐδῶ φανερώνει ὑπακοὴν ἢ ἐπιθυμίαν.

Τὸν Γιῶργον τὸν διατάσσουν καὶ τὸν προστάζουν νὰ μελετᾷ καὶ νὰ γράφῃ ἢ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ Σχολεῖον. Παρακαλεῖ νὰ γίνῃ καλὸς καιρὸς. Ἐδῶ τὸ ὑποκείμενον φανερώνει προσταγὴν ἢ εὐχὴν.

Αὐτοὶ οἱ τρεῖς τρόποι ποῦ παρουσιάζεται ἡ διάθεσις τοῦ ρήματος λέγονται ἐγκλίσεις τοῦ ρήματος. Ἡ πρώτη, ποῦ φανερώνει τὸ βέβαιον καὶ τὸ ὀριστικόν, λέγεται ὀριστικὴ ἐγκλίσις. Ἡ δευτέρα, ποῦ φανερώνει ὑπακοὴν ἢ ἐπιθυμίαν λέγεται ὑποτακτικὴ ἐγκλίσις καὶ ἡ τρίτη ποῦ φανερώνει διαταγὴν ἢ προσταγὴν, ἢ εὐχὴν λέγεται προστακτικὴ ἐγκλίσις. Ἡ ὑποτακτικὴ ἔχει ἐμπρὸς τὸ νά. Ἐπίσης τίθεται πολλάκις καὶ τὸ ἐάν, τὸ ὅταν, τὸ ἂν, τὸ ἴνα, τὸ ὅπως, τὸ μήπως.

Ἀσκησις 1η. Γράφετε πόσαι εἶνε αἱ ἐγκλίσεις τοῦ ρήματος καὶ χωρίσατε ἀπὸ τὰ παρακάτω τίνος ἐγκλίσεως εἶνε ἕκαστον ρῆμα.

Εἰς τὰς Θερμοπόλεις οἱ Σπαρτιῶται μὲ τὸν Λεωνίδα πολέμοιον γενναϊότατα. Οἱ Νόμοι τῆς Σπάρτης ορίζουν ὅτι πρέπει νὰ ἀποθάνουν ὅλοι καὶ ὄχι νὰ νικηθοῦν. Ὁ Ξέρξης θέλει νὰ τοὺς τρομάξῃ μὲ τὸν πολὺν στρατὸν του καὶ λέγει εἰς τὴν Λεωνίδα. «Παραδοθήτε». Ὁ Λεωνίδας ἀπαντᾷ ὑπερηφάνως: «Ἐλθέ, ἂν τολμᾷς, νὰ μᾶς συλλάβῃς».

Ἀσκησις 2α. Ἀπὸ τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως εἵρετε τὰ ρήματα καὶ γράφετε τίνος ἐγκλίσεως εἶνε καθένα.

Χρόνοι τοῦ ρήματος.

Ὁ Νίκος γράφει τὸ μάθημα τῆς ἀναγνώσεως. Καὶ χθὲς τὸ βράδυ ἔγραψε πολλὴν ὥραν γραμματικὴν. Τὴν περασμένην Τετάρτην ἔγραψε τὰ προβλήματα.

Αὔριον βράδῳ **θὰ γράψῃ** καὶ τὴν καλλιγραφίαν.

Ὁ Νίκος **ἔχει μελετήσῃ** καὶ ὅλα τὰ μαθήματά του. Χθὲς τὸ βράδῳ ποῦ τὸν ἐφώναζαν νὰ ὑπάγῃ περίπατον, ὁ Νίκος **εἶχε γράψει** ὅλα τὰ γραπτά του.

Ἡ ἐργασία ποῦ κάμνει ὁ Νίκος, βλέπομεν ὅτι δὲν γίνεται τὴν ἰδίαν ἡμέραν. Τὴν ἀνάγνωσιν γράφει **σήμερον**, τὴν γραμματικὴν ἔγραψε **χθὲς**, αὔριον **θὰ γράψῃ** τὴν καλλιγραφίαν.

Ὁ ἴδιος **ἔχει μελετήσῃ** καὶ ὅλα τὰ μαθήματα καὶ **εἶχε γράψει** χθὲς τὰ γραπτά του. Ἡ ἐργασία του δηλαδὴ γίνεται εἰς διαφόρους ἡμέρας. Αἱ διαφοραὶ αὐταὶ τοῦ ρήματος ποῦ φανερώουν πότε γίνεται μία ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, λέγονται **χρόνοι** τοῦ ρήματος. Εἶνε δέ, ὡς βλέπομεν ἔξ. Ὁ πρῶτος, ποῦ φανερώνει ὅτι ἡ ἐνέργεια γίνεται **τώρα** καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ γίνεται, λέγεται **νεστώς**.

Ὁ δεῦτερος, ποῦ φανερώνει ὅτι ἡ ἐνέργεια ἐγένετο εἰς τὸ παρελθὸν ἐξακολουθητικῶς λέγεται **παραιατικός**.

Ὁ τρίτος, ποῦ φανερώνει ὅτι ἡ ἐνέργεια ἐγένετο εἰς τὸ παρελθὸν μίαν φοράν μόνον, λέγεται **ἀόριστος**.

Ὁ τέταρτος ποῦ φανερώνει ὅτι ἡ ἐνέργεια **θὰ γίνῃ** αὔριον ἢ μεθαύριον, λέγεται **μέλλον**.

Ὁ πέμπτος, ποῦ φανερώνει ὅτι ἡ ἐνέργεια **ἔχει γίνῃ** εἰς τὸ παρελθὸν καὶ εἶνε τελειωμένη, λέγεται **παρακείμενος**. Καὶ ὁ ἕκτος ποῦ φανερώνει ὅτι ἡ ἐνέργεια **εἶχε γίνῃ** εἰς τὸ παρελθὸν καὶ ἤτο τελειωμένη, λέγεται **ὑπερσυντέλικος**.

Πόσοι μέλλοντες ὑπάρχουν.

Μὴ φύγετε, παιδιά, **θὰ γράψω** καὶ **θὰ ἔλθω** μαζί σας, λέγει ὁ Νίκος.

Τὴν Κυριακὴν **θὰ ἔλθῃς** εἰς τὴν ἐξοχὴν; "Ὁχι, δὲν **θὰ ἔλθω**, διότι **θὰ γράψω** ὅλην τὴν ἡμέραν. Τὸ βράδῳ **θὰ ἔχω γράψει** ὅλα τὰ μαθήματα, καὶ **θὰ ἐξέλθω** εἰς περίπατον.

Ἐδῶ παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Νίκος κάμνει τὸ γράψιμόν του εἰς τὸ μέλλον. Τὴν πρώτην φοράν ὅμως κάμνει τὴν ἐνέργειάν του μίαν φοράν—**θὰ γράψῃ**. Αὐτὸς ὁ μέλλον λέγεται **στιγμιαῖος**. Τὴν δευτέραν φοράν βλέπομεν ὅτι **θὰ κάμῃ** τὸ γράψιμόν εἰς τὸ μέλλον. ἀλλὰ διαρκῶς—**θὰ γράψῃ** τὴν Κυριακὴν. Αὐτὸς λέγεται **μέλλον διαρκῆς**. Τὴν τρίτην φοράν βλέπομεν ὅτι εἰς τὸ μέλλον **θὰ ἔχῃ** τελειώσῃ τὸ γράψιμόν του—Τὸ βράδῳ τῆς Κυριακῆς **θὰ ἔχῃ γράψει**. Αὐτὸς λέγεται **μέλλον τετελεσμένος**.

Άσκησης 1η. Γράψετε πόσους χρόνους έχει τὸ ρήμα, καὶ τί φανερώνει ἕκαστος καὶ πόσοι εἶνε οἱ μέλλοντες, καὶ τί φανερώνει ἕκαστος.

Άσκησης 2α. Εὑρετε ἀπὸ τὰ παρακάτω τὰ ρήματα καὶ γράψετε τίνος χρόνου εἶνε ἕκαστος.

Ὁ Τάκης μελετᾷ καὶ γράφει τακτικά. Χθὲς μόνον ἔπαιξε πολλήν ὥραν. Αὐριον θὰ παίξῃ εἰς τὸν κήπον. Θὰ ἔχη γράφει ὁμοῦς τὰ μαθήματά του.

Ἐχὼ παρατηρήσει ὅτι εἶνε καλὸς μαθητής. Ἐγὼ εἶχον εἶπει ὅτι θὰ γίνῃ καλὸς μαθητής.

Άσκησης 3η. Γράψετε τὰ κατωτέρω ρήματα εἰς τὸν παρατατικόν, ἀόριστον, μέλλοντα διαρκῆ καὶ μέλλοντα τετελεσμένον, εἰς τὸν παρακείμενον.

Πλέκω, ράβω, βαδίζω, φυτεύω, μαζεύω.

Άσκησης 4η. Ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως εὑρετε τὰ ρήματα καὶ γράψετε τίνος χρόνον εἶνε ἕκαστος.

Παρατηρήσεις. Οἱ χρόνοι τῶν ρημάτων, ἀναλόγως τῆς σημασίας των, ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν πῶς εἶνε τριῶν εἰδῶν.

1) Ἐξακολουθητικοί: ὁ ἐνεστώς, ὁ παρατατικός καὶ ὁ μέλλων διαρκῆς.

2) Στιγμιαῖοι: ὁ ἀόριστος καὶ ὁ μέλλων στιγμιαῖος.

3) Συντελεσμένοι: ὁ παρακείμενος, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ ὁ μέλλων τετελεσμένος.

Θέμα ἢ ρίζα καὶ καταλήξεις τοῦ ρήματος.

Ἐγὼ παίζω πάντοτε προσεκτικά.

Σὺ παίζεις καὶ δὲν προσέχεις.

Αὐτὸς παίζει ὅλως διόλου ἀπροσεκτα.

Ἡμεῖς παίζομεν ὅλοι μαζύ, ὡς καλοὶ φίλοι.

Σεῖς παίζετε χωριστά.

Αὐτοὶ παίζουν μαζύ μὲ τοὺς μικροὺς.

Εἰς τὸ ρήμα παίζω παρατηροῦμεν ὅτι ἀλλάζει ἡ τελευταία φωνή. Ἐνῶ ἦτο -ω ἔγεινεν -εις, -ει, -ομεν, -ετε, -ουσι, ἐνῶ τὸ ἄλλο μέρος, τὸ πρῶτον, δὲν ἀλλάζει.

Τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ ρήματος ποῦ ἀλλάζει ὅταν ὀμιλοῦμεν ἢ γράφωμεν, λέγεται **κατάληξις**, ἐκεῖνο δὲ ποῦ δὲν ἀλλάζει λέγεται **θέμα ἢ ρίζα**.

Γράψατε τί λέγεται θέμα ἢ ρίζα τοῦ ρήματος καὶ τί κατάληξις.

Γραμματική Ε' καὶ ΣΤ' Λαγουμιτζάκη

Ἄσκησις 1η. Ἀπὸ τὰ παρακάτω ῥήματα, νὰ χωρίσετε μὲ μικρὰν γραμμὴν τὴν ρίζαν ἀπὸ τὴν κατάληξιν.

Μοῦ ἀρέσει ἀφοῦ γράψω καὶ μελετήσω, νὰ ἐξέλθω, νὰ εὔρω τοὺς φίλους μου, νὰ τρέχω, νὰ παίζω καὶ νὰ διασκεδάζω μαζὺ τῶν.

Ἄσκησις 2α. Ἀπὸ τὰ ῥήματα ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεώς σας, νὰ χωρίσετε τὴν ρίζαν ἀπὸ τὴν κατάληξιν.

Χαρακτήρ τοῦ ῥήματος.

Τὸ τελευταῖον γράμμα τῆς ρίζης λέγεται **χαρακτήρ**. Π.χ. τοῦ ῥήματος παίζω ρίζα εἶνε τὸ παίζ, χαρακτήρ τὸ ζ. Γράφω=χαρακτήρ εἶνε τὸ φ.

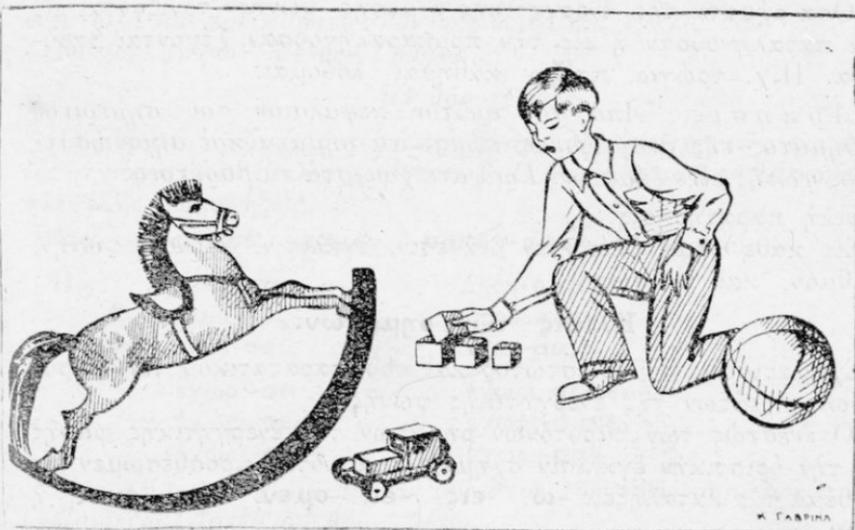
Ὄταν ὁ χαρακτήρ τοῦ ῥήματος εἶνε φωνῆεν, τὸ ῥῆμα λέγεται **φωνηεντόληκτον**, ὅταν δὲ εἶνε σύμφωνον, λέγεται **συμφωνόληκτον**. Π.χ. τρέχω=ἔχει χαρακτήρα τὸ χ. Τὸ ῥῆμα εἶνε συμφωνόληκτον. Δύω, χαρακτήρ εἶνε τὸ υ. Τὸ ῥῆμα εἶνε φωνηεντόληκτον.

Ὄταν ὁ χαρακτήρ συμβαίη νὰ εἶνε ἓνα ἀπὸ τὰ σύμφωνα π, β, φ, κ, γ, χ, τ, δ, θ, τὸ ῥῆμα λέγεται **ἀφωνόληκτον**, διότι τὰ σύμφωνα αὐτὰ δὲν ἔχουν φωνήν, βάρ-ω, κόπτ-ω, λέγ-ω, τρίβ-ω, τρέχ-ω, λείπ-ω, ἀλέθ-ω, δίδ-ω.

Ὄταν ὁ χαρακτήρ συμβαίη νὰ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ σύμφωνα λ, ρ, τὸ ῥῆμα λέγεται **ὕγρόληκτον**. Π.χ. Θέλ-ω, φέρ-ω. Ὄταν δὲ χαρακτήρ τὸ ν ἢ μ, τὸ ῥῆμα λέγεται **ἐνρινόληκτον**. Π.χ. τρέμ-ω, πίν-ω.

Ἄσκησις. Εὔρετε εἰς τὸ παρακάτω θέμα τὰ ῥήματα καὶ χωρίσετέ τα, ἀναλόγως πρὸς τὸν χαρακτήρα τῶν.

Ἡ Κικὴ λούει τὸν σκόλον τῆς. Ἡ Μαίρη κτερίζει τὴν κοῦκλα τῆς. Σήμερον βρέχει, πίπτει καὶ χιών. Ἐγὼ διαμένω εἰς τὴν θεῖαν μου. Καὶ ἐγὼ κατοικῶ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς θείας μου. Χαίρω διότι εἶσαι καλά. Ἡ γραία κλώθει καὶ στοίβει τὰ μαλλιά. Ὁ Τάκης εἰς τὸ διάλειμμα ἐνοχλεῖ τὰ παιδιά. Ὁ Μίμης γράφει καθαρά. Ὁ μικρὸς κτεπᾷ τὰ παλαμάκια του. Παίζει καὶ γελά.

Μοῦ ἀρέσει νὰ παίζω.

Φωναὶ τῶν ρημάτων.

Βαρύτονα ρήματα.

Μοῦ ἀρέσει νὰ γράφω καὶ νὰ διαβάζω, μοῦ ἀρέσει ὅμως καὶ νὰ τρέχω, νὰ παίζω καὶ νὰ γελοῦ μὲ τοὺς φίλους μου.

Ἐκαστὴν ἡμέραν, πλύνομαι, κτενίζομαι, ἐνδύομαι, ἀναπαύομαι μετὰ τὴν ἐργασίαν, τιμωροῦμαι ὅμως καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα ὅταν κάμνω ἀταξίας.

Ἀπὸ τὰ ρήματα τῶν παραπάνω προτάσεων ποῦ εἶνε ὅλα πρώτου ἐνικοῦ προσώπου, παρατηροῦμεν ὅτι μερικὰ τελειώνουν εἰς -ω καὶ ἄλλα εἰς -ομαι. Ὅσα τελειώνουν εἰς -ω λέγομεν ὅτι εἶνε ἐνεργητικῆς φωνῆς, ὅσα δὲ τελειώνουν εἰς -ομαι λέγομεν ὅτι εἶνε παιθητικῆς ἢ μέσης φωνῆς.

Τὴν διάκρισιν αὐτὴν κάμνομεν ἀσχέτως μὲ τὴν διάθεσιν ποῦ φανερώνει ἕκαστον ρῆμα. Ὡστε ὅλα τὰ ρήματα κατατάσσονται εἰς δύο φωνὰς ἀναλόγως μὲ τὴν κατάληξιν ποῦ ἔχει τὸ πρῶτον πρόσωπον τοῦ ἐνεστώτος τῆς ὀριστικῆς:

Ὅσα ῥήματα τῆς ἐνεργητικῆς ἢ μέσης φωνῆς τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν ἢ εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, λέγονται βαρύτενα. Π.χ. τρώω, παίζω, κάθημαι, λούομαι.

Ἀσκήσεις. Ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως εὑρετε τὰ ῥήματα καὶ σημειώσατε τίνος φωνῆς εἶνε ἕκαστον. Γράψατε χωριστὰ τὰ βαρύτενα.

Γενικὴ παρατήρησις :

Εἰς κάθε ῥήμα βλέπομεν διάθεσιν, ἔγκλισιν, χρόνον, φωνήν, ἀριθμόν, καὶ πρόσωπον.

Κλίσις τῶν ῥημάτων.

Σχηματισμὸς τοῦ ἐνεστώτος καὶ τοῦ παρατατικοῦ τῶν βαρύτενων ῥημάτων τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς.

Ὁ ἐνεστῶς τῶν βαρύτενων ῥημάτων τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς εἰς τὴν ὀριστικὴν ἔγκλισιν σχηματίζεται ὅταν προσθέσωμεν εἰς τὸ θέμα τὰς καταλήξεις -ω, -εις, -ει, -ομεν, -ετε, -ουσι, ἢ -ουν.

Π.χ.	λού-ω,	λού-ομεν
	λού-εις	λού-ετε
	λού-ει	λού-ουσι ἢ λού-ουν
	χωρίζ-ω	χωρίζ-ομεν
	χωρίζ-εις	χωρίζ-ετε
	χωρίζ-ει	χωρίζ-ουσι ἢ χωρίζ-ουν

Παρατηρήσεις. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον κλίνονται ὅλα τὰ βαρύτενα ῥήματα τὰ λήγοντα εἰς -ω, εἰς τὸν ἐνεστώτα τῆς ὀριστικῆς ἔγκλισεως.

Ὁ Παρατατικὸς τῶν ἰδίων ῥημάτων εἰς τὴν ἰδίαν ἔγκλισιν σχηματίζεται ὅταν εἰς τὸ θέμα προσθέσωμεν τὰς καταλήξεις -ον, -ες, -ε, -ομεν, -ετε, -ον.

Π.χ.	ἔλου-ον	ἔλού-ομεν
	ἔλου-ες	ἔλού-ετε
	ἔλου-ε	ἔλου-ον
	ἐχώριζ-ον	ἐχώριζ-ομεν
	ἐχώριζ-ες	ἐχώριζ-ετε
	ἐχώριζ-ε	ἐχώριζ-ον

Παρατηρήσεις. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον κλίνεται ὁ Παρατατικὸς ὅλων τῶν εἰς -ω, βαρύτενων ῥημάτων. Παρατατικὸν ἔχει μόνον ἢ ὀριστικὴ ἔγκλισις.

Ἀσκησις. Κλίνετε καὶ γράφετε τὰ ἐξῆς ῥήματα, εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ τὸν παρατατικὸν τῆς ὀριστικῆς ἐγκλίσεως.
 Τρέχω - Λέγω - Μένω - Γράφω.

Ὁ ἀόριστος

Ὁ ἀόριστος τῶν βαρυτόνων ῥημάτων τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς εἰς τὴν ὀριστικὴν ἐγκλίσειν, γίνεται ὅταν εἰς τὸ θέμα προσθέσωμεν τὰς ἐξῆς καταλήξεις.

-σα, -σεσ, -σε, -σαμεν, -σατε -σαν.

Π.χ.	ἔλου-σα	ἔλού-σαμεν
	ἔλου-σεσ	ἔλού-σατε
	ἔλου-σε	ἔλου-σαν
	ἔχωρι-σα	ἔχωρι-σαμεν
	ἔχωρι-σεσ	ἔχωρι-σατε
	ἔχωρι-σε	ἔχωρι-σαν

Ἀσκησις. Γράφετε τὸν ἀόριστον τῶν ἐξῆς ῥημάτων.
 Παιδεύω, Δανείζω, Δύω, Δένω.

Τὸ βοηθητικὸν ῥῆμα Ἔχω

Ὁ Νίκος ἔχει γράψει τὸ μάθημά του.

Ὁ Παῦλος θὰ τὸ γράψῃ αὔριον.

Σεῖς ἔχετε γράψει τὰ μαθήματά σας;

Διὰ νὰ κλίνωμεν τὰ ῥήματα εἰς μερικοὺς χρόνους μεταχειριζόμεθα τὸ ῥῆμα ἔχω. Ὡς βλέπομεν παρακάτω τὸ ἔχω μᾶς χρειάζεται εἰς τὸν παρακείμενον, τὸν ὑπερσυντέλικον καὶ τὸν μέλλοντα τετελεσμένον. Ἐπειδὴ τὸ ἔχω μᾶς βοηθεῖ νὰ κλίνωμεν τοὺς χρόνους αὐτοὺς, λέγεται βοηθητικόν.

Κλίνεται δὲ ὡς ἐξῆς:

Ἐνεστώσ

ἔχω	ἔχομεν
ἔχεις	ἔχετε
ἔχει	ἔχουν ἢ ἔχουσι

Παρατατικὸς

εἶχον	εἶχομεν
εἶχες	εἶχετε
εἶχε	εἶχον

Μέλλον

θα ἔχω	θα ἔχωμε
θα ἔχης	θα ἔχετε
θα ἔχη	θα ἔχουν ἢ θα ἔχωσι

Π α ρ α τ ῆ ρ η σ ε ι ς. Τὸ ἔχω ἀπαντᾶ συνήθως μόνον εἰς τὸν ἐνεστώτα, τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν μέλλοντα. Βοηθητικὸν ρῆμα εἶνε καμμιά φορά καὶ τὸ εἶμαι. Τὰ βοηθητικά ρήματα τίθενται μόνον εἰς τοὺς συντελεσμένους χρόνους. Δηλαδή παρακείμενον, ὑπερσυντέλικον καὶ τετελεσμένον μέλλοντα.

Σχηματισμὸς τοῦ παρακείμενου

Ὁ παρακείμενος, ὅπως εἶδαμεν καὶ παραπάνω, φανερώνει ὅτι ἔχει γίνει μία ἐνέργεια εἰς τὸ παρελθὸν καὶ εἶνε τελειωμένη.

Ὁ Νίκος ἔχει γράψει ὅλα τὰ μαθήματά του.

Ὁ χρόνος αὐτὸς τῶν βαρυτόνων ρημάτων τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς εἰς τὴν ὀριστικὴν ἐγκλισιν, γίνεται μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος ἔχω. Π.χ. Τοῦ ρήματος λούω, ὁ παρακείμενος γίνεται ὡς ἑξῆς:

ἔχω λούσει	ἔχομεν λούσει
ἔχεις λούσει	ἔχετε λούσει
ἔχει λούσει	ἔχουν λούσει

Ἐπίσης τοῦ χωρίζω

ἔχω χωρίσει	ἔχομεν χωρίσει
ἔχεις χωρίσει	ἔχετε χωρίσει
ἔχει χωρίσει	ἔχουν χωρίσει

1. **Π ἄ ρ α τ ῆ ρ ῆ σ ε ι ς.** Ὅπως βλέπομεν κλίνεται μόνον τὸ βοηθητικὸν ρῆμα ἔχω. Ὁ τύπος τοῦ κυρίου ρήματος δὲν ἀλλάζει, μένει ἄκλιτος.

Ἀ σ κ η σ ι ς. Σχηματίζετε τὸν παρακείμενον τῶν κατωτέρω ρημάτων: ἀκούω, κράζω, κόπτω, λύω, διαπρέπω.

Σχηματισμὸς τοῦ ὑπερσυντέλικου

Καὶ ὁ Ὑπερσυντέλικος, ποὺ ὡς ἐμάθαμεν φανερώνει ὅτι μία ἐνέργεια ἐγένεεν εἰς τὸ παρελθὸν καὶ ἦτο τότε τελειωμένη, γίνεται μὲ τὸν παρατατικὸν τοῦ ἔχω, καὶ τὸν τύπον τοῦ κυρίου ρήματος

τοῦ τελειώνει εἰς -σει. Π.χ. Ὁ ὑπερσυντέλικος τοῦ λούω κλί-
νεται ὡς ἑξῆς:

εἶχον λούσει

εἶχες λούσει

εἶχε λούσει

εἶχομεν λούσει

εἶχετε λούσει

εἶχον λούσει.

Καὶ τοῦ χωρίζω

εἶχον χωρίσει

εἶχες χωρίσει

εἶχε χωρίσει

εἶχομεν χωρίσει

εἶχετε χωρίσει

εἶχον χωρίσει.

Παρατήρησις. Ὅπως εἰς τὸν παρακειμένον, οὕτω καὶ εἰς
τὸν ὑπερσυντέλικον κλίνεται μόνον τὸ βοηθητικὸν ῥήμα.

Ἀσκησις 1η. Σχηματίσετε τὸν ὑπερσυντέλικον τῶν ρη-
μάτων: ἀκούω, κραῶ, κόπτω, λύω, διατρέπω.

Ἀσκησις 2α. Ἀπὸ τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώ-
σεως νὰ εὑρετε καὶ νὰ γράψετε τοὺς παρακειμένους καὶ ὑπερ-
συντέλικους ποῦ ὑπάρχουν, εἰς τὸ προῶτον ἐνικὸν πρόσωπον.

**Πῶς σχηματίζονται οἱ μέλλοντες τῶν βαρυτόνων τῆς
ἐνεργητικῆς φωνῆς εἰς τὴν ὀριστικὴν ἔγκλισιν.**

Καθ' ἐκάστην ἡμέραν **θα** λούω τὴν κεφαλὴν μου. Ἐγὼ **θα** τὴν
λούσω αὔριον. Μεθαύριον ποῦ **θα** μοῦ φέρῃ ὁ πατήρ μου ἓνα νέον
πῖλον **θα** ἔχω λούσει τὴν κεφαλὴν μου.

Ὅπως εἶδομεν καὶ παραπάνω, ὅταν ὠμιλήσαμεν περὶ τῶν χρῶ-
νων τοῦ ῥήματος, καὶ ὅπως βλέπομεν καὶ τώρα, οἱ τρεῖς μέλλον-
τες ἔχουν πάντοτε ἐμπρὸς τὸ **θα**.

Ὁ μέλλον διαρκῆς γίνεται ὅπως ὁ ἐνεστώς, ὅταν βάλωμεν ἐμ-
πρὸς τὸ **θα**.

θα λούω

θα λούης

θα λούῃ

θα χωρίζω

θα χωρίζης

θα χωρίζῃ

θα λούωμεν

θα λούετε

θα λούουν ἢ λούωσι.

θα χωρίζωμεν

θα χωρίζετε

θα χωρίζουν, ἢ χωρίζωσι.

Π α ρ α τ ῆ ρ η σ ι ς. Διαφορά υπάρχει ἀπὸ τὸν ἐνεστώτα, ὅτι ἡ κατάληξις τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου ἐνικοῦ προσώπου γράφεται μὲ **-η**. Ἐπίσης καὶ τὸ τοῦ πρώτου πληθυντικοῦ γράφεται μὲ **-ω** ὅπως καὶ τὸ **-ωσι** τοῦ τρίτου πληθυντικοῦ: Γενικῶς θὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὅταν ἐμπρὸς ἀπὸ ἕνα ρῆμα ὑπάρχει τὸ **θα** αἱ κατάληξεις τῶν ρημάτων γράφονται μὲ **η** καὶ **ω**. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὅταν ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ρῆμα εὐρίσκεται τὸ **νά** ἢ τὸ **ἴνα**, ἢ τὸ **ὄπως** ἢ τὸ **μήπως**, ἢ τὸ **μή** ἢ τὸ **ἄς**.

*Ο Μέλλον στιγμαῖος γίνεται ὡς ἐξῆς:

θα λούσω	θα λούσωμεν
θα λούσης	θα λούσετε
θα λούση	θα λούσουν ἢ θα λούσωσι
θα χωρίσω	θα χωρίσωμεν
θα χωρίσης	θα χωρίσητε
θα χωρίση	θα χωρίσουν ἢ θα χωρίσωσι

*Ο δὲ Μέλλον τετελεσμένος ὡς ἐξῆς:

θα ἔχω λούση	θα ἔχωμεν λούση
θα ἔχης λούση	θα ἔχετε λούση
θα ἔχη λούση	θα ἔχουν λούση.

*Α σ κ η σ ι ς 1η. Κλίνετε τοὺς τρεῖς μέλλοντας τῶν ἐξῆς ὀημάτων: **Λύω, Φωνάζω.**

*Α σ κ η σ ι ς 2α. Γράψετε εἰς ὅλους τοὺς χρόνους τῆς ὀριστικῆς ἐγκλίσεως τὸ ὄημα **Λαζούω.**

Πῶς σχηματίζεται ἡ ὑποτακτικὴ τῶν βαρυτόνων ρημάτων τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς.

Νά λούης κάθε ἡμέραν τὴν κεφαλὴν σου.

Νά λούσης τὴν κεφαλὴν σου καλῶς.

Λύριον νά ἔχης λούση τὴν κεφαλὴν του.

*Ἡ ὑποτακτικὴ ἔχει τρεῖς μόνον χρόνους: Ἐνεστώτα, ἄριστον καὶ παρακείμενον.

*Ὁ ἐνεστώτῳ γίνεται ὅπως καὶ τῆς ὀριστικῆς, ὅταν βάλωμεν ἐμπρὸς τὸ **νά**, αἱ δὲ κατάληξεις πέρνουν πάντοτε **-ω** καὶ **η**, π.χ.

νά λούω	νά λούωμεν
νά λούης	νά λούετε
νά λούη	νά λούουν ἢ νά λούωσι.

Ὁ ἀόριστος

νά λούσω	νά λούσωμεν
νά λούσης	νά λούσετε
νά λούση	νά λούσουν, ἢ νά λούσωσι.

Ὁ παρακείμενος

νά ἔχω λούση	νά ἔχομεν λούση
νά ἔχης λούση	νά ἔχετε λούση
νά ἔχη λούση	νά ἔχουν λούση ἢ νά ἔχωσι λούση.

Παρατηρήσεις. Ἐντὶ τοῦ **νά** εἰς τὴν ὑποτακτικὴν τίθεται καὶ τὸ **άν, εάν, ὅταν**. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν τίθεται καὶ **σά γιά νά**- Σά λούης τὸ κεφάλι σου, ἔχεις τὴν υἰγιάν σου- Γιά νά λούης τὸ κεφάλι σου χρῆζεται νερό. Ὁ ἀόριστος τῆς ὑποτακτικῆς δὲν πέρνει ἀύξησιν.

Ἀσκήσεις 1η. Γράψτε τὸ ρῆμα δακρῶω εἰς τοὺς τρεῖς χρόνους τῆς ὑποτακτικῆς.

Ἀσκήσεις 2α. Εὐρετε εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως, ποῖα ρήματα εἶνε ἐγκλίσεως ὑποτακτικῆς καὶ γράψτε αὐτὰ εἰς τὸ **α'**, ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ ἐνεστώτος, τοῦ ἀορίστου καὶ παρακειμένου.

Σχηματισμὸς ρημάτων βαρυτόνων εἰς τὴν μέσῃ ἢ παθητικὴν φωνήν.

Τὰ ρήματα τῆς μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς σχηματίζονται εἰς τὸν ἐνεστώτα τῆς ὀριστικῆς ἐγκλίσεως, ὅταν προσθέσωμεν εἰς τὸ ῥημα τὰς ἐξῆς κατὰ τὰς ἐξῆς -ομι, -εσαι, -εται, -ομεθα, -εσθε ὄνται :

Κλίσις τοῦ ρήματος.

Ἐνεστώσ ὀριστικῆς.

λύομαι	λύομεθα
λύεσαι	λύεσθε
λύεται	λύονται.

Ἐν ὀριστικῇ τῇ Παρατατικῇ σχηματίζεται ὅταν προσθέσωμεν εἰς τὸ θέμα τὰς ἐξῆς καταλήξεις -ομην, -εσο, -ετο, -ομεθα, -εσθε, οντο.

Παρατατικός

ἐλύομην	ἐλύομεθα
ἐλύεσο	ἐλύεσθε
ἐλύετο	ἐλύοντο

Ἀσκησις. Γράψετε τὰς καταλήξεις. Κλίετε εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ τὸν παρατατικὸν τῆς ὀριστικῆς τὰ ἐξῆς ῥήματα: παιδεύομαι, λοῦομαι.

Παθητικός Μέλλων διαρκῆς.

θὰ λύομαι	θὰ λυώμεθα
θὰ λύεσαι	θὰ λύεσθε
θὰ λύεται	θὰ λύονται

Παθητικός μέλλων στιγμιαῖος

θὰ λυθῶ	θὰ λυθῶμεν
θὰ λυθῆς	θὰ λυθῆτε
θὰ λυθῆ	θὰ λυθῶσι

Παθητικός Ἀόριστος ἀ'.

ἐλύθη	ἐλύθημεν
ἐλύθης	ἐλύθητε
ἐλύθη	ἐλύθησαν
(τοῦ ρήματος λοῦομαι)	
ἐλούσθη	ἐλούσθημεν
ἐλούσθης	ἐλούσθητε
ἐλούσθη	ἐλούσθησαν,

Παρατηρήσεις. Ὁ παθητικὸς ἀόριστος α'. ἔχει πάντοτε θ. Συμβαίνει δὲ πολλάς φορές νὰ τίθεται ἔμπρὸς ἀπὸ τὸ θ ἓνα σ. Πότε γίνεται αὐτό, τὸ ἐννοοῦμεν ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν. Παιδεύομαι, ἀόρ. ἐπαιδεύθην. Κτενίζομαι, ἀόρ. ἐκτενίσθην. Διδάσκομαι, ἀόρ. ἐδιδάχθην. Πταρνίζομαι, ἀόρ. ἐπταρνίσθην.

Εἰς ὅσα ρήματα ὁ παθητικὸς ἀόριστος α'. πέρνει σ, τὸ πέρνει καὶ ὁ παθητικὸς μέλλον π.χ. Λούομαι, ἀόρ. ἐλούσθην, μέλλ. θά λουσθῶ.

Παθητικὸς παρακείμενος

ἔχω λυθῆ	ἔχομεν λυθῆ
ἔχεις λυθῆ	ἔχετε λυθῆ
ἔχει λυθῆ	ἔχουν ἢ ἔχουσι λυθῆ.

Ὑπερσυντέλικος

εἶχον λυθῆ	εἶχομεν λυθῆ
εἶχετε λυθῆ	εἶχετε λυθῆ
εἶχε λυθῆ	εἶχον λυθῆ.

τοῦ ρήματος λούομαι καὶ προάγομαι

ἔχω λουσθῆ	ἔχομεν λουσθῆ
ἔχεις λουσθῆ	ἔχετε λουσθῆ
ἔχει λουσθῆ	ἔχουν λουσθῆ.
εἶχον προαχθῆ	εἶχομεν προαχθῆ
εἶχετε προαχθῆ	εἶχετε προαχθῆ
εἶχε προαχθῆ	εἶχον προαχθῆ.

Παρατηρήσεις. Καὶ εἰς τὸν παθητικὸν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλικον τίθεται πολλάκις ἔμπρὸς ἀπὸ τὸ θ ἓνα σ. Ὅπως δηλαδὴ γίνεται καὶ εἰς τὸν παθητικὸν ἀόριστον α'. Πότε γίνεται αὐτὸ τὸ ἐννοοῦμεν ἀπὸ τὴν προφοράν. Εἰς τὰ ρήματα τῆς παθητικῆς φωνῆς αἱ καταλήξεις τοῦ παρακειμένου καὶ ὑπερσυντέλικου γράφονται μὲ -η, ἐνῶ εἰς τὰ ρήματα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς γράφονται μὲ -ει, π.χ. ἐνεργ. ἔχω λύσει, εἶχον λύσει. Παθητ. ἔχω λυθῆ, εἶχον λυθῆ. ἔχω προαχθῆ, εἶχον προαχθῆ.

Ἀσκῆσις 1. Κλίνατε εἰς ὄλους τοὺς χρόνους τῆς ὀριστικῆς ἐγκλίσεως τὸ ρῆμα θεραπεύομαι.

Ἀσκῆσις 2. Εἰς τὸ παρακάτω θέμα ὅπου εἶνε ρῆμα ἐνεργητικὸν νὰ ἀλλάξετε τὴν πρότασιν ὅλην καὶ νὰ τὴν κάμτε μὲ ρῆμα παθητικὸν καὶ τὰνάπαλιν.

Τὰ ἄνθη ἐφυτεύθησαν ἀπὸ τὸν κηπουρόν.

Ὁ στανλοφύλαξ ἔλυσε τοὺς ἵππους. Ὁ ἀσθενὴς ἐθεραπεύθη ἀπὸ τὸν ἰατρόν. Ὁ ἐνοχὸς κατεδικάσθη ἀπὸ τὸν δικαστήν. Ὁ ποταμὸς ποτίζει τὴν πεδιάδα. Τὰ ἄνθη ἐφυτεύθησαν ἀπὸ τὸν κηπουρόν.

Ὑποτακτικὴ παθητικῆς ἢ μέσης φωνῆ.

Ἐρεστώσ

νά λύωμαι

νά λυώμεθα

νά λύεσαι

νά λύεσθε

νά λύεσται

νά λύωνται.

Ἀδούιστος

νά λυθῶ

νά λυθῶμεν

νά λυθῆς

νά λυθῆτε

νά λυθῆς

νά λυθῶσι

Παρακείμενος

νά ἔχω λυθῆ

νά ἔχωμεν λυθῆ

νά ἔχης λυθῆ

νά ἔχετε λυθῆ

νά ἔχη λυθῆ

νά ἔχουν λυθῆ.

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς. Ὅπως γίνεται εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν ὁμοίως καὶ εἰς τὴν παθητικὴν, ἐμπρὸς ὀπὸ τοῦς χρόνους τῆς Ὑποτακτικῆς τίθηται τὸ νά, ἤμπορεῖ δὲ νά τεθῆ καὶ τὸ ἀν. ἐάν κ.λ.π.

Ἐνεργητικὸς Ἀόριστος Β'.

Λαμβάνω τακτικὰ ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν πατέρα μου, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

Καὶ ἐγὼ ἐλάμβανον ὅταν ὁ ἰδικός μου πατήρ ἦτο εἰς τὴν Αἴγυπτον.

*Ἐλαβον μίαν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν μου, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται εἰς τὴν Εὐρώπην. Καὶ σὺ ἔλαβες ἐπιστολὴν, καὶ ὁ Νίκος ἔλαβε.

Ἐδῶ παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ἀόριστος ἔλαβον, τοῦ ρήματος λαμβάνω, δὲν ὁμοιάζει μὲ τὸν ἀόριστον τῶν ἄλλων ἐνεργητικῶν ρημάτων. Εἰς τὰ ἄλλα ἐνεργητικὰ ρήματα ὁ ἀόριστος τελειώνει εἰς -σα (*Ἐλυσα, *Ἐδεσα), ἢ -ψι ἢ -ξα (ἔκλαψα, ἔκραξα), ἐνῶ εἰς τὸ λαμβάνω τελειώνει εἰς -ον. Ἐχει δηλαδὴ τὰς καταλήξεις τοῦ παρατακτικοῦ. Ὁ ἀόριστος αὐτὸς λέγεται ἐνεργητικὸς ἀόριστος δεύτερος.

Τοιοῦτον ἀόριστον β' ἔχουν ὀλίγα μόνον ἐνεργητικὰ ρήματα. Τὸν ἐννοοῦμεν δὲ ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν.

Εἰς τὴν ὑποτακτικὴν ὁ ἀόριστος β' ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεστώτος.

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς γενική. Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' δὲν ἔχει σ.

Κλίσις ἐνεργητικοῦ ἀορίστου β'

*Οριστικὴ ἐγκλίσις τοῦ ρήματος Λαμβάνω.

Ἀόριστος β'.

ἔλαβον

ἐλάβομεν

ἔλαβες

ἐλάβατε

ἔλαβε

ἔλαβον

*Ὑποτακτικὴ

νὰ λάβῃς

νὰ λάβωμεν

νὰ λάβῃ

νὰ λάβετε

νὰ λάβῃ

νὰ λάβωσι

Ὅριστικὴ τοῦ μαθήτου.

ἔμαθον ἔμαθαμεν
ἔμαθες ἔμαθατε
ἔμαθε ἔμαθον.

Ὑποτακτικὴ

νά μάθω νά μάθωμεν
νά μάθης νά μάθετε
νά μάθῃ νά μάθωσι.

Ἄσκησις 1. Γράψετε τὸν ἀόριστον β'. εἰς τὸ πρῶτον ἐνικὸν πρόσωπον τῶν ἐξῆς ρημάτων. Φεύγω, τυγχάνω, ἀμασιτάνω, πίνω, ἀποθνήσκω, πάσχω, εὐδοίσκω, ἔρχομαι, τρώγω.

Ἄσκησις 2α. Κλίνατε τὸν ἀόριστον β' τοῦ τρώγω εἰς τὴν Ὅριστικὴν καὶ Ὑποτακτικὴν καὶ τοῦ ῥήματος πάσχω.

Ἄσκησις 3η. Κλίνατε τὸ ῥῆμα παίζω εἰς τὴν Ὅριστικὴν καὶ Ὑποτακτικὴν.

Ἐπίσης τὸ ῥῆμα πλόνομαι.

Παράτηρήσεις. Διὰ τὴν ὀρθὴν γραφὴν τῶν ρημάτων παρατηροῦμεν τὰ ἐξῆς:

Ὅσα ῥήματα τελειώνουν εἰς -ωνω γράφονται μὲ ὠμέγα. Π.χ. κρυώνω, θυμώνω, στρώνω.

Ὅσα τελειώνουν εἰς -ιζω γράφονται μὲ ι: θερίζω, ἀλατίζω, ποτίζω κ.λ. Ἐξαιροῦνται τὰ δανείζω, ἀθροίζω, δακρύζω, γογγύζω, ἀναβλύζω.

Ὅσα τελειώνουν -εῦω γράφονται μὲ δίφθογγον, καὶ ὄχι μὲ ε: π.χ. Νηστεύω, κλαδεύω, ἀνακατεύω.

Ὅσα ῥήματα τελειώνουν εἰς -αυω, γράφονται μὲ δίφθογγον καὶ ὄχι μὲ ε, π.χ. θραύω, παύω κλπ. Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν γράφονται μὲ ε, π.χ. πάβω, θάβω, σκάβω.

Ὅσα ῥήματα τελειώνουν εἰς -εω γράφονται μὲ ε, π.χ. ἀναπνέω, πλέω κλπ.

Ὅσα τελειώνουν εἰς -αίνω γράφονται μὲ αι. Ἀναβαίνω, ὑγιαίνω, ραίνω, ὑφαίνω κλπ. Ἐξαιροῦνται τὰ ῥήματα δένω, μένω. Καὶ τῆς δημοτικῆς, πλένω, ξένω κλπ.

Ὅσα τελειώνουν εἰς -υω γράφονται μὲ υ π.χ. διαλύω, μεθύω κλπ. Ἐξαιροῦνται τὰ χρίω, κυλίω καὶ κλείω.

Ὅσα τελειώνουν εἰς -ιάζω γράφονται μὲ ι: θυσιάζω, πλησιαζω κλπ. Ἐξαιροῦνται τὰ ὁμοιάζω, συνδυάζω καὶ τῆς δημοτικῆς τὰ μονοιάζω, γνοιάζω.

Ὅσα τελειώνουν εἰς -υνω γράφονται μὲ υ: χύνω, πλύνω, βαθύνω κλπ. Ἐξαιροῦνται τὰ κλίνω, κρίνω, ἀφίνω, φθίνω καὶ τῆς δημοτικῆς τὰ ψήνω, σβήνω, δίνω κλπ.

Ὅσα τελειώνουν εἰς -αίρω γράφονται μὲ αι, π.χ. χαίρω. Ἐξαιροῦνται τὰ ῥήματα φέρω καὶ δέρω. Καὶ τῆς δημοτικῆς: φέρνω, δέρνω, πέρνω κλπ.

Ἄρθρα.

Ὅπως εἶπομεν καὶ προηγουμένως, ἄρθρα εἶνε αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις ὁ, ἦ, τό, οἶ, αἶ, τά, αἷ ὅποια τίθενται ἐμπρὸς ἀπὸ

τὰ ὀνόματα. Τὰ ἄρθρα μᾶς ὀρίζουν τὸ γένος τῶν ὀνομάτων, κυρίως ὁμως τίθενται ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ ὀνόματα τὰ ὀποῖα εἶνε γνωστὰ καὶ ὀρισμένα.

Ἡ Κοῦλα ἔκοψε τὰ μῆλα. Ἐὰν δὲν γνωρίζωμεν ποῖα εἶνε ἡ Κοῦλα, θὰ εἴπωμεν: Μία μαθήτρια ἔκοψε τὰ μῆλα. Δηλαδὴ δὲν θὰ βάλωμεν ἄρθρον. Π.χ. Ὁ Γιωργος ἔσπασε τὸ θρανίον. Ἐὰν δὲν εἶναι γνωστὸς ὁ Γιωργος θὰ εἴπωμεν: Ἐνας μαθητῆς ἔσπασε τὸ θρανίον. Τὰ ἄρθρα ἔχουν τρία γένη, κλίνονται δὲ ὡς ἑξῆς:

Ἐνικός Ἀριθμός

Ἀρσενικόν Θηλυκόν Οὐδέτερον			Πληθυντικός Ἀριθμός			
Ὄνομ. ὁ	ἡ	τὸ	Ὄνομ.	οἱ	αἱ	τὰ
Γεν. τοῦ	τῆς	τοῦ	Γεν.	τῶν	τῶν	τῶν
Δοτ. τῶ	τῇ	τῶ	Δοτ.	τοῖς	τοῖς	τοῖς
Αἰτ. τόν	τήν	τό	Αἰτ.	τούς	τάς	τά
Κλητ. ὦ	ῶ	ὦ	Κλητ.	ὦ	ὦ	ὦ

Παρατηρήσεις. 1) Τὰ ἄρθρα εἰς τὴν καθαρεύουσαν γλώσσαν ἔχουν πέντε πτώσεις, ἐνῶ εἰς τὴν Δημοτικὴν ἔχουν τρεῖς μόνον. Ἡ καθαρεύουσα ἔχει ἐπὶ πλέον τὴν δοτικὴν καὶ κλητικὴν.

2) Εἰς τὴν κλητικὴν ἔχουν καὶ τὰ τρία γένη καὶ εἰς τὸν ἐνικόν καὶ εἰς τὸν πληθυντικόν ἀριθμὸν τὸ ἐπιφώνημα ὦ.

3) Ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἶνε ὀμοία καὶ εἰς τὰ τρία γένη.

4) Εἰς τὴν Δημοτικὴν γλώσσαν ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἶνε καὶ εἰς τὰ δύο γένη οἱ: οἱ πατέρες, οἱ μητέρες.

Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ δὲν ἔχει συνήθως ν εἰς τὴν Δημοτικὴν γλώσσαν. Π.χ. τὸν Αὐγουστο σπᾶνια βρέχει.

Οὐσιαστικά.

Συγκεκριμένα καὶ ἀφηρημένα

Ὅπως ἐμάθομεν, οὐσιαστικά εἶνε αἱ κλιταὶ λέξεις αἱ ὀποῖαι φανερώνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα. Ὅσα οὐσιαστικά ἀντιλαμβανόμεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας λέγονται συγκεκριμένα Π.χ. Ἄνθρωπος, πρόβατον, θρανίον. Ὅσα φανερώνουν ἀόρατα, ἢ κατὰστασιν, ἢ ἰδιότητα, λέγονται ἀφηρημένα. Π.χ. Ἄγγελος, φόβος, ὕπνος, ἐντροπή, δικαιοσύνη κ.λ.π.

Κύρια καὶ προσηγορικά.

Τὰ οὐσιαστικά ἔχουν καὶ ἄλλας διακρίσεις.

Ὅσα φανερώνουν ἓνα μόνον πρόσωπον ἢ πρᾶγμα λέγονται ὀνότια. Π.χ. Ὁ Ποσειδών, ὁ Ζεὺς, ὁ Λεωνίδας, αἱ Ἀθῆναι, ὁ

Βόλος, ὁ Ὀλυμπος κ.λ.π. Ὅσα φανερόνουν πολλά ὅμοια πρόσωπα ἢ ζῶα ἢ πράγματα λέγονται *προσηγορικά*. Π.χ. Οἱ μαθηταί, οἱ ἄνθρωποι, τὰ πρόβατα, οἱ ἵπποι, τὰ ὄρη, τὰ θρανία.

Σημείωσις. Τὸ πρῶτον γράμμα τῶν κυρίων οὐσιαστικῶν γράφεται πάντοτε κεφαλαῖον.

Ἀσκησις. Γράψετε πέντε συγκεκριμένα οὐσιαστικά καὶ δέκα ἀφηρημένα. Ἐπίσης δέκα κῆρια καὶ δέκα προσηγορικά.

Ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως νὰ εὗρετε καὶ νὰ γράψετε τὰ συγκεκριμένα, ἀφηρημένα, κῆρια καὶ προσηγορικά οὐσιαστικά.

Πτώσεις, ἀριθμοί, γένη καὶ κλίσεις οὐσιαστικῶν

α') Πτώσεις.

Ὁ κῆπος ἔχει ὠραῖα ἄνθη
τοῦ κήπου τὰ ἄνθη εἶνε ὠραῖα
ἐν τῷ κήπῳ ὑπάρχουν καὶ δένδρα
τὸν κήπον καλλιεργεῖ ὁ κηπουρός
ὦ κῆπε πόσον ὠραῖος εἶσαι
Οἱ κῆποι ἔχουν ὠραῖα ἄνθη
τῶν κήπων τὰ ἄνθη εἶνε ὠραῖα
ἐν τοῖς κήποις ὑπάρχουν καὶ δένδρα
τοὺς κήπους καλλιεργοῦν οἱ κηπουροί
ὦ κῆποι πόσον ὠραῖοι εἰσθε.

Τὰ οὐσιαστικά, ἐπειδὴ εἶνε κλιτά, ἀλλάζουν τὰς καταλήξεις των ὅταν ὁμιλῶμεν. Αἱ ἀλλαγαὶ αὐταὶ εἶνε πέντε καὶ λέγονται πτώσεις. Εἶνε δὲ αἱ ἐξῆς: ὀνομαστική, γενική, δοτική, αἰτιατική καὶ κλητική. Ὅπως εἶπομεν καὶ παραπάνω εἰς τὰ ἄρθρα, ἕως τώρα ἐγνωρίζαμεν ὅτι αἱ πτώσεις εἶνε τρεῖς, ἡ ὀνομαστική, ἡ γενική, καὶ ἡ αἰτιατική. Τόσας ἔχει ἡ δημοτική γλῶσσα. Ἡ καθαρεύουσα ὅμως ἔχει πέντε. Δηλαδή ἔχει ἐπὶ πλέον τὴν δοτικὴν καὶ κλητικὴν.

β') Ἀριθμοὶ καὶ Γένη.

Οἱ ἀριθμοὶ τῶν οὐσιαστικῶν, ὅπως γνωρίζομεν, εἶνε δύο, ὁ ἐμικός καὶ ὁ πληθυντικός. Καὶ τὰ γένη τῶν τρία: Ἀρσενικόν, θηλυκόν καὶ οὐδέτερον.

Κλίσεις.

Ὁ κῆπος εἶνε ὠραῖος. Τοῦ κήπου τὰ ἄνθη εἶνε ὠραῖα.
Ὁ μαθητὴς εἶνε ἐπιμελής. Τοῦ μαθητοῦ τὰ τετράδια εἶνε καθαρὰ.
Ἡ οἰκία εἶνε ὑψηλή. Τῆς οἰκίας τὰ παράθυρα εἶνε κλειστά.

Ὁ κόραξ εἶνε μαῦρος. Τοῦ κόρακος ἡ φωνὴ εἶνε ὠραία.
Ὁ λέων εἶνε ὁ βασιλεὺς τῶν ζώων. Τοῦ λέοντος ἡ δύναμις εἶνε πολὺ μεγάλη.

Εἰς τὰ οὐσιαστικά αὐτὰ παρατηροῦμεν ὅτι αἱ ἀλλαγὰὶ τοῦ παθαίνου ἐν εἰς τὰς πτώσεις, ὅταν δηλαδὴ κλίνονται, δὲν ὁμοιάζουν. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὅλα τὰ οὐσιαστικά δὲν κλίνονται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Οἱ τρόποι μὲ τοὺς ὁποίους κλίνονται τὰ οὐσιαστικά εἶνε τρεῖς, λέγονται δὲ κλίσεις καὶ εἶνε αὐταί, ἡ πρώτη, ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη κλίσις.

α') Κλίσις.

Εἰς τὴν πρώτην κλίσιν κλίνονται ὅλα τὰ ἀρσενικά οὐσιαστικά, τὰ ὅποια εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ τελειώνουν εἰς -ας, ἡ -ης καὶ ὅλα τὰ θηλυκὰ ποὺ τελειώνουν εἰς α ἢ η. Π.χ. ὁ ταμίας, ὁ λοχίας, ὁ νεανίας, ὁ μαθητής, ὁ στρατιώτης, ὁ ἐργάτης, ἡ μηλέα, ἡ χαρά, ἡ δόξα.

Π α ρ α τ ῆ ρ σ ι ς. Οὐδέτερα ὀνόματα δὲν ἔχει ἡ πρώτη κλίσις.

β') Κλίσις.

Εἰς τὴν δευτέραν κλίσιν κλίνονται ὀνόματα ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ, τὰ ὅποια εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ τελειώνουν εἰς **ος** καὶ οὐδέτερα τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς **ον**. Ὁ λόφος, ὁ ποταμός, ὁ οὐρανός, ἡ ἄμπελος, ἡ ὁδός, τὸ μῆλον, τὸ ρόδον, τὸ φύλλον.

γ') Κλίσις.

Εἰς τὴν τρίτην κλίσιν κλίνονται ὀνόματα καὶ τῶν τριῶν γενῶν, δηλ. ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα, τὰ ὅποια εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ τελειώνουν εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ σύμφωνα *υ, ρ, σ, ψ, ξ*, τὰ φωνήεντα *α, υ*, ἔχουν δὲ τὰ περισσότερα εἰς τὴν γενικὴν μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν.

Ὁ κώδων, ἡ ἀηδὼν, ὁ κλητήρ, ἡ μήτηρ, τὸ πῦρ, ἡ ἐλπίς, ἡ ρίς, τὸ τέρας, ὁ κώνωψ, ἡ φλέψ, ὁ κόραξ, ἡ πλάξ, τὸ σῶμα, τὸ δέρμα, τὸ δόρυ.

Ἀ σ κ η σ ι ς 1η. Κατατάξετε τὰ κατωτέρω οὐσιαστικά εἰς τὴν κλίσιν ποῦ ἀνήκει ἕκαστον.

Τὸ δῶρον, ἡ βάτος, ὁ Λεωνίδας, ὁ τραπεζίτης, ὁ πατήρ, ὁ ποιμὴν, τὸ ἄροτρον, ἡ τραπέζια, ὁ μαγαροῖτης, ἡ κιβωτός, τὸ σῆκον, ὁ πατήρ, τὸ πτώμα, ἡ ὄρνις, ὁ οἶκος, ἡ δοκός, ἡ γοαία, ἡ πηγὴ, ὁ δικαστής, ἡ σημαία, ὁ γέρον, ἡ δοῦς, τὸ πῶς, ἡ γέφυρα, ἡ αἶξ, ὁ βῆξ, ὁ πολίτης, ἡ χώρα, ἡ φωνή, ἡ ἐβδομάς, ὁ ἐλέφας.

Γραμματικὴ Ε'. καὶ ΣΤ'. Λαγουμιτζάκη.

ὁ γυμνασιόχης, ὁ Ἕλληρ, ὁ διευθυντής, τὸ βῆμα, τὸ ὄνομα, ἡ φίλια, ὁ παντοπόλης, ἡ τάξις.

Ἄσκησις 2α. Ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως νὰ εἴρητε τὰ οὐσιαστικά ὀνόματα καὶ νὰ τὰ χωρίσετε εἰς τὰς κλίσεις ποῦ ἀνήκει ἕκαστον, γράφοντες αὐτὰ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

Πῶς κλίνονται τὰ οὐσιαστικά.

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

α') Ἀρσενικά

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	ταμίας	ὁ	ναύτης
Γεν.	τοῦ	ταμίου	τοῦ	ναύτου
Δοτ.	τῷ	ταμίῳ	τῷ	ναύτῃ
Αἰτ.	τόν	ταμίαν	τόν	ναύτην
Κλητ.	ὦ	ταμία	ὦ	ναύτα

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	ταμίαι	οἱ	ναῦται
Γεν.	τῶν	ταμιῶν	τῶν	ναυτῶν
Δοτ.	τοῖς	ταμίαις	τοῖς	ναύταις
Αἰτ.	τούς	ταμίας	τούς	ναύτας
Κλητ.	ὦ	ταμίαι	ὦ	ναῦται.

β') Θελυκὰ ὀνόματα.

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	ἡ	χώρα	ἡ	νίκη	ἡ	τιμῆ
Γεν.	τῆς	χώρας	τῆς	νίκης	τῆς	τιμῆς
Δοτ.	τῇ	χώρῃ	τῇ	νίκῃ	τῇ	τιμῇ
Αἰτ.	τήν	χώραν	τήν	νίκην	τήν	τιμῆν
Κλητ.	ὦ	χώρα	ὦ	νίκη	ὦ	τιμῆ

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	αἱ	χώραι	αἱ	νίκαι	αἱ	τιμαί
Γεν.	τῶν	χωρῶν	τῶν	νικῶν	τῶν	τιμῶν
Δοτ.	ταῖς	χώραις	ταῖς	νίκαις	ταῖς	τιμαῖς
Αἰτ.	τάς	χώρας	τάς	νίκας	τάς	τιμάς
Κλητ.	ᾧ	χώραι	ᾧ	νίκαι	ᾧ	τιμαί

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	ἡ	ρίζα	ἡ	θάλασσα	ἡ	ώραία
Γεν.	τῆς	ρίζης	τῆς	θαλάσσης	τῆς	ώραίας
Δοτ.	τῇ	ρίζῃ	τῇ	θαλάσσει	τῇ	ώραίᾳ
Αἰτ.	τήν	ρίζαν	τήν	θάλασσαν	τήν	ώραίαν
Κλητ.	ᾧ	ρίζα	ᾧ	θάλασσα	ᾧ	ώραία

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	αἱ	ρίζαι	αἱ	θάλασσαί	αἱ	ώραῖαι
Γεν.	τῶν	ρίζων	τῶν	θαλασσῶν	τῶν	ώραίων
Δοτ.	ταῖς	ρίζαις	ταῖς	θαλάσσαις	ταῖς	ώραίαις
Αἰτ.	τάς	ρίζας	τάς	θαλάσσας	τάς	ώραίας
Κλητ.	ᾧ	ρίζαι	ᾧ	θάλασσαί	ᾧ	ώραῖαι

Παράτηρήσεις εἰς τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων τῆς α'. κλίσεως. 1) Εἰς τὴν καθαρεύουσαν γλῶσσαν τὰ ὀνόματα ἔχουν πέντε πτώσεις, ὅπως εἶπομεν καὶ προηγουμένως, ἐνῶ εἰς τὴν δημοτικὴν ἔχουν μόνον τρεῖς.

2) Εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ὅλα τὰ ὀνόματα τῆς α'. κλίσεως τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπῶνται (ἡ τράπεζα τῶν τραπέζων, ἡ χώρα τῶν χωρῶν, ἡ νίκη τῶν νικῶν, ὁ ναυτης τῶν ναυτῶν). Ἐξαιροῦνται ὅσα θηλυκὰ εἶνε ἐπίθετα καὶ ἔχουν τὸ ἀρσενικὸν εἰς -ος τῆς δευτέρας κλίσεως, ἡ ὠραία (γυνή) τῶν ὠραίων (γυναικῶν), ἡ γενναία (μήτηρ) τῶν γενναίων (μητέρων).

3) Ὅσα θηλυκὰ τῆς α' κλίσεως, τελειῶνουν εἰς α, πρὸ τοῦ α δὲ ὑπάρχει σύμφωνον, εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ τὸ α γίνεται ἡ: Θάλασσα γεν. θαλάσσης, ρίζα γεν. ρίζης.

4) Ὅσα ἀρσενικὰ τῆς α' κλίσεως τελειῶνουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -ης εἰς τὴν κλητικὴν τελειῶνουν εἰς -α: ὁ ναυτης, κλητικὴ ᾧ ναύτα· ὁ μαθητής κλητ. ᾧ μαθητά. Τὸ α τῆς κλητικῆς εἶνε βραχύ.

5) Τὸ αὶ τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ εἶνε βραχύ: Οἱ ναῦται, αἱ χώραι, αἱ ὠραῖαι.

6) Ἡ ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ, καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν, ὅταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν πέρνει ὀξεῖαν, ἡ δὲ γενικὴ καὶ δοτικὴ, περισπωμένην. (Βλέπε ὄνομα Τιμή).

- 7) Εἰς τὸ α καὶ ἡ τῆς δοτικῆς τίθεται ὑπογεγραμμένη.
- 8) Τὸ -ας εἰς τὰ ὀνόματα τῆς α'. κλίσεις εἶνε μακρόν: αἰτιατ. τὰς μούσας, τοὺς ναύτας.
- 9) Τὸ α τῶν θηλυκῶν ὀνομάτων τῆς α'. κλίσεως, εἰς μερικά ὀνόματα εἶνε μακρόν, εἰς μερικά δὲ βραχύ.
- Μακρόν τὸ ἔχουν α') Τὰ ἐπίθετα τῶν ὁποίων τὸ ἄρσενικὸν εἶνε δευτέρας κλίσεως: Ὠραία (ἄρσ. ὠραῖος), γενναία (ἄρσ. γενναῖος).
- β') Ὅσα τελειώνουν εἰς -ρα καὶ εἶνε δισύλλαβα, ἔχουν δὲ πρὸ τοῦ ρ φωνήεν: Χώρα, ὦρα (τὸ σφῦρα θέλει περισπωμένη).
- γ') Ὅσα τελειώνουν εἰς -εἰα καὶ -ια καὶ τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν: βασιλεία, σοφία, ἅγια.
- δ') Ὅσα τελειώνουν εἰς -αἰα καὶ εἶνε τρισύλλαβα: σημαία, ελαία, νεολαία.
- Ἔχουν βραχύ τὸ α.
- α'.) Ὅσα εἶνε ἐπίθετα καὶ ἔχουν τὸ ἄρσενικὸν τῆς γ' κλίσεως: ἡ βραδεία (ἄρσ. ὁ βραδύς), ἡ ταχεῖα (ἄρσ. ταχύς), ἡ γλυκεῖα (ἄρσ. γλυκός).
- β'.) Ὅσα τελειώνουν εἰς -αἰα καὶ εἶνε δισύλλαβα, γραῖα, μαῖα.
- γ') Ὅσα τελειώνουν εἰς -ρα καὶ εἶνε δισύλλαβα, ἔχουν δὲ εἰς τὴν παραλήγουσαν δίφθογγον: μοῖρα, πείρα. Ἐξαιροῦνται τὰ αὔρα, λαύρα, σαύρα.
- δ') Ὅσα εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ τρέπουν τὸ α εἰς η: μούσα (γεν. μούσης), γλώσσα (γεν. γλώσσης).

Ἀσκησις 1. Γράφετε πότε τὸ α τῶν θηλυκῶν τῆς πρώτης κλίσεως εἶνε μακρόν καὶ πότε εἶνε βραχύ.

Ἀσκησις 2α. Κλίνατε τὰ ἑξῆς ὀνόματα. Ὁ λοχίας, ὁ εὐγάτης, ἡ αὔρα, ἡ μούσα, ἡ ταχεῖα, ἡ κλίμη.

Ἀσκησις 3. Ἀπὸ τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως εὑρετε τὰ ὀνόματα τῆς α'. κλίσεως καὶ γράφετε αὐτὰ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ.

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν δημοτικὴν γλώσσαν τὰ ὀνόματα τῆς α' κλίσεως εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τελειώνουν εἰς -ες, ἔχουν δὲ καὶ τὰ ἄρσενικὰ καὶ τὰ θηλυκὰ τὸ ἄρθρον -οὶ εἰς τὴν πτώσιν αὐτῆν.

Ὁ ναύτης οἱ ναῦτες, ἡ ὦρα, οἱ ὦρες, ὁ ταμίας οἱ ταμῖες, ἡ φωνή οἱ φωνές. Ἐξαιροῦνται τὰς εἰς -εας, ποὺ ἔχουν τὸν πληθυντικὸν εἰς -εις: Δεκανέας, οἱ δεκανεῖς. Ἐπίσης τὰ εἰς -ας, ποὺ ἔχουν πληθυντικὸν εἰς -οὶ: ὁ μάστορας, οἱ μαστόροι.

Μερικὰ ὀνόματα τῆς α' κλίσεως εἰς τὴν Δημοτικὴν ἔχουν μίαν συλλαβὴν παραπάνω εἰς τὸν πληθυντικόν: ὁ ἀμαξᾶς οἱ ἀμαξάδες, ὁ παπᾶς οἱ παπάδες.

Συνηρημένα ὀνόματα τῆς α'. κλίσεως.

Μερικά ὀνόματα τῆς α'. κλίσεως παθαίνουν συναίρεσιν, ἔχουν δηλαδή δύο φωνήεντα, τὰ ὁποῖα ἐνώνονται καὶ κάμνουν ἓνα σύμφωνον ἢ μίαν δίφθογγον. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ τελειώνουν συνήθως εἰς -εα, -εας -αα -αη. Ἐπειδὴ δὲ συναίρουνται λέγονται *συνηρημένα*. Ἡ συναίρεσις γίνεται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις. Ταῦτα κλίνονται ὡς ἐξῆς.

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	ῆ	συχέα - συκῆ	ὁ	Ἐρμέας - Ἐρμῆς
Γεν.	τῆς	συχέας - συκῆς	τοῦ	Ἐρμέου - Ἐρμου
Δοτ.	τῇ	συχέα - συκῆ	τῷ	Ἐρμέα - Ἐρμῆ
Λίτ.	τῆν	κυκέαν - συκῆν	τόν	Ἐρμέαν - Ἐρμῆν
Κλητ.	ὦ	συχέα - συκῆ	ὦ	Ἐρμέα - Ἐρμῆ

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	αἱ	συχέαι - συκαῖ	οἱ	Ἐρμέαι - Ἐρμαῖ
Γεν.	τῶν	συχέων - συκῶν	τῶν	Ἐρμέων - Ἐρμῶν
Δοτ.	ταῖς	συχέαις - συκαῖς	τοῖς	Ἐρμέαις - Ἐρμαῖς
Λίτ.	τάς	συχέας - συκάς	τούς	Ἐρμέας - Ἐρμάς
Κλητ.	ὦ	συχέαι - συκαῖ	ὦ	Ἐρμέαι - Ἐρμαῖ

Παρατηρήσεις. Ὄταν ὁμιλῶμεν καὶ γράφωμεν τὰ ὀνόματα αὐτὰ συναντῶνται μόνον *συνηρημένα*.

Τὰ *συνηρημένα* τῆς α' κλίσεως τονίζονται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις ἐπὶ τῆς ληγούσης καὶ περισπῶνται.

Τὰ κυριώτερα *συνηρημένα* τῆς α' κλίσεως εἶνε τὰ ἐξῆς :

Γαλῆ, ἀλωπεκῆ, λεοντῆ, κυαν, χαλκῆ, ἀπλῆ, διπλῆ, σιδηρᾶ, ἀργυρᾶ, γῆ, βορρᾶς, Ἀθηνᾶ.

Μερικά κ' ὄνοματ' α' κλίσεως κλίνονται εἰς ὅποιον ἀριθμὸν εὐρεθῶσι. Δηλαδή εἴτε εἰς τὸν Ἐνικὸν εἴτε εἰς τὸν Πληθυντικόν. Αἱ Ἀθῆναι καὶ αἱ Πάτριαι, κλίνονται μόνον εἰς τὸν πληθυντικόν. Ἡ Πηνελόπη μόνον εἰς τὸν ἐνικόν. Ἐπίσης ὁ Ἄνδρας. Εἰς τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν μερικά κ' ὄνοματ' ἔχουν καὶ πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ὁ ὁποῖος τελειώνει εἰς -δες. Π.χ. Κωστής - οἱ Κωστήδες, Γιάννης - Γιάννηδες, Μανώλης - Μανώληδες. Μερικά τελειώνου εἰς -αἰοι. Π.χ. Ζαῖμης - Ζαῖμαῖαι, Κολοκοτρῶνης - Κολοκοτρωναῖοι.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

Ἡ δευτέρα κλίσις, ὡς καὶ προηγουμένως εἶπομεν, ἔχει ὀνόματα ἄρσενικά, καὶ θηλυκά, τὰ ὅποια εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ τελειώνουν εἰς **-ος** καὶ οὐδέτερα, τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς **-ον**.
Τὰ ὀνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως κλίνονται ὡς ἐξῆς:

Α') Ἀρσενικά.

Ἐνικός Ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	ἀδελφός	ὁ	ἄνθρωπος	ὁ	φίλος
Γεν.	τοῦ	ἀδελφοῦ	τοῦ	ἀνθρώπου	τοῦ	φίλου
Δοτ.	τῶ	ἀδελφῶ	τῶ	ἀνθρώπῳ	τῶ	φίλῳ
Αἰτ.	τόν	ἀδελφόν	τόν	ἄνθρωπον	τόν	φίλον
Κλητ.	ῶ	ἀδελφε	ῶ	ἄνθρωπε	ῶ	φίλε

Πληθυντικός Ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	ἀδελφοί	οἱ	ἄνθρωποι	οἱ	φίλοι
Γεν.	τῶν	ἀδελφῶν	τῶν	ἀνθρώπων	τῶν	φίλων
Δοτ.	τοῖς	ἀδελφοῖς	τοῖς	ἀνθρώποις	τοῖς	φίλοις
Αἰτ.	τούς	ἀδελφούς	τούς	ἄνθρώπους	τούς	φίλους
Κλητ.	ῶ	ἀδελφοί	ῶ	ἄνθρωποι	ῶ	φίλοι

Β') Θηλυκά.

Ἐνικός Ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἡ	ὁδός	ἡ	ἄμπελος	ἡ	νήσος
Γεν.	τῆς	ὁδοῦ	τῆς	ἀμπέλου	τῆς	νήσου
Δοτ.	τῇ	ὁδῶ	τῇ	ἀμπέλῳ	τῇ	νήσῳ
Αἰτ.	τήν	ὁδόν	τήν	ἄμπελον	τήν	νήσον
Κλητ.	ῶ	ὁδός (ε)	ῶ	ἄμπελος (ε)	ῶ	νήσος (ε)

Πληθυντικός Ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αἱ	ὁδοί	αἱ	ἄμπελοι	αἱ	νήσοι
Γεν.	τῶν	ὁδῶν	τῶν	ἀμπέλων	τῶν	νήσων
Δοτ.	ταῖς	ὁδοῖς	ταῖς	ἀμπέλοις	ταῖς	νήσοις
Αἰτ.	τάς	ὁδούς	τάς	ἀμπέλους	τάς	νήσους
Κλητ.	ῶ	ὁδοί	ῶ	ἄμπελοι	ῶ	νήσοι

Γ') Οὐδέτερα.

Ἐνικός Ἀριθμὸς

Ὄνομ.	τὸ	ρόδον	τὸ	πρόβατον	τὸ	μήλον
Γεν.	τοῦ	ρόδου	τοῦ	προβάτου	τοῦ	μήλου
Δοτ.	τῷ	ρόδῳ	τῷ	προβάτῳ	τῷ	μήλῳ
Λίτ.	τὸ	ρόδον	τὸ	πρόβατον	τὸ	μήλον
Κλητ.	ᾧ	ρόδον	ᾧ	πρόβατον	ᾧ	μήλον

Πληθυντικός Ἀριθμὸς

Ὄνομ.	τὰ	ρόδα	τὰ	πρόβατα	τὰ	μήλα
Γεν.	τῶν	ρόδων	τῶν	προβάτων	τῶν	μήλων
δοτ.	τοῖς	ρόδοις	τοῖς	προβάτοις	τοῖς	μήλοις
Λίτ.	τὰ	ρόδα	τὰ	πρόβατα	τὰ	μήλα
Κλητ.	ᾧ	ρόδα	ᾧ	πρόβατα	ᾧ	μήλα

Παρατηρήσεις. Εἰς τὰ ὀνόματα τῆς β'. κλίσεως παρατηροῦμεν τὰ ἐξῆς.

1) Τὰ ἀρσενικά τῆς β'. κλίσεως εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ λήγουν εἰς -ε (ᾧ ἀδελφέ, ᾧ φίλε). Τὰ θηλυκὰ λήγουν εἰς -ος, ἡμπορεῖ ὁμως νὰ ἔχουν καὶ ε (ᾧ ἄμπελος, ᾧ ἄμπελε).

2) Τὰ οὐδέτερα ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας, τὴν ὀνομαστικὴν, τὴν αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν.

3) Ὅπως καὶ εἰς τὴν α'. κλίσειν, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν β'. ἡ ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, πέρνουν ὀξεῖαν, ἢ δὲ γενικὴ καὶ δοτικὴ, πέρνει περισπωμένην· εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ τίθεται ὑπογεγραμμένη.

4) Τὸ α εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶνε βραχὺ (τὰ μήλα, τὰ δῶρα).

5) Ὅταν ἡ λήγουσα εἶνε μακρά, ἡ προπαραλήγουσα δὲν τονίζεται.

Μερικὰ ὀνόματα τῆς β'. κλίσεως εἰς τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν εἶνε γένους οὐδετέρου. Π.χ. Ἡ ἄμπελος, τὸ ἄμπέλι. Ἡ ἔλαφος, τὸ ἔλαφι. Τὰ ἄλλα ὀνόματα τῆς β'. κλίσεως γράφονται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ εἰς τὴν Δημοτικὴν. Τὰ οὐδέτερα χάνουν συνήθως τὸ ν. Τὸ μήλο τὸ ρόδο, τὸ δῶρο κ.λ.κ.

Ἀσκησις 1η. Κλίετε τὰ ἐξῆς ὀνόματα: ὁ πόλεμος, ἡ ἔλαφος, τὸ πτηνόν.

Ἀσκησις 2α. Ἀπὸ τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως εὑρετε τὰ ὀνόματα τῆς β'. κλίσεως καὶ γράφετε αὐτὰ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ.

Συνηρημένα τῆς β'. κλίσεως.

Καὶ εἰς τὴν β'. κλίσειν ὑπάρχουν συνηρημένα τὰ ὅποια κλίνονται ὡς ἐξῆς.

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὀν.	ὁ	διπλός - οὔς	ὁ	χρῦσεος - οὔς
Γεν.	τοῦ	διπλόου - οὔ	τοῦ	χρῦσεού - οὔ
Δοτ.	τῷ	διπλόῳ - ῶ	τῷ	χρῦσέῳ - ῶ
Αἰτ.	τόν	διπλόον - οὔν	τόν	χρῦσειον - οὔν

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὀνομ.	οἱ	διπλοὶ - οἱ	οἱ	χρῦσέοι - οἱ
Γεν.	τῶν	διπλόων - ῶν	τῶν	χρῦσέων - ῶν
Δοτ.	τοῖς	διπλοῖς - οἷς	τοῖς	χρῦσέοις - οἷς
Αἰτ.	τούς	διπλόους - οὔς	τούς	χρῦσεούς - οὔς

Ἐνικός Ἀριθμός

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὀνομ.	τὸ	ὄστέον - οὔν	τά	ὄστέα - ᾶ
Γεν.	τοῦ	ὄστέου - οὔ	τῶν	ὄστέων - ῶν
Δοτ.	τῷ	ὄστέῳ - ῶ	τοῖς	ὄστέοις - εἷς
Αἰτ.	τὸ	ὄστέον - οὔν	τά	ὄστέα - ᾶ.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς : 1) Τὰ συνηρημένα τῆς β' κλίσεως δὲν ἔχουν κλητικὴν.

2) Εἰς ἄλλας τὰς πτώσεις τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης καὶ πέρνου περισπωμένην.

3) Ὅταν ὁμιλῶμεν καὶ γράφωμεν συναντῶνται μόνον ὡς συνηρημένα.

4) Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν λήγουν εἰς -ος· ὁ διπλός, ὁ χρυσός.

Ἀ σ κ η σ ι ς : Κλίνετε μόνον συνηρημένα τὰ ἐξῆς· ὁ σιδηροῦς, ὁ ἀγγυροῦς, τὸ ἀπλοῦν.

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

Ὅπως ἐμάθαμεν, ἡ τρίτη κλίσις περιλαμβάνει ὀνόματα τὰ ὅποια λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς ἓν ἀπὸ τὰ σύμφωνα ξ, ψ, ν, ρ, σ, ἢ εἰς τὰ φωνήεντα α ἢ υ, ἔχουν δέ, τὰ περισσώτερα, εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ, μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν τῆς ὀνομαστικῆς.

Διὰ τὴν εὐκολυνθῶμεν εἰς τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων τῆς γ'. κλίσεως, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, νὰ χωρίζωμεν τὸ θέμα ἀπὸ τὰς κατάληξεις.

Αἱ κατάληξεις δὲ τῆς γ'. κλίσεως εἶνε αἱ ἑξῆς, δι' ὅλα τὰ ὀνόματα.

Ἐνικὸς Ἀριθμὸς Πληθυντικὸς Ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ς ἢ δὲν ὑπάρχει κατάληξις	-εϛ
Γεν.	οϛ	-ων
Δοτ.	ι	-σι
Λιτ.	α ἢ ν	-α
Κλητ.	ς ἢ δὲν ὑπάρχει	-α

Τὸ θέμα εὐρίσκομεν συνήθως εἰς τὰ ὀνόματα τῆς γ'. κλίσεως, ὅταν ἀπὸ τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀφαιρέσωμεν τὴν κατάληξιν -οϛ.

Π.χ.	ὁ κλητῆρ	γεν.	τοῦ κλητηρ-οϛ	θέμα	κλητῆρ-
	τὸ σῶμα	γεν.	τοῦ σώματ-οϛ	»	σώματ-
	ἡ ἐλπίς	γεν.	τῆς ἐλπίδ-οϛ	»	ἐλπίδ-
	ὁ ἥρωϛ	γεν.	τοῦ ἥρω-οϛ	»	ἥρω-
	ὁ κώδων	γεν.	τοῦ κώδων-οϛ	»	κώδων-
	τὸ στρώμα	γεν.	τοῦ στρώματ-οϛ	»	στρώματ-
	ὁ μῦϛ	γεν.	τοῦ μυ-οϛ	»	μυ-
	τὸ κύμα	γεν.	τοῦ κύματ-οϛ	»	κύματ-

Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται *χαρακτῆρ*.

Συμφωνόληκτα - Φωνηεντόληκτα.

Ἐὰν παρατηρήσωμεν τοὺς χαρακτῆρας τῶν τριτοκλίτων βλέπομεν, ὅτι εἰς μερικὰ ὀνόματα εἶνε οὗτοι σύμφωνον, εἰς ἄλλα δὲ φωνῆεν. Ὅσα τριτοκλίτα ἔχουν χαρακτῆρα σύμφωνον λέγονται *συμφωνόληκτα*, ὅσα δὲ ἔχουν φωνῆεν λέγονται *φωνηεντόληκτα*.

Ἀπὸ τὰ συμφωνόληκτα ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα *οὐρανισκόφωνον* (κ, γ, χ,) λέγονται *οὐρανισκόφωνόληκτα*.

ὅσα *χειλεόφωνον*, (π, β, φ,) *χειλεοφωνόληκτα*

ὅσα *ὀδοντόφωνον* (τ, δ, θ,) *ὀδοντοφωνόληκτα*

ὅσα *ὕγρον* (λ, ρ) *ὕγρόληκτα*

ὅσα *ἐνρινον* (ν) *ἐνρινόληκτα*.

Ἄσκησις. Εὑρετε τὸ θέμα τῶν κατωτέρω ὀνομάτων καὶ γράψετε αὐτὰ κατὰ εἶδη τοῦ χαρακτῆρος των. Δηλαδή, χωριστὰ τὰ οὐρανισκόφωνα, χειλεόφωνα, φωνηεντόληκτα κ.λ.π.

Ἡ ἑβδομάς, ὁ κώνωψ, ἡ ὄονις, ὁ κόραξ, τὸ κῦμα, ὁ ἰδρώς, ὁ λέων, ὁ βῆξ, ἡ φλόξ, ὁ οὐαξ, ἡ ρίς, ὁ Ἕλληρ, ὁ χειμών, τὸ βῆμα, ἡ δοῦς, ἡ χιών, ὁ ποιμήν, ἡ λέξις, ὁ πῆχυς, τὸ πῦρ, ἡ χεῖρ, τὸ φῶς, ὁ χειμών, ἡ πατρὶς, ἡ Ἑλλάς.

Πῶς κλίνονται τὰ ὀνόματα τῆς γ'. κλίσεως.

α') Οὐρανισκοφωνόληκτα (κ.γ.χ)

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	κόραξ	ἡ	αἶξ	ὁ	βῆξ
Γεν.	τοῦ	κόρακος	τῆς	αἰγός	τοῦ	βηχός
Δοτ.	τῷ	κόρακι	τῇ	αἰγί	τῷ	βηχί
Αἰτ.	τόν	κόρακα	τήν	αἰγα	τόν	βῆχα
Κλητ.	ὦ	κόραξ	ὦ	αἶξ	ὦ	βῆξ

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	κόρακες	αἱ	αἶγες	οἱ	βῆχες
Γεν.	τῶν	κοράκων	τῶν	αἰγῶν	τῶν	βηχῶν
Δοτ.	τοῖς	κόραξι	ταῖς	αἰξι	τοῖς	βηξι
Αἰτ.	τούς	κόρακας	τάς	αἶγας	τούς	βῆχας
Κλητ.	ὦ	κόρακες	ὦ	αἶγες	ὦ	βῆχες

Παρατηρήσεις: Τὰ οὐρανισκοφωνόληκτα τῆς γ'. κλίσεως διὰ νὰ σχηματίσουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ πέρνουν εἰς τὸ θέμα τὴν κατάληξιν **ς**, ἡ ὁποία ἐνώνεται μὲ τὰ οὐρανισκόφωνα κ,γ,χ καὶ γίνεται **ξ.π.χ**. Ὁ κόραξ θέμα κόρακ: **ς** ἡ κατάληξις = κόρακς = κόραξ. Αἶξ: θέλα αἰγ-, ἡ κατάληξις ες αἶγς = αἶξ. Βῆξ: θέμα χ βῆχ-ς ἡ κατάληξις = βῆξ. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ καθὼς καὶ εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ (κορακ-ες = κόραξι κ.λ.π.).

β') Χειλοφωνόληκτα (π.β.φ)

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	κώνωψ	ὁ	Ἄραψ
Γεν.	τοῦ	κώνωπος	τοῦ	Ἄραβος
Δοτ.	τῷ	κώνωπι	τῷ	Ἄραβι
Αἰτ.	τόν	κώνωπα	τόν	Ἄραβα
Κλητ.	ὦ	κώνωψ	ὦ	Ἄραψ

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὀνομ.	οἱ	κῶνωπες	οἱ	Ἀραβες
Γεν.	τῶν	κωνόπων	τῶν	Ἀράβων
Δοτ.	τοῖς	κῶνωψι	τοῖς	Ἀραψι
Αἰτ.	τούς	κῶνωπας	τούς	Ἀραβας
Κλητ.	ὦ	κῶνωπες	ὦ	Ἀραβες

Παρατηρήσεις. Τὰ χειλεοφωνόληκτα τῆς γ'. κλίσεως, ὅσα δηλ. ἔχουν χαρακτῆρα π ἢ β ἢ χ, διὰ τὸ σχηματίσθαι τὴν ὀνομαστικήν τοῦ ἑνικοῦ πέρνουν εἰς τὸ θέμα τὴν κατάληξιν -ς ἢ ὅποια ἐνώνεται μὲ τὸ π, ἢ β, ἢ φ, καὶ γίνεται ψ. Π.χ. ὁ κῶνωψ, θέμα: κῶνωπ, -ς ἢ κατάληξις = κῶνωπς = κῶνωψ. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τὴν κλητικήν τοῦ ἑνικοῦ, καθὼς καὶ εἰς τὴν δοτ. τοῦ πληθυντικοῦ Δοτ. τοῖς κῶνωπ - σι = κῶνωψι.

Ἀσκησις. Κλίνατε τὰ ὀνόματα: ὁ μύωψ, ὁ κήρουξ, ἡ φλέψ, ἡ πτέρουξ.

γ') Ὀδοντοφωνόληκτα (τ.δ.θ)

Ἑνικός Ἀριθμός

Ὀνομ.	τὸ	σῶμα	ἡ	πατρίς	ἡ	ὄρνις
Γεν.	τοῦ	σώματος	τῆς	πατρίδος	τῆς	ὄρνιθος
Δοτ.	τῷ	σώματι	τῇ	πατρίδι	τῇ	ὄρνιθι
Αἰτ.	τὸ	σῶμα	τὴν	πατρίδα	τὴν	ὄρνιθα
Κλητ.	ὦ	σῶμα	ὦ	πατρίς	ὦ	ὄρνις

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὀνομ.	τὰ	σώματα	αἱ	πατρίδες	αἱ	ὄρνιθες
Γεν.	τῶν	σωμάτων	τῶν	πατρίδων	τῶν	ὄρνιθων
Δοτ.	τοῖς	σώμασι	ταῖς	πατρίσι	ταῖς	ὄρνισι
Αἰτ.	τὰ	σώματα	τάς	πατρίδας	τάς	ὄρνιθας
Κλητ.	ὦ	σώματα	ὦ	πατρίδες	ὦ	ὄρνιθες

Ἑνικός Ἀριθμός

Ὀνομ.	ὁ	λέβης	ὁ	λέων	ὁ	ὀδούς
Γεν.	τοῦ	λέβητος	τοῦ	λέοντος	τοῦ	ὀδόντος
Δοτ.	τῷ	λέβητι	τῷ	λέοντι	τῷ	ὀδόντι
Αἰτ.	τὸν	λέβητα	τὸν	λέοντα	τὸν	ὀδόντα
Κλητ.	ὦ	λέβης	ὦ	λέων	ὦ	ὀδούς

Πληθυντικός Ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	λέβητες	οἱ	λέοντες	οἱ	ὀδόντες
Γεν.	τῶν	λεβήτων	τῶν	λεόντων	τῶν	ὀδόντων
Δοτ.	τοῖς	λέβησι	τοῖς	λέουσι	τοῖς	ὀδοῦσι
Αἰτ.	τούς	λέβητας	τούς	λέοντας	τούς	ὀδόντας
Κλητ.	ὦ	λέβητες	ὦ	λέοντες	ὦ	ὀδόντες

Παρατηρήσεις. Τὰ ὀδοντοφωνόληκτα τῆς γ' κλίσεως διὰ νὰ σχηματίσουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ λαμβάνουν τὴν κατάληξιν -ς ἀποβάλλουν δὲ τὸ ὀδοντόφωνον: Π.χ. Πατρίς, θέμα πατρίδ -ς ἢ κατάληξις = πατρίδς, φεύγει τὸ **δ** = πατρίς.

Ὅσα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν λήγουν εἰς **α**, ἦτοι τὰ οὐδέτερα δὲν πέρνουν τὴν κατάληξιν -ς, ἀποβάλλουν δὲ καὶ τὸ **τ** = π.χ. Σῶμα. Θέμα, σῶμα τ-, φεύγει τὸ **τ** = σῶμα.

Ὅσα ἔχουν θέμα -**ντ**, πέρνουν τὴν κατάληξιν -ς, εἰς τὴν ὀνομαστικὴν φεύγει ὅμως τὸ **ντ**: Τότε, ἐὰν τὸ φωνῆεν ποῦ μένει εἶνε βραχὺ γίνεται μακρόν, ἐνίοτε δὲ **ο** γίνεται **ου** καὶ **ε** γίνεται **ει**. Π.χ. Ὁ γέρον. Θέμα γέροντ - φεύγει τὸ **ντ**, τὸ **ο** γίνεται **ω** = ὁ γέρον. Ὁ ὀδούς = θέμα ὀδόντ-φεύγει τὸ **ντ** καὶ τὸ **ο** γίνεται **ου** = ὁ ὀδούς. Ὁ λυθεις-θέμα λυθέντ-φεύγει τὸ **ντ** τὸ **ε** γίνεται **ει** = ὁ λυθεις. Εἰς μερικὰ ποῦ λήγουν εἰς -**ντ**, δὲν τίθεται ἡ κατάληξις -ς φεύγει δὲ καὶ τὸ **τ** καὶ αὐτὰ τρέπουν τὸ φωνῆεν ποῦ μένει εἰς μακρόν. Π.χ. Λέων, θέμα λ έ ο ν τ -, δὲν πέρνει τὴν κατάληξιν -ς, φεύγει τὸ **τ**, τὸ δὲ **ο** γίνεται **ω** = ὁ λέων.

Τοῦτο γίνεται καὶ εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ. Π.χ. θέμα λέοντ - σι, φεύγει τὸ **ντ**, τὸ **ο** γίνεται **ου** = τοῖς λέουσι. Ἀπὸ τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ φεύγει τὸ ὀδοντόφωνον ἀπὸ ὅλα τὰ ὀνόματα. Π.χ. Πατρίδ-σι, φεύγει τὸ **δ** = ταῖς πατρίσι· θέμα ὄρνιθ-σι, φεύγει τὸ **θ** = ὄρνισι, κ.λ.π.

Ἄσκησις. Κλίνετε τὰ ὀνόματα: τὸ προᾶγμα, ἡ ἑβδομάς, τὸ κοῆας, ὁ γέρον, ὁ γεννηθεῖς.

δ') Ὑδρολόληκτα καὶ ἐνρινόληκτα.

Ἐνικός Ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	σωτήρ	ὁ	σωλήν	ὁ	λιμήν
Γεν.	τοῦ	σωτήρος	τοῦ	σωλήνος	τοῦ	λιμένος
Δοτ.	τῷ	σωτήρι	τῷ	σωλήνι	τῷ	λιμένι
Αἰτ.	τόν	σωτήρα	τόν	σωλήνα	τόν	λιμένα
Κλητ.	ὦ	σωτήρ	ὦ	σωλήν	ὦ	λιμήν

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	σωτήρες	οἱ	σωλήνες	οἱ	λιμένες
Γεν.	τῶν	σωτήρων	τῶν	σωλήνων	τῶν	λιμένων
Δοτ.	τοῖς	σωτήρσι	τοῖς	σωλήσι	τοῖς	λιμέσι
Αἰτ.	τούς	σωτήρας	τούς	σωλήνας	τούς	λιμένας
Κλητ.	ᾧ	σωτήρες	ᾧ	σωλήνες	ᾧ	λιμένες

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	ρήτωρ	ἡ	εἰκὼν	ὁ	βραχίον
Γεν.	τοῦ	ρήτορος	τοῦ	εἰκόνας	τῆς	βραχίονος
Δοτ.	τῷ	ρήτορι	τῷ	εἰκόνι	τῷ	βραχίονι
Αἰτ.	τόν	ρήτορα	τήν	εἰκόνα	τόν	βραχίονα
Κλητ.	ᾧ	ρήτορ	ᾧ	εἰκὼν	ᾧ	βραχίον

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	ρήτορες	αἱ	εἰκόνας	οἱ	βραχίονες
Γεν.	τῶν	ρητόρων	τῶν	εἰκόνων	τῶν	βραχιόνων
Δοτ.	τοῖς	ρήτορσι	ταῖς	εἰκόσι	τοῖς	βραχίοσι
Αἰτ.	τούς	ρήτορας	τάς	εἰκόνας	τούς	βραχίονας
Κλητ.	ᾧ	ρήτορες	ᾧ	εἰκόνας	ᾧ	βραχίονες

Παρατηρήσεις. 1) Τὰ ὑγρόληκτα καὶ ἐνρινόληκτα τῆς γ'. κλίσεως εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ δὲν λαμβάνουν τὴν κατάληξιν -ς, τρέπουν δὲ τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνῆεν εἰς μακρόν, εἴαν εἶνε βραχύ. Π.χ. Ὁ ρήτωρ, θέμα: ρήτορ-δὲν πέρνει τὴν κατάληξιν -ς, ἀλλὰ κάμνει τὸ ο, ω Ὀμοίως: εἰκὼν- εἰκὼν λιμέν-λιμῆν. Μόνον ὅσα εἰς τὸ θέμα τελειώνουν εἰς -iv ἢ -αν, ἢ -εν πέρνουν τὴν κατάληξιν -ς, καὶ ἀποβάλλουν τὸ ν -π.χ. ἡ ἀκτίς = θέμα: ἀκτιν-ς ἢ κατάληξις φεύγει τὸ ν καὶ μένει ἀκτίς: ὁ μέλας-θέμα: μέλαν-ς μέλας.

Ὁ κτεῖς (τὸ κτένι) = θέμα κτέν-ς = ὁ κτεῖς. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ κάμνουν τὸ ι καὶ α, βραχύ, μακρόν καὶ τὸ ι = εἰ.

2. Εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τὸ ν φεύγει πρὸ τῆς καταλήξεως -σι: π.χ. τοῖς λιμέσι, καὶ ὄχι λιμένσι.

3. Ὅσα εἶνε ὀξύτονα, ἔχουν τὴν κλητικὴν ὁμοίαν μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν, ἄλλως αὕτη εἶνε ὅπως τὸ θέμα. Π.χ. ἡ εἰκὼν, κλητ. ᾧ εἰκὼν, ὀνομ. ὁ ρήτωρ κλητικῆ ᾧ ρήτορ.

ΣΥΓΚΟΠΤΟΜΕΝΑ

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	πατήρ	ἡ	μήτηρ	ὁ	ἄνθρωπος
Γεν.	τοῦ	πατρός	τῆς	μητρός	τοῦ	ἀνδρός
Δοτ.	τῷ	πατρὶ	τῇ	μητρὶ	τῷ	ἀνδρὶ
Αἰτ.	τὸν	πατέρα	τὴν	μητέρα	τὸν	ἄνδρα
Κλητ.	ὦ	πάτερ	ὦ	μήτερ	ὦ	ἄνερ

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	πατέρες	αἱ	μητέρες	οἱ	ἄνδρες
Γεν.	τῶν	πατέρων	τῶν	μητέρων	τῶν	ἀνδρῶν
Δοτ.	τοῖς	πατράσι	ταῖς	μητράσι	τοῖς	ἀνδράσι
Αἰτ.	τούς	πατέρας	τάς	μητέρας	τούς	ἄνδρας
Κλητ.	ὦ	πατέρες	ὦ	μητέρες	ὦ	ἄνδρες

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ λέγονται σ υ γ κ ο π τ ὀ μ ε ν α, διότι κόπτουσι ἀπὸ τὸ θέμα ἓνα ε εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ. Π.χ. ὁ πατήρ: θέμα εἶνε πάτερ: δὲν πέρνει εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τὴν κατάληξιν -ς, τρέπει δὲ τὸ ε εἰς η (ἀπὸ βραχύ, μακρόν): = Πατήρ. Εἰς τὴν γενικὴν θέμα εἶνε πατερ-ος κόπτει ὅμως τὸ ε καὶ γίνεται: π α τ ρ ὅ ς. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

Τὰ ἴδια ὀνόματα εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀφαιροῦν τὸ ε καὶ βάζουσι πρὸ τῆς καταλήξεως -σι ἓνα α τοῖς πατράσι, ταῖς μητράσι.

Ὅμοια ὀνόματα εἶνε τὸ θ υ γ ἄ τ η ρ καὶ ἄ ν ῆ ρ. Τὸ ἄνθρωπος, ἀποβάλλει τὸ ε εἰς ὄλας τὰς πτώσεις, πλην τῆς κλητικῆς τοῦ ἐνικοῦ, εἰς τὴν θέσιν του δὲ βάζει ἓνα δ (γεν. ἄνθρωπος, φεύγει τὸ ε ἀνρός, τίθεται τὸ δ ἀναμέσον ν-ρ=ἀνδρός).

Ἀ σ κ η σ ε ι ς. Ὅσοι ἀπὸ τὰς κατωτέρω προτάσεις εἶνε εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν νὰ γραφῶσι εἰς τὸν πληθυντικὸν καὶ τὰ ῥάβδων.

Ὁ κόδοις τῆς Ἐκκλησίας εἶνε μέγας. Ὁ κοιτῶν πρέπει νὰ ἡλιάζεται. Οἱ καλαμῶνες εὐρίσκονται πλησίον τῶν ποταμῶν. Ὁ τέτις ψάλλει τὸ θέρος. Ὁ κόραξ δὲν ἔχει καλὴν φωνήν. Ὁ γέρον πρέπει νὰ τιμᾶται. Αἱ ἀγέλαδες μᾶς δίδουσι τὸ γάλα των καὶ αἱ ὄρνιθες τὰ ἀγᾶ των. Ὁ πίνας εἶνε μέγας. Οἱ λέοντες, οἱ τίγρεις, οἱ ἐλέφαντες καὶ οἱ πάνθηρες ζῶσι εἰς τὰ δάση. Ὁ πύθμην

τῆς θαλάσσης εἶνε ἀνώμαλος. Τὸ κράτος τῆς ἀγελάδος εἶνε νόστιμον. Οἱ σώφρονες καὶ νοήμονες μαθηταὶ προάγονται πάντοτε.

Π α ρ α τ ῆ ρ η σ ι ς γ ε ν ι κ ῆ." Οἱ αὖ καταλήξεις τῶν ὀνομάτων τῆς γ' κλίσεως εἶνε βραχεῖαι πλὴν τῆς γενικῆς τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ.

Φωνηεντόληκτα τῆς γ'. κλίσεως.

Φωνηεντόληκτα λέγομεν ὅσα ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως ἔχουν χαρακτῆρα φωνῆεν.

α'.) Κλίσεις ἐκείνων τὰ ὅποια λήγουν εἰς *ις* καὶ *εὐς* εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

Ἐνικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	πόλις	ὁ	ἱερεὺς
Γεν.	τῆς	πόλεως	τοῦ	ἱερέως
Δοτ.	τῇ	πόλει (ε-ἰ)	τῷ	ἱερεῖ (ε-ἰ)
Αἰτ.	τὴν	πόλιν	τὸν	ἱερέα
Κλητ.	ᾧ	πόλις	ᾧ	ἱερεῦ

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αἱ	πόλεις (ε-εσ)	οἱ	ἱερεῖς (ε-εσ)
Γεν.	τῶν	πόλεων	τῶν	ἱερέων
Δοτ.	ταῖς	πόλεσι	τοῖς	ἱερεῦσι
Αἰτ.	τάς	πόλεις	τούς	ἱερεῖς (ε-ας)
Κλητ.	ᾧ	πόλεις (ε-εις)	ᾧ	ἱερεῖς (ε-ει)

Ἐνικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	ῥφίς	ὁ	βαφεὺς
Γεν.	τοῦ	ῥφews	τοῦ	βαφέως
Δοτ.	τῷ	ῥφει (ε-ι)	τῷ	βαφεῖ (ε-ἰ)
Αἰτ.	τὸν	ῥφιν	τὸν	βαφέα
Κλητ.	ᾧ	ῥφίς	ᾧ	βαφεῦ

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	ῥφεις	οἱ	βαφεῖς (ε-εσ)
Γεν.	τῶν	ῥφewν	τῶν	βαφέων
Δοτ.	τοῖς	ῥφεισι	τοῖς	βαφεῦσι
Αἰτ.	τούς	ῥφεις (εας)	τούς	βαφεῖς (ε-ας)
Κλητ.	ᾧ	ῥφεις (ε-ει)	ᾧ	βαφεῖς (ε-εσ)

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς . 1) Τὰ λήγοντα εἰς **-ις** καὶ **-εὺς**, ἐνῶ ἔχουν θέμα εἰς-**ε**, τὰ μὲν πρῶτα σχηματίζουσι τὴν ὀνομαστικὴν μὲ **-ις** τὰ δὲ δευτέρα μὲ **εὺς**: Βασιλε- ὁ Βασιλεὺς - Πόλε- ἡ πόλις.

2) Ὅσα ὀνόματα τῆς γ', κλίσεως λήγουσι εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς-**ις** ἢ **-εὺς**, ἔχουσι τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς-**εως**. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ εἰς τὰ ὀνόματα π ἢ χ υ ς (πῆχως π ἔ λ ε κ υ ς (πελέκειως), π ρ ἔ σ β υ ς (πρέσβεως) καὶ ἄ σ τ υ (ἄστεως), τὰ ὁποῖα λήγουσι εἰς τὴν ὀνομαστικὴν εἰς **-υς**.

3) Ὅσα λήγουσι εἰς **-ις** εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τονίζονται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, ἂν καὶ ἡ λήγουσα εἴη μακρὰ (ἡ πόλις, γεν. πόλεως πλ. τῶν πόλεων).

4) Τὰς **-ις**, λήγοντα ἔχουσι τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ μὲ **ν** (ἡ πόλις, τὴν πόλιν).

5) Τὰς εἰς-**εὺς** λήγοντα ἔχουσι τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ-**εῦ**, καὶ τὴν δον. τοῦ πληθ. εἰς-**εῦσι**, κλ. ᾧ βασιλεῖ δοτ. πληθ. τοῖς βασιλεῦσι, ὅσι.

6) Τὰ εἰς **-ις** καὶ **-εὺς** λήγοντα σχηματίζουσι τὴν δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἐκ συναϊρέσεως, ὄνομ. ἡ πόλις ποτ. τῇ πόλε-ι = πόλει, πληθ. ὄνομ. πόλε-εϛ = πόλεις, αἰτ. τὰς πολε-αϛ = πόλεις, κλητ. ᾧ πόλε-εϛ = πόλεις, ὄνομ. ὁ ἱερεὺς = δοτ. τῷ ἱερεῖ = ἱερεῖ = πληθ. οἱ ἱερέ-εϛ = ἱερεῖς αἰτ. τοὺς ἱερέ-αϛ = ἱερεῖς, κλητ. ᾧ ἱερέ-εϛ = ἱερεῖς.

***Α σ κ η σ ι ς 1η.** Κλίνατε τὰ ὀνόματα ὁ γραφεὺς, ὁ γονεὺς, ἡ θέσις, ἡ λέξις.

***Α σ κ η σ ι ς 2α.** Ἀντιγράφετε τὰ κατωτέρω καὶ τρέφετε ἀναλόγως τὰς λέξεις αἱ ὁποῖαι εἴη εἰς τὴν παρένθεσιν.

Οἱ (ἄλιεϛ) ἄλιεῖον εἰς τὴν θάλασσαν ὄργανα τοῦ (ἄλιεϛ) εἴη τὰ δίκτυα. Οἱ (κουρεϛ) κόπτουσι τὰς τοίχας τῆς κεφαλῆς μας. ὄργανον τοῦ (κουρεϛ) εἴη τὸ ψαλίδι. Εἰσχαὶ (γονεϛ) στηρίζουσι τὰ τέκνα Ἐπὶ τῆς. (Ἀκρόπολις) εὐρίσκονται ὁ Παρθενῶν. Αἱ (ὑπόσχεσις) πρέπει νὰ ἐκτελῶνται. Ἐκ τῶν κακῶν (προᾶξις) διακρίνονται οἱ κακοὶ ἄνθρωποι.

***Α σ κ η σ ι ς 3η.** Εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως εὑρετε ὅσα τριτοκλίτα ὀνόματα ὑπάρχουσι, λήγοντα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς **-ις** ἢ **-εὺς** καὶ γράφετέ τα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

Β') Κλίσις τριτοκλίτων τὰ ὁποῖα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ Ἐνικοῦ λήγουσι εἰς **-οϛ**.

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	τὸ	δάσος	τὸ	ξίφος
Γεν.	τοῦ	δάσους (δάσεος)	τοῦ	ξίφους (ξίφεος)
Δοτ.	τῷ	δάσει (δάσει)	τῷ	ξίφει (ξίφει)
Αἰτ.	τὸ	δάσος	τὸ	ξίφος
Κλητ.	ὦ	δάσος	ὦ	ξίφος

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	τά	δάση (δάσεα)	τά	ξίφη (ξίφεα)
Γεν.	τῶν	δασῶν (δασέων)	τῶν	ξίφῶν (ξίφεων)
Δοτ.	τοῖς	δάσεσι	τοῖς	ξίφεσι
Αἰτ.	τά	δάση (δάσεα)	τά	ξίφη (ξίφεα)
Κλητ.	ὦ	δάση (δάσεα)	ὦ	ξίφη (ξίφεα)

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	τὸ	ῥος	τὸ	ἄνθος
Γεν.	τοῦ	ῥους (ῥρεος)	τοῦ	ἄνθους (ἄνθεος)
Δοτ.	τῷ	ῥρει (ῥρεῖ)	τῷ	ἄνθει (ἄνθει)
Αἰτ.	τὸ	ῥος	τὸ	ἄνθος
Κλητ.	ὦ	ῥος	ὦ	ἄνθος

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	τά	ῥρη (ῥρεα)	τά	ἄνθη (ἄνθεα)
Γεν.	τῶν	ῥρέων	τῶν	ἄνθῶν
Δοτ.	τοῖς	ῥρεσι	τοῖς	ἄνθεσι
Αἰτ.	τά	ῥρη (ῥρεα)	τά	ἄνθη (ἄνθεα)
Κλητ.	ὦ	ῥρη (ῥρεα)	ὦ	ἄνθη (ἄνθεα)

Παρατηρήσεις. 1) Τὰ εἰς -ος ὀνόματα τῆς γ'. κλίσεως εἶνε γένους οὐδετέρου.

2) Τὸ θέμα τῶν ὀνομάτων αὐτῶν λήγει εἰς -ε, τρέπουν δὲ τοῦτο εἰς ο εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

3) Τὰ εἰς -ος τριτόκλιτα συναῖρουνται εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴν ὀνομαστικὴν, γενικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ πληθυντικοῦ. Ἐξαιροῦνται: τὸ ῥρος, γεν. τῶν ῥρέων, ἄνθος-ἄνθεων, χεῖλος-χειλέων, τὰ ὅποια δὲν συναῖρουνται εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ.

Ἀσκησις. Κλίνετε τὰ ἐξῆς ὀνόματα: τὸ πλῆθος, τὸ ἔθνος, τὸ χεῖλος, τὸ βέλος.

Ἐῤῥεστε εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως ὄσα τριτόκλιτα ὀνόματα ὑπάρχουν εἰς -ος, καὶ γράφατέ τα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ.

Κλίσις μονοσυλλάβων

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	μὴν	ἡ	δρυῶς	τὸ	φῶς
Γεν.	τοῦ	μηνός	τῆς	δρυός	τοῦ	φωτός
Δοτ.	τῷ	μηνί	τῇ	δρυί	τῷ	φωτί
Αἰτ.	τόν	μῆνα	τήν	δρυῖν	τὸ	φῶς
Κλητ.	ὦ	μὴν	ὦ	δρυῶς	ὦ	φῶς

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	μῆνες	αἱ	δρυῶς	τὰ	φῶτα
Γεν.	τῶν	μηνῶν	τῶν	δρυῶν	τῶν	φώτων
Δοτ.	τοῖς	μησὶ	τοῖς	δρυσὶ	τοῖς	φωσὶ
Αἰτ.	τούς	μῆνας	τάς	δρυῶς	τὰ	φῶτα
Κλητ.	ὦ	μῆνες	ὦ	δρυῶς	ὦ	φῶτα

Παρατηρήσεις. 1) Τὰ μονοσύλλαβα τῆς γ' κλίσεως τονίζουσι τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ ἐπὶ τῆς ληγούσης. Ἐξαιροῦνται τὰ ἐξῆς ὀνόματα: Τὸ φῶς τῶν φώτων, τὸ οὖς τῶν ὠτων, ὁ παῖς τῶν παιδων, ἡ δᾶς, τῶν δάδων, ὁ θῶς τῶν θῶων, ὁ Τρῶς τῶν Τρώων καὶ τὰ ἐπίθετα ὁ πᾶς καὶ τὸ πᾶν (πάντων).

2) Τὰ οὐδέτερα μονοσύλλαβα περισπῶνται: τὸ πῦρ, τὸ φῶς, τὸ πᾶν. Ἐπίσης περισπῶνται ἐκ τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ὄσα ἔχουν εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ ν καὶ ὄχι α: Π.χ. Ὁ μῦς (τόν μῦν), ἡ δρυς (τήν δρυῖν), ἐνῶ ἡ ρίς (τὴν ρίνα), ἡ πλάξ τὴν πλάκα, ὁ μὴν τὸν μῆνα.

Ἀσκησις. Κλίνετε τὰ ἐξῆς ὀνόματα: ἡ ρίς, ὁ βῆξ, ὁ μῦς, τὸ πᾶν.

Τὰ ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν.

Τὰ περισσότερα ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν κλίνονται κατὰ τὴν α' κλίσειν: ὁ βήχας τοῦ βήχα (ὁ βήξ), ὁ κόρακας τοῦ κόρακα (ὁ κόραξ), ἡ αἶγα τῆς αἶγας (ἡ αἶξ), ἡ ἐλπὶς τῆς ἐλπίδας (ἡ ἐλπὶς), ἡ τρίχα τῆς τρίχας (ἡ θρίξ).

Τὰ εἰς -ος εἶνε ὅμοια καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν: τὸ ἔθνος τοῦ ἔθνους.

Τὰ εἰς -α ἔχουν εἰς τὴν δημοτικὴν τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -α -του. Τὸ κρέας τοῦ κρέατος, τὸ γάλα τοῦ γάλατος. Μερικὰ ὀνόματα τῆς γ'. κλίσεως ἀλλάσσουν γένος εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν. Π.χ. ὁ παῖς - τὰ παιδί, ἡ κλεῖς - τὸ κλειδί, ὁ κώδων - τὸ κουδοῦνι, ἡ χεῖρ - τὸ χέρι.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Γένη τῶν ἐπιθέτων.

Ὁ πύργος εἶνε ὑψηλός, ἡ κυπάρισσος εἶνε ὑψηλή καὶ τὸ κωδωνοστάσιον εἶνε ὑψηλόν, ὁ δρόμος εἶνε καθαρός, ἡ ἀλλή εἶνε καθαρὰ καὶ τὸ δωμάτιον εἶνε καθαρόν.

Ἐμάθαμεν ἕως τώρα ποῖαι λέξεις λέγονται ἐπίθετα. Ἐκεῖναι δηλαδὴ οἱ ὁποῖαι μᾶς φανερόνουν πῶς εἶνε τὰ οὐσιαστικά. Εἰς τὰ παραπάνω ὅμως παρατηροῦμεν ὅτι τὰ ἐπίθετα δὲν ἔχουν ἓνα μόνον γένος, ὅπως τὰ οὐσιαστικά, ἀλλὰ τρία: ἀρσενικόν, θηλυκόν καὶ οὐδέτερον (ὁ ὑψηλός ἢ ὑψηλή τὸ ὑψηλόν, ὁ καθαρός ἢ καθαρὰ τὸ καθαρόν).

Κλίσις τῶν ἐπιθέτων.

Τὰ ἐπίθετα κλίνονται ὅπως καὶ τὰ οὐσιαστικά. Ἄλλα κλίνονται εἰς τὴν α'. κλίσειν, ἄλλα εἰς τὴν β'. καὶ ἄλλα εἰς τὴν γ'.

Τρικατάληκτα ἐπίθετα.

Ὁ σίδηρος εἶνε σκληρός, ἡ πέτρα εἶνε σκληρά, καὶ τὸ μάρμαρον εἶνε σκληρόν.

Ὁ ποταμὸς εἶνε βαθύς, ἡ λίμνη εἶνε βαθεῖα καὶ τὸ ρεῦμα εἶνε βαθύ.

Ὁ δίσκος εἶνε ἀργυροῦς, ἡ σιγαροθήκη εἶνε ἀργυρᾶ, τὸ δισκοπότηρον εἶνε ἀργυροῦν.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐπίθετα παρατηροῦμεν ὅτι κάθε γένος ἔχει καὶ ἰδικὴν του κατάληξιν. Ἐχουν δηλαδὴ τρία γένη καὶ τρεῖς κατάληξεις. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ὀνομάζονται τρικατάληκτα.

Αἱ καταλήξεις τῶν τρικαταλήκτων ἐπιθέτων εἶνε αἱ ἐξῆς:
α') Ἐκείνων ποῦ κλίνονται εἰς τὴν πρώτην καὶ δευτέραν κλίσιν.

Ἄρσεν. Θηλ. Οὐδέτ.

-ος	-η	-ον	ὁ σοφός	ἡ σοφή	τὸ σοφόν
-ος	-α	-ον	ὁ ἅγιος	ἡ ἅγια	τὸ ἅγιον
-ους	-α	-ουν	ὁ ἀργυροῦς	ἡ ἀργυρᾶ	τὸ ἀργυροῦν

β') Ἐκείνων ποῦ κλίνονται εἰς τὴν γ'. κλίσιν.

Ἄρσεν. Θηλ. Οὐδέτ.

-υς	-εἰα	-υ	ὁ βαθύς,	ἡ βαθεῖα	τὸ βαθύ
-εἰς	-εσσα	-εν	ὁ χαρῖεις,	ἡ χαρίεσσα,	τὸ χαρίεν
-ας	-ασα	-αν	ὁ ἅπας,	ἡ ἅπασα,	τὸ ἅπαν.
-αι	-αῖνα	-αν	ὁ τάλας,	ἡ τάλαινα,	τὸ τάλαν.

Παρατηρήσεις. 1) Τὰ ἐπίθετα συμφωνοῦν πάντοτε μὲ τὰ οὐσιαστικά κατὰ γένος ἀριθμὸν καὶ πτώσιν (ὁ σκληρὸς σίδηρος, ἡ σκληρὰ πέτρα, τὸ σκληρὸν μάρμαρον).

2) Ἀπὸ τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα ὅσα ἔχουν τὸν ἀρσενικὸν εἰς -ος, κάμνουν τὸ θηλυκὸν εἰς -η, ἐὰν πρὸ τοῦ -ος ὑπάρχη σὺ μ φ ω ν ο ν. Ἐὰν ὁμοῦ πρὸ τοῦ -ος τοῦ ἀρσενικοῦ ὑπάρχη φ ω ν ἤ ε ν ἤ ρ, τὸ θηλυκὸν κάμνει εἰς -α (ὁ σοφός, ἡ σοφή, ὁ καθαρὸς ἡ καθαρὰ, ὁ ἅγιος ἡ ἅγια).

Ἄσκησις. Γράψετε ποῖα ἐπίθετα λέγονται τρικατάληκτα.

Σχηματίσατε τὰ τρία γένη εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἐξῆς ἐπιθέτων.

Ὁ πιστός, ὁ ὠραῖος, ὁ ταχύς, ὁ καλός, ὁ ξηρός, ὁ διπλοῦς, ὁ σιδηροῦς, ὁ παχύς, ὁ πονηρός, ὁ μέλας, ὁ γλυκύς, ὁ ἰσχυρός, ὁ ἄθῳος, ὁ νέος, ὁ λευκός, ὁ φοβερός, ὁ πλούσιος, ὁ πτωχός, ὁ τραχύς.

Δικατάληκτα ἐπίθετα.

Ὁ λόφος αὐτὸς εἶνε δασώδης, ὅπως καὶ ἡ πεδιάς εἶνε δασώδης. Καὶ τὸ βουνὸν εἶνε δασώδες.

Ὁ Κόδρος ἦτο φιλόπατρις ὅπως φιλόπατρις ἦτο καὶ ἡ Μπουμπουλίνα. Καὶ τὸ παιδί τοῦ Τζαβέλλα, ὁ Φῶτος, ἦτο φιλόπατρις.

*Ο μαθητής αὐτὸς εἶνε ἔξυπνος καὶ ἐκείνη ἢ μαθήτρια εἶνε ἔξυπνος καὶ τὸ παιδίον ἐκεῖνο εἶνε ἔξυπνον.

Τὰ παραπάνω ἐπίθετα παρατηροῦμεν ὅτι ἔχουν τρία γένη, δύο ὅμως καταλήξεις. Δηλαδή μίαν κοινὴν κατάληξιν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκόν, καὶ μίαν διὰ τὸ οὐδέτερον. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται δικατάληκτα.

Αἱ κυριώτεραι καταλήξεις τῶν δικατάληκτων ἐπιθέτων εἶνε αἱ ἑξῆς:

*Αρσ. Θηλ. Οὐδέτ.

ης	ες	ὁ δασώδης,	ἡ δασώδης,	τὸ δασῶδες
ις	ι	ὁ φιλόπατρις,	ἡ φιλόπατρις,	τὸ φιλόπατρι
ος	ον	ὁ ἔξυπνος	ἡ ἔξυπνος,	τὸ ἔξυπνον
ων	ον	ὁ σῶφρων,	ἡ σῶφρων,	τὸ σῶφρον.

Παρατηρήσεις: Δικατάληκτα ἐπίθετα εἶνε κυρίως ὅσα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ λήγουν εἰς **-ης** ἢ εἰς **-ων** καθὼς καὶ τὰ **σύνθετα**, γίνονται δικατάληκτα. Ὁ σοφός, ἡ σοφή, τὸ σοφόν, ὁ πάνσοφος. Τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα ὅταν γίνουσι **σύνθετα**, ἢ πάνσοφος, τὸ πάνσοφον, ὁ πιστός, ἡ πιστή, τὸ πιστόν, ὁ ἄπιστος, ἡ ἄπιστος, τὸ ἄπιστον. Ἐπίσης δικατάληκτα εἶνε ὅσα λήγουν εἰς **-ιμος** (π.χ. ὁ φρόνιμος, ἡ φρόνιμος, τὸ φρόνιμον). Καθὼς καὶ τὰ ἐπίθετα, βάρβαρος, ἡμερος, ἡσυχος, κίβδηλος καὶ μερικά ἄλλα.

***Ἀσκησις.** Γράψετε ποῖα ἐπίθετα λέγονται δικατάληκτα.

Σχηματίσατε τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς τὰ τρία γένη τῶν ἑξῆς ἐπιθέτων.

Ὁ ἐπιμελής, ὁ ἐλεήμων, ὁ πάγκαλος, ὁ ἀληθής, ὁ σύντροφος, ὁ νοήμων, ὁ κίβδηλος, ὁ ὠφέλιμος, ὁ ἄχαρις, ὁ ἄπατρις, ὁ ἐνδοξος, ὁ ἀμελής, ὁ ἄγροπνος.

Μονοκατάληκτα ἐπίθετα.

Ὁ Πέτρος εἶνε *μόωφ*, ἡ Καίτη εἶνε *μόωφ*, καὶ τὸ παιδίον τοῦ Θεοῦ μου εἶνε *μόωφ*.

Ἐδῶ παρατηροῦμεν ὅτι τὸ ἐπίθετον *μόωφ* ἔχει τὴν ἰδίαν κατάληξιν καὶ διὰ τὰ τρία γένη, ἦτοι καὶ διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ διὰ τὸ θηλυκόν καὶ διὰ τὸ οὐδέτερον. Τὰ τοιαῦτα ἐπίθετα λέγονται *μονο-*

κατάληκτα. Δὲν εἶνε δὲ πολλὰ εἰς τὴν γλῶσσαν μας. Τὰ κυριώ-
τερα εἶνε τὰ ἐξῆς: βλάξ, ἄρπαξ, μιγὰς, φυγὰς, πένης, νῆστις,
μύωψ.

Κλίσις τῶν ἐπιθέτων τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς -υς καὶ -ης

Ἐνικός ἀριθμὸς

	<i>Ἀρσενικὸν</i>	<i>Θηλυκὸν</i>	<i>Οὐδέτερον</i>
᾽Ονομ.	ὁ γλυκύς	ἡ γλυκεῖα	τὸ γλυκὺ
Γεν.	τοῦ γλυκέος	τῆς γλυκείας	τοῦ γλυκέος
Δοτ.	τῷ γλυκεῖ (εἶ)	τῇ γλυκεῖα	τῷ γλυκεῖ (εἶ)
Αἰτ.	τόν γλυκὺν	τὴν γλυκεῖαν	τὸ γλυκὺ
Κλητ.	ὦ γλυκὺ	ὦ γλυκεῖα	ὦ γλυκὺ

Πληθυντικός ἀριθμὸς

᾽Ονομ.	οἱ γλυκεῖς (ε-ες)	αἱ γλυκεῖαι	τὰ γλυκᾶ (ε-α)
Γεν.	τῶν γλυκέων	τῶν γλυκειῶν	τῶν γλυκέων
Δοτ.	τοῖς γλυκέσι	ταῖς γλυκεῖαις	τάς γλυκέσι
Αἰτ.	τούς γλυκεῖς (ε-ας)	τάς γλυκεῖας	τὰ γλυκᾶ (ε-α)
Κλητ.	ὦ γλυκεῖς	ὦ γλυκεῖαι	ὦ γλυκᾶ (ε-α)

Ἐνικός ἀριθμὸς

	<i>Ἀρσενικὸν</i>	<i>Θηλυκὸν</i>	<i>Οὐδέτερον</i>
᾽Ονομ.	ὁ ἐπιμελής	ἡ ἐπιμελής	τὸ ἐπιμελές
Γεν.	τοῦ ἐπιμελοῦς (ε-ος)	τῆς ἐπιμελοῦς	τοῦ ἐπιμελοῦς (ε-ος)
Δοτ.	τῷ ἐπιμελεῖ (ε-ῖ)	τῇ ἐπιμελεῖ	τῷ ἐπιμελεῖ (ε-ῖ)
Αἰτ.	τόν ἐπιμελεῖ (ε-α)	τὴν ἐπιμελεῖ	τὸ ἐπιμελές
Κλητ.	ὦ ἐπιμελής	ὦ ἐπιμελής	ὦ ἐπιμελές

Πληθυντικός ἀριθμὸς

᾽Ονομ.	οἱ ἐπιμελεῖς (ε-ες)	αἱ ἐπιμελεῖς	τὰ ἐπιμελεῖ (ε-α)
Γεν.	τῶν ἐπιμελῶν (ε-ων)	τῶν ἐπιμελῶν	τῶν ἐπιμελῶν
Δοτ.	τοῖς ἐπιμελέσι	ταῖς ἐπιμελέσι	τοῖς ἐπιμελέσι
Αἰτ.	τούς ἐπιμελεῖς (ε-ας)	τάς ἐπιμελεῖς	τὰ ἐπιμελεῖ (ε-α)
Κλητ.	ὦ ἐπιμελεῖς (ε-ες)	ὦ ἐπιμελεῖς	ὦ ἐπιμελεῖ

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς. 1) Τὰ εἰς -υς ἐπίθετα εἶνε τρικατάληκτα, καὶ τὸ μὲν ἄρσενικὸν καὶ οὐδέτερον κλίνονται εἰς τὴν γ'. κλίσειν τὸ δὲ θηλυκὸν εἰς τὴν α'. (ὁ ταχύς, ἡ ταχεῖα, τὸ ταχύ).

2) Τὰ εἰς -υς ἐπίθετα κάμνουν τὸ θηλυκὸν εἰς εἰα, ἔχουν δὲ τὸ α βραχύ, διὰ τοῦτο πέρνουν καὶ περισπωμένην. Ἐνῶ τὰ εἰς α οὐσιαστικά, ἔχουν τὸ α μακρόν, ἵπως εἴπομεν ὅταν ὠμιλοῦσαμεν διὰ τὴν α'. κλίσειν, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων. Π.χ. ὁ ταχύς θηλ. ἡ ταχεῖα, ὁ ὄξύς θηλ. ἡ ὄξεια, ἐνῶ ἡ χώρα, ἡ ὥρα.

3) Ἡ γενικὴ τῶν θηλυκῶν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν -υς ἐπιθέτων τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν ὅπως γίνεται εἰς τὰ εἰς -α οὐσιαστικά. Π.χ. ἡ ταχεῖα, γεν. πληθ. τῶν ταχειῶν. Ἡ βραδεία, γεν. πλ. τῶν βραδειῶν.

4) Τὰ εἰς -ης ἐπίθετα εἶνε δικατάληκτα, κλίνονται δὲ εἰς τὴν γ'. κλίσειν. Ταῦτα ἔχουν θέμα ε τὸ ὁποῖον εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἄρσενικοῦ καὶ τοῦ θηλυκοῦ γίνεται η.

Ἀ σ κ η σ ι ς 1η. Κλίνατε καὶ εἰς τὰ τρία γένη τὰ ἐπίθετα ταχύς καὶ εὐσεβής.

Ἀ σ κ η σ ι ς 2α. Εὑρετε εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως τὰ ὑπάρχοντα ἐπίθετα καὶ γράφατε αὐτὰ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ τῶν τριῶν γενῶν.

Τὰ ἐπίθετα εἰς τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν.

Εἰς τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν, καθὼς γνωρίζομεν, ἀλλάσσουν τὰ περισσότερα ἐπίθετα, ὅπως ἀλλάσσουν καὶ τὰ οὐσιαστικά. Τὰ εἰς-ος δὲν ἀλλάσσουν: ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλόν. Τὰ εἰς -υς ὅμως κάμνουν τὸ θηλυκὸν εἰς -ια, ὁ παχύς, θηλ. ἡ παχιά, ὁ σταχτός, θηλ. ἡ σταχτιά, ὁ πλατύς, θηλ. ἡ πλατιά (ἡ πλατιά πόρτα), ὁ δεξιός, θηλ. ἡ δεξιά. Ὑπάρχουν εἰς τὴν δημοτικὴν ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα δὲν εὐρίσκονται εἰς τὴν καθαρεύουσαν, ἔχουν δὲ ἰδικὰς τῶν καταλήξεις. Εἰς -ης: ἄρσ. ἀσπρομάλλης θηλ. ἡ ἀσπρομάλλα -λισσα ἢ ἀσπρομαλλοῦ, οὐδέτ. τὸ ἀσπρομάλλικο. Ὁ μακαρίτης θηλ. ἡ μακαρίτισσα, οὐδ. τὸ μακαρίτικο. Ὁ ζηλιάρης, θηλ. ἡ ζηλιάρα. Ὁ ψεύτης, θηλ. ἡ ψεύτρα, τὸ ψεύτικο. Εἰς -ας: ὁ φαγός, θηλ. ἡ φαγοῦ, οὐδ. τὸ φαγοῦδικο. Ὁ ὑπναρᾶς, θηλ. ἡ ὑπναροῦ, οὐδ. τὸ ὑπναροῦδικο. Ὁ πληθυντικὸς τῶν εἰς -υς ἐπιθέτων τελειώνει εἰς -εις καὶ θηλ. εἰς -ες: Οἱ πλατεῖς, θηλ. οἱ πλατιές.

Τῶν εἰς -ης τελειῶν εἰς -δες, θηλ. εἰς -σες. Οἱ ἀσπρομάλληδες, οἱ ἀσπρομαλλοῦσες.

Οἱ ζηλιάρηδες, οἱ ζηλιάρισες, οἱ ψεῦτες, θηλ. οἱ ψεῦτρες, οἱ φαγάδες, θηλ. οἱ φαγοῦδες.

Τὸ κωδωνοστάσιον εἶνε ὑψηλότερον ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Βαθμοὶ τῶν ἐπιθέτων.

Ὁ τοῖχος εἶνε λευκός. Ὁ χάρτης ὅμως εἶνε λευκότερος τοῦ τοῖχου. Ἡ χιών εἶνε λευκοτάτη. Ἡ Ἐκκλησία εἶνε ὑψηλή. Τὸ κωδωνοστάσιον εἶνε ὑψηλότερον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παρατηροῦμεν ὅτι τὸ ἐπίθετον ὑψηλὸς φανερώνει τὸ ὕψος τῆς ἐκκλησίας, ἡ δὲ λέξις ὑψηλότερον, τὸ ὕψος τοῦ κωδωνοστασίου. Γίνεται δηλαδὴ σύγκρισις τῶν δύο ὑψῶν. Ὁμοίως τὸ ἐπίθετον λευκός φανερώνει τί εἶνε ὁ τοῖχος. Τὸ ἴδιον ὅμως ἐπίθετον φανερώνει τί εἶνε καὶ ὁ χάρτης καὶ ἡ χιών, ἀλλὰ εἰς διαφορετικὸν βαθμὸν. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν φανερώνει ἀπλῶς τί εἶνε ὁ τοῖχος. Εἰς τὴν δευτέραν φανερώνει τί εἶνε ὁ χάρτης ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν τοῖχον. Εἰς τὴν τρίτην περίπτωσιν φανερώνει τί εἶνε ἡ χιών ὡς πρὸς ὅλα τὰ λευκά. Αἱ διαφοραὶ αὐταὶ ποῦ ἔχει κάθε ἐπίθετον, ὅταν θέλωμεν νὰ δεῖξωμεν πῶς εἶνε ἓνα οὐσιαστικὸν ὅταν τὸ συγκρίνωμεν μετ' ἄλλο ὁμοίον του ἢ μετ' ὅλα τὰ ὁμοιά του λέγονται **βαθμοὶ τῶν ἐπιθέτων**. Εἶνε δὲ οὗτοι, ὡς βλέπομεν, τρεῖς: Ὁ πρῶτος ποῦ φανερώνει ἀπλῶς τί εἶνε ἓνα οὐσιαστικὸν λέγεται **θετικὸς βαθμὸς**. Ὁ δεῦτερος ποῦ φανερώνει

τί εἶνε ἓνα οὐσιαστικὸν ὅταν συγκρίνεται πρὸς ἓνα ἄλλο ὁμοίον του, λέγεται **συγκριτικὸς βαθμὸς**. Καὶ ὁ τρίτος, ὁ ὁποῖος φανερώνει τί εἶνε ἓνα οὐσιαστικὸν ὡς πρὸς τὰ ὁμοία του λέγεται **ὑπερθετικὸς βαθμὸς**. Ὁ συγκριτικὸς καὶ ὑπερθετικὸς βαθμὸς λέγονται μὲ ἓνα ὄνομα παραθετικά τῶν ἐπιθέτων.

Βαθμοὶ μερικῶν ἐπιθέτων

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ἑπερθετικὸς
σοφὸς	σοφώτερος	σοφώτατος
ἀγαθὸς	ἀγαθώτερος	ἀγαθώτατος
ἱερὸς	ἱερώτερος	ἱερώτατος
ἀθῶος	ἀθωότερος	ἀθωότατος
ὠραιῶς	ὠραιότερος	ὠραιότατος
σκληρὸς	σκληρότερος	σκληρότατος
ἐνδοξὸς	ἐνδοξότερος	ἐνδοξότατος
λεπτὸς	λεπτότερος	λεπτότατος

Παρατηρήσεις. 1) Ὁ συγκριτικὸς γίνεται ὅταν εἰς τὸ ἐπιθετον θέσωμεν τὴν κατάληξιν **-τερος**, ὁ δὲ ὑπερθετικὸς ὅταν θέσωμεν τὴν κατάληξιν **-τατος**.

2) Εἰς τὸν συγκριτικὸν καὶ ὑπερθετικὸν βαθμὸν τὸ ο πρὸ τοῦ **-τερος** καὶ **τατος** γίνεται **ω**, ὅταν ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶνε βραχεῖα. Ὅταν αὐτὴ εἶνε μακρὰ μένει **ο**. Μένει **ο** ἐπίσης καὶ ὅταν πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχη διπλοῦν σύμφωνον (ζ,ξ,ψ) ἢ δύο σύμφωνα: λεπτός, λεπτότερος, λεπτότατος, ἐνδοξός, ἐνδοξότερος, ἐνδοξότατος.

Τὰ περισσότερα τῶν εἰς **-ος** ἐπιθέτων ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ **-ος** δίχρονον βραχύ, συνεπῶς εἰς τὰ παραθετικά τὸ **ο** γίνεται **ω**. Μερικὰ μόνον ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ **-ος** δίχρονον μακρὸν, αὐτὰ δὲ εἰς τὸν συγκριτικὸν καὶ ὑπερθετικὸν διατηροῦν τὸ **ο**. Π.χ. πολυτίμος, πολυτιμότερος, πολυτιμότατος, εὐθυμος, εὐθυμότερος, εὐψυχος, εὐψυχότερος κλπ.

Ἀσκήσεις. Γράψετε πόσοι εἶνε οἱ βαθμοὶ τῶν ἐπιθέτων καὶ τί φανερώνουν ἕκαστος. Ὁμοίως τί εἶνε παραθετικά.

Γράψετε τοὺς τρεῖς βαθμοὺς τῶν ἐξῆς ἐπιθέτων. Νέος, ξηρὸς, ἄξιος, πλούσιος, λευκός, ὑψηλός, χαμηλός, πονηρὸς, φρόνιμος, γενναῖος, ὀρθός, φοβερὸς, πιστός, θερμός.

Βαθμοὶ τῶν εἰς -υς, -ης καὶ -ων ἐπιθέτων.

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ἑπερθετικὸς
βαθὺς	βαθύτερος	βαθύτατος
γλυκύς	γλυκύτερος	γλυκύτατος
παχύς	παχύτερος	παχύτατος
ἐπιμελής	ἐπιμελέστερος	ἐπιμελέστατος
εὐγενής	εὐγενέστερος	εὐγενέστατος
ἀληθής	ἀληθέστερος	ἀληθέστατος
σώφρων	σωφρονέστερος	σωφρονέστατος
εὐδαίμων	εὐδαιμονέστερος	εὐδαιμονέστατος

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. 1) Τὰ εἰς -υς ἐπίθετα σχηματίζουν τὰ παραθετικά των ἀφοῦ προστεθοῦν αἱ καταλήξεις -τερος καὶ -τατος. 2) Τὰ εἰς -ης καὶ -ων ἐπίθετα σχηματίζουν τὰ παραθετικά των μὲ τὰς καταλήξεις -στερος καὶ -στατος. Ὅμοίως καὶ τὰ εἰς -ους ἐπίθετα: ἀπλοῦς, ἀπλούστερος, ἀπλούστατος.

* *Ασκησις.* Γράψετε τοὺς τρεῖς βαθμοὺς τῶν ἐξῆς ἐπιθέτων. *Εἰλικρινής, βραδύς, εὐφνης, ἄφρων, ὀξύς, πένης, εὐγνώμων.*

Γενικαὶ παρατηρήσεις. 1) Τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα φωνηρῶν ὤλην ἢ χρόνον ἢ κατάστασιν ἀμετάβλητον, δὲν ἔχουν παραθετικά. Χρυσοῦς, βραδυνός, περυσινός, νεκρός, ἀθάνατος.

2) Τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων κλίνονται καὶ εἰς τὰ τρία γένη, ὡς ἐπίθετα τρικατάληκτα: ὁ ὠραιότερος, ἡ ὠραιότερα, τὸ ὠραιότερον, ὁ ὠραιότατος, ἡ ὠραιότατη, τὸ ὠραιότατον.

Τὰ παραθετικά εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν

Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν πολλὰ παραθετικά γίνονται ὅπως καὶ εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Δηλαδή μὲ τὴν προσθήκην τῶν καταλήξεων -τερος καὶ -τατος. Π.χ. πλούσιος, πλουσιώτερος, πλουσιώτατος, παχύς, παχύτερος.

Εἰς τὰ περισσώτερα ὅμως ἐπίθετα τὰ παραθετικά γίνονται μὲ δύο λέξεις. Ἦτοι μὲ τὸ ἐπίθετον καὶ μὲ λέξεις βοηθητικάς. Ἐπιπλέον διὰ τὸν συγκριτικὸν βαθμὸν καὶ τὸ πολὺ διὰ τὸν ὑπερθετικόν.

Ἠτώχός,	πιὸ πτωχός,	πολὺ πτωχός.
Ἠψηλός,	πιὸ Ἠψηλός,	πολὺ Ἠψηλός.
Ἠπιμελής,	πιὸ ἐπιμελής,	πολὺ ἐπιμελής.

Ἠνίστε εἰς τὸν ὑπερθετικὸν βάζομεν μαζὺ μὲ τὸ πολὺ καὶ τὸ παρά: παρά πολὺ πτωχός.

Ἀριθμητικά

Τρεῖς μαθηταὶ καὶ δύο μαθήτριάι καλλιεργοῦν τὰ ἄνθη τοῦ κή-
που, τὰ ὅποια εἶνε διπλάσια ἐφέτος. Τὰ ποτίζουν τετράκις καθ'
ἑβδομάδα.

Αἱ λέξεις τρεῖς δύο, διπλάσια, καὶ τετράκις καὶ κάθε ἄλλη λέ-
ξις ποῦ φανερώνει ἀριθμὸν, λέγονται **ἀριθμητικά**. Τὰ ἀριθμητικά
δὲν εἶνε χωριστὸν μέρος τοῦ λόγου, ἀλλὰ ὑπάγονται εἰς τὰ γνωστά
μας μέρη τοῦ λόγου ἀναλόγως τοῦ εἴδους των. Εἶνε δὲ τριῶν εἰ-
δῶν: Ἐπίθετα, οὐσιαστικά καὶ ἐπιρροήματα.

α') Ἀριθμητικά ἐπίθετα.

Τὰ ἀριθμητικά ἐπίθετα εἶνε τεσσάρων εἰδῶν: ἀπόλυτα, τακτικά,
πολλαπλασιαστικά καὶ ἀναλογικά.

Α') Ἀπόλυτα.

Εἷς ἵππος, δύο ὄνοι, μία ἀγελάς καὶ πέντε πρόβατα βόσκουν
εἰς τὸ λειβάδιον. Τὰ ἀριθμητικά ποῦ φανερώνουν ἀπλῶς ἓνα ἀ-
ριθμὸν, λέγονται **ἀπόλυτα**.

Ταῦτα κλίνονται μόνον μέχρι τοῦ τέσσαρα πλὴν τοῦ δύο, καὶ
ἀπὸ τοῦ διακόσια καὶ ἄνω εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν. Τὰ λοιπὰ
εἶνε ἄκλιτα.

Ἀπὸ τὸ εἷς ἕως τέσσαρες κλίνονται ὡς ἐξῆς:

		Ἐνικός Ἀριθμός		
		Ἀρσεν.	Θηλυκὸν	Οὐδέτερον
Ὄνομ.	εἷς		μία	ἓν
Γεν.	ἐνός		μιᾶς	ἐνός
Δοτ.	ἐνὶ		μιᾶ	ἐνὶ
Λίτ.	ἓνα		μίαν	ἓν

Πληθυντικός Ἀριθμός

		Ἀρσενικὸν καὶ Θηλυκὸν	Οὐδέτερον
Ὄνομ.	τρεις		τρία
Γεν.	τριῶν		τριῶν
Δοτ.	τρισὶ		τρισὶ
Λίτ.	τρεῖς		τρία

Πληθυντικός Ἄριθμός

Ἄρσενικὸν καὶ Θηλυκὸν		Οὐδέτερον
Ἄνομ.	τέσσαρες	τέσσαρα
Γεν.	τεσσάρων	τεσσάρων
Δοτ.	τέσσαρσι	τέσσαρσι
Λίτ.	τέσσαρας	τέσσαρα

Ἄπο τὰ διακόσια καὶ ἄνω κλίνονται μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ὡς ἐπίθετα τρικατάληκτα: Οἱ διακόσιοι, αἱ διακόσιαι, τὰ διακόσια.

Παρατηρήσεις. 1) Τὸ εἰς, μία καὶ ἓν ἔχουν μόνον ἐνικὸν ἀριθμὸν.

2) Τὸ τρεῖς καὶ τρία καὶ τέσσαρες κλίνονται μόνον εἰς τὸν πληθυντικόν.

3) Τὸ δύο εἶνε ἄκλιτον.

Ἄσκησις. Κλίνατε τὰ εἷς, μία, ἓν, τέσσαρες.

β') Τακτικά.

Ἄο πρῶτος, ὁ δεύτερος, ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος, τῆς πρώτης σειρᾶς τῶν θρανίων, νὰ ἐγερθῶσι. Τὰ ἀριθμητικὰ τὰ ὁποῖα φανερώνουν τάξιν καὶ σειρὰν ὁμοίων πραγμάτων, λέγονται **τακτικά**. Τελειώνουν ὅλα εἰς -τος, πλὴν τοῦ δεύτερος, ἑβδομος, καὶ ὄγδοος. Ἄπο τὸ εἴκοσι καὶ ἄνω τελειώνουν εἰς -στος. Π.χ. εἴκοστος, τριακοστος, καὶ κλίνονται ὅλα ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα. Ἄο πρῶτος, ἢ πρώτη, τὸ πρῶτον. Ἄο εἴκοστος, ἢ εἴκοστή, τὸ εἴκοστόν. Ἄο ἑκατοστος, ἢ ἑκατοστή, τὸ ἑκατοστόν.

γ') Πολλαπλασιαστικά.

Τὸ σχοινίον εἶνε διπλοῦν. Ἄο Μίμης ἔχει διπλᾶ τετράδια. Τὸ τριπλοῦν πήδημα εἶνε ὠραῖον ἀγώνισμα.

Τὰ ἀριθμητικὰ αὐτὰ τὰ ὁποῖα φανερώνουν ἀπὸ πόσα ἀπλᾶ μέρη ἀποτελεῖται ἓνα ἀντικείμενον λέγονται **πολλαπλασιαστικά**. Ταῦτα εἶνε τρικατάληκτα, λήγουν εἰς -πλοῦς -πλή -πλοῦν καὶ κλίνονται τὰ μὲν ἄρσενικά καὶ οὐδέτερα εἰς τὴν β'. κλίσιν (συννηρημένα) τὰ δὲ θηλυκὰ εἰς τὴν α'. (συννηρημένα): ὁ διπλοῦς, ἢ διπλή, τὸ διπλοῦν. Ἄο δεκαπλοῦς, ἢ δεκαπλή, τὸ δεκαπλοῦν.

δ') 'Αναλογικά

Ὁ Φάνης ἔχει διπλάσια τετράδια ἀπὸ τὸν Τάκη.

Ὁ δρόμος αὐτὸς εἶνε τριπλάσιος ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Δεκαπλάσια εισοδήματα εἴχαμεν ἐφέτος ἀπὸ πέρυσι.

Τὰ ἀριθμητικὰ διπλάσιος, τριπλάσιος, δεκαπλάσιος, φανερώ-
νουν πόσας φορές ἓνα πρᾶγμα εἶνε μεγαλύτερον ἀπὸ ἓνα ἄλλο.
Τὰ ἀριθμητικὰ αὐτὰ λέγονται **Ἀναλογικά**. Γίνονται ἀφοῦ προσ-
θέσωμεν τὴν κατάληξιν πλάσιος, εἶνε τριακάτηκτα, καὶ κλίνον-
ται τὰ μὲν ἀρσενικὰ καὶ οὐδέτερα εἰς τὴν β'. κλίσειν, τὰ δὲ θηλυκὰ
εἰς τὴν α'. Ὁ διπλάσιος, ἡ διπλασία, τὸ διπλάσιον. Ὁ δεκαπλά-
σιος, ἡ δεκαπλασία, τὸ δεκαπλάσιον.

ε') Οὐσιαστικὰ ἀριθμητικὰ

Νὰ σταθῆτε κατὰ τετράδας, ἡ πρώτη δυὰς νὰ ἀπέχη δύο βήματα.

Πολλὰ πράγματα παλοῦνται μὲ τὴν δωδεκάδα.

Ὅσα ἀριθμητικὰ φανερόνουν ἄθροισμα μονάδων, εἶνε **οὐσια-
στικά**. Ταῦτα λήγουν εἰς -ας, γεν. -άδος, εἶνε ὅλα γένους θηλυκοῦ
καὶ κλίνονται εἰς τὴν γ'. κλίσειν: Ὄνομ. ἡ τετράς, γεν. τῆς τετράδος.
Πληθυντ. αἱ τετράδες, τῶν τετράδων κ.λ.π. Ἡ μονάς, γεν. τῆς
μονάδος, ἡ δυὰς, γεν. τῆς δυάδος, ἡ τριάς, γεν. τῆς τριάδος.

ς') Ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα

Ἐγραψα τετράκις τὴν καλλιγραφίαν μου. Ἐγὼ ἐμελέτησα
ἑξάκις τὴν ἱστορίαν. Χθὲς ἔκαμα δις περίπατον καὶ σήμερον
ἅπαξ.

Τὰ ἀριθμητικὰ τὰ ὁποῖα φανερόνουν πόσας φορές γίνεται κάτι
εἶνε **ἐπιρρήματα**. Ταῦτα σχηματίζονται μὲ τὴν κατάληξιν -άκις,
πληρ. τοῦ ἅπαξ, δις καὶ τρίς, εἶνε δὲ ὅλα ἀκλιτα, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα
ἐπιρρήματα.

Γενικαὶ παρατηρήσεις. 1) Ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀριθ-
μητικῶν παράγονται ἀπὸ τὰ ἀπόλυτα ἀφοῦ προσθέσωμεν τὰς δια-
φόρους καταλήξεις ποῦ ἐμάθαμεν.

2) Ὅσα ἀριθμητικὰ ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆν καὶ ὅσα παράγονται
ἀπ' αὐτὰ, πέρνουν δασείαν πληρ. τοῦ ὀκτώ, ἐννέα, καὶ εἴκοσι. Εἰς,
ἅπαξ, ἄπλοῦς ἐπτά, ἑβδομος, ἑπταπλοῦς, ἑπταπλάσιος, ἐπτάκις,
ἐκατόν, ἐκατοστός, ἐκατοντάς, ἐκατοντάκις κ.λ.π.

3) Τὸ ἐννέα γράφεται μὲ δύο ν, ὅσα ὅμως παράγονται ἀπ' αὐτὰ
γράφονται μὲ ἓνα ν. Ἐννέα, ἑνατος, ἑνεαπλάσιος, ἐνενήκοντα, ἐ-
νεακόσια κ.λ.π.

4) Ἐνώ τὸ δύο γράφεται μὲ υ, ὅσα παράγονται ἀπ' αὐτὸ γράφονται μὲ ι: Διπλοῦς, διπλάσιος, κ.λ.π.

5) Τὰ ἀριθμητικὰ παριστάνονται μὲ τοὺς γνωστοὺς ἀριθμοὺς 1, 2, 3, κ.λ.π., τοὺς ὁποίους εὗρηξαν οἱ Ἄραβες, ἀπ' αὐτοὺς δὲ τοὺς ἐπῆραν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν εἶχαν τοὺς ἀριθμοὺς αὐτούς, διότι δὲν ὑπῆρχον τότε. Ὡς ἀριθμοὺς μετεχειρίζοντο τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου: Ἦτοι α' 1, β' 2, γ' 3, δ' 4, ζ' 5, ς' 6, ζ' 7, η' 8, θ' 9, ι' 10, ια' 11. κ.λ.π.

Ἄσκησις. Γράψετε πόσων εἰδῶν εἶνε τὰ ἀριθμητικὰ καὶ πόσας κατηγορίας ἔχουν τὰ ἐπίθετα ἀριθμητικὰ.

Νὰ γραφῶσιν οἱ ἀριθμοὶ 1, 2, 3, 7, 12, 17 καὶ 20 εἰς ὅλα τὰ εἶδη καὶ τὰς κατηγορίας τῶν ἀριθμητικῶν.

Τὰ ἀριθμητικὰ εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν.

Τὰ ἀπόλυτα εἰς τὴν δημοτικὴν εἶνε ὅπως καὶ εἰς τὴν καθαρευούσσαν: ἀντὶ τοῦ εἰς καὶ ἓν, λέγομεν ἓνας, ἓνα καὶ μιά. Τὰ τακτικὰ εἶνε τὰ ἴδια.

Τὰ πολλαπλασιαστικὰ εἰς τὴν δημοτικὴν τελειώνουν εἰς -πλός, -πλή, -πλό=διπλός, διπλή, διπλό.

Τὰ ἀναλογικὰ εἶνε τὰ ἴδια: Διπλάσιος, διπλάσια, διπλάσιοι. Τὰ οὐσιαστικὰ εἰς τὴν δημοτικὴν εὗρισκονται εἰς -αδα, συνήθως δὲ καὶ εἰς -αρα. Π.χ. δυάδα καὶ δυάρα, ἐξάδα καὶ ἐξάρα. Τὰ οὐδέτερα λήγουν εἰς -ακι: Τὸ δυαράκι, τὸ πενταράκι, τὸ ἐξαράκι.

Τὰ ἐπιρρήματα ἀριθμητικὰ εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν γίνονται μὲ τὰ ἀπόλυτα καὶ τὸ φοράς. Π.χ. τέσσαρας φοράς (τετράκις) δέκα φοράς (δεκάκις) κ.λ.π.

ΡΗΜΑΤΑ ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΑ ἢ ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΑ

ἌΟ Παῦλος ἀγαπᾷ καὶ τιμᾷ τοὺς γονεῖς του. Ὅταν φεύγῃ διὰ τὸ σχολεῖον καὶ ὅταν ἐπιστρέφῃ φιλεῖ τὴν χεῖρα τοῦ πατρός του καὶ τῆς μητρός του. Σὺ ἀγαπᾷς καὶ τιμᾷς τοὺς γονεῖς σου καὶ φιλεῖς τὴν χεῖρα των;

Προηγουμένως ἐμάθαμεν πῶς ὅσα ρήματα τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν λέγονται βαρύτερα. Πλὴν ἀπ' αὐτὰ ὑπάρχουν καὶ ρήματα, ποῦ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ πέρνουν περισπω-

Ὁ Παῦλος ἀγαπᾷ καὶ τιμᾷ τοὺς γονεῖς του.

μενῶν. Τὰ ρήματα αὐτὰ συναίρουσιν εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ ἐθνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ, τοῦ ἐνεστώτος καὶ παρατατικοῦ, διὰ τοῦτο λέγονται *συνηρημένα* ἢ *περισπώμενα*. Π.χ. Τιμᾶω=Τιμῶ. Ἀγαπάω=ᾶ. Φιλέω=ῶ. Πωλέω=ῶ.

Τὰ συνηρημένα ρήματα διακρίνονται εἰς δύο κατηγορίας. Μερικὰ ἔχουν εἰς τὸ β' πρόσωπον τοῦ ἐνεστώτος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς -α καὶ ἄλλα -εῖ. Π.χ. Ἀγαπῶ, ἀγαπαῖς. Τιμῶ, τιμᾶς. Φιλῶ, φιλεῖς. Πωλῶ, πωλεῖς.

Ὅταν ὁμιλῶμεν ἢ γράφωμεν τὰ περισπώμενα ρήματα, μεταχειριζόμεθα μόνον τὸν συνηρημένον τύπον. Π.χ. Τιμῶ, τιμᾶς, φιλῶ, φιλεῖς.

Κλίσεις τῶν συνηρημένων ρημάτων.

Ὁριστικὴ ἐνεστώσ

α'. κατηγορίας (ἐνεργ. φωνή).

Τιμῶ	Ἀγαπῶ	Νικῶ
τιμᾶς	ἀγαπαῖς	νικᾶς
τιμᾶ	ἀγαπᾶ	νικᾶ
τιμῶμεν	ἀγαπῶμεν	νικῶμεν
τιμᾶτε	ἀγαπᾶτε	νικᾶτε
τιμῶσι	ἀγαπῶσι	νικῶσι

Παρατατικός

ἐτίμων	ἡγάπων	ἐνίκων
ἐτίμας	ἡγάπας	ἐνίκας
ἐτίμα	ἡγάπα	ἐνίκα
ἐτιμῶμεν	ἡγαπῶμεν	ἐνικῶμεν
ἐτιμᾶτε	ἡγαπάτε	ἐτιμᾶτε
ἐτίμων	ἡγάπων	ἐνίκων

Ὑποτακτική. Ἐνεστώς.

νά τιμῶ	νά ἀγαπῶ	νά νικῶ
νά τιμᾶς	νά ἀγαπᾶς	νά νικᾶς
νά τιμᾶ	νά ἀγαπᾶ	νά νικᾶ
νά τιμῶμεν	νά ἀγαπῶμεν	νά νικῶμεν
νά τιμᾶτε	νά ἀγαπάτε	νά νικᾶτε
νά τιμῶσι	νά ἀγαπῶσι	νά νικῶσι.

Κλίσις ῥημάτων δευτέρας κατηγορίας (συνζυγίας).

Ἐνεστώς

φιλῶ	κινῶ	κρατῶ
φιλεῖς	κινεῖς	κρατεῖς
φιλεῖ	κινεῖ	κρατεῖ
φιλοῦμεν	κινουῦμεν	κρατοῦμεν
φιλεῖτε	κινεῖτε	κρατεῖτε
φιλοῦσι	κινουῦσι	κρατοῦσι

Παρατατικός

ἐφίλου	ἐκίνου	ἐκράτου
ἐφίλεις	ἐκίνεις	ἐκράτεις
ἐφίλει	ἐκίνει	ἐκράτει
ἐφιλοῦμεν	ἐκινουῦμεν	ἐκρατοῦμεν
ἐφιλεῖτε	ἐκινεῖτε	ἐκρατεῖτε
ἐφίλου	ἐκίνου	ἐκράτου

Ἑποτακτική. Ἑνεστώσ.

νά φιλω	νά κινω	νά κρατω
νά φιλλῃς	νά κινῃς	νά κρατῃς
νά φιλλῃ	νά κινῃ	νά κρατῃ
νά φιλωμεν	νά κινωμεν	νά κρατωμεν
νά φιλλῃτε	νά κινῃτε	νά κρατῃτε
νά φιλωσι	νά κινωσι	νά κρατωσι

Πα ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Τὰ περισπώμενα ρήματα συναιροῦνται μόνον εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ τὸν παρατατικὸν καὶ περισπῶνται. Οἱ ἄλλοι χρόνοι τῶν γίνονται ὅπως καὶ τῶν ἄλλων ρημάτων. Π.χ. Τιμῶ, ἄορ. ἐτίμησα, μέλλ. θά τιμήσω, μέλλ. διαρκῆς θά τιμῶ, μέλλ. τετελ. θά ἔχω τιμήσει. Παρακείμενος ἔχω τιμήσει, ὑπερσυντέλικος εἶχον τιμήσει.

Φιλῶ, ἄορ. ἐφίλησα, μέλ. θά φιλήσω, μέλ. διαρκ. θά φιλω, μέλ. τετελ. θά ἔχω φιλήσει. Παρακ. ἔχω φιλήσει, ὑπερσυντ. εἶχον φιλήσει.

Ἀ σ κ ῆ σ ι ς. Κλίνετε τὰ ἐξῆς ρήματα εἰς ὅλους τοὺς χρόνους τῆς ὀριστικῆς καὶ ὑποτακτικῆς.

Μελετῶ, πλουτῶ.

Παθητικὴ φωνὴ τῶν συνηρημένων.

Ὅπως ἔχουν τὰ βαρύτερα παθητικὴν φωνήν, ὁμοίως καὶ τὰ συνηρημένα, λήγει δὲ καὶ τούτων ἡ παθητικὴ φωνὴ εἰς -ομαι. Ἐπειδὴ ὅμως παθαίνουσι συναίρεσιν τὸ -ομαι γίνεται -ῶμαι εἰς τὰ ρήματα τῆς α' κατηγορίας, καὶ -οῦμαι εἰς τὰ τῆς δευτέρας:

Ὀριστικὴ Ἑνεστώσ

ἀγαπῶμαι	φιλοῦμαι
ἀγαπᾶσαι	φιλεῖσαι
ἀγαπᾶται	φιλεῖται
ἀγαπώμεθα	φιλούμεθα
ἀγαπᾶσθε	φιλεῖσθε
ἀγαπῶνται	φιλοῦνται

Παρατατικός

ἡγαπώμην	ἐφιλούμην
ἡγαπᾶσο	ἐφιλεῖσο
ἡγαπᾶτο	ἐφιλεῖτο
ἡγαπώμεθα	ἐφιλούμεθα
ἡγαπᾶσθε	ἐφιλεῖσθε
ἡγαπῶντο	ἐφιλοῦντο

Γραμτικὴ Ε' καὶ ΣΤ' Λαγουμιτζάκη

Παρατηρήσεις. Καὶ τῆς παθητικῆς φωνῆς τὰ περισπώμενα συναίρουται μόνον εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ τὸν παρατατικόν, καὶ περισπῶνται, ἐκτὸς ὅταν τονίζεται ἡ προπαραλήγουσα. Οἱ ἄλλοι χρόνοι γίνονται ὅπως καὶ τῶν συνήθων ρημάτων τῆς παθητικῆς φωνῆς. Π.χ. Ἀγαπῶμαι, ἀόρ. ἠγαπήθην, μέλ. θὰ ἀγαπηθῶ, θὰ ἔχω ἀγαπηθῆ, θὰ ἀγαπῶμαι, παρακείμ. ἔχω ἀγαπηθῆ, ὑπερσ. εἶχον ἀγαπηθῆ.

Ἀσκησις 1. Κλίνετε τὰ ἐξῆς ῥήματα εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικόν τῆς παθητικῆς φωνῆς. Νικῶμαι, πωλοῦμαι.

Ἀσκησις 2. Κλίνετε εἰς ὅλους τοὺς χρόνους τῆς ὀριστικῆς καὶ ὑποτακτικῆς τὰ ῥήματα Κοιμῶμαι καὶ Τιμωροῦμαι.

Ἀσκησις 3. Εὔρετε εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως τὰ ὑπόρχοντα συνηρημένα ἢ περισπώμενα ῥήματα, καὶ γράφατέ τα εἰς τὸ πρῶτον πρόσωπον τοῦ ἐνικοῦ τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς.

Τὰ συνηρημένα ῥήματα εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν.

Τὰ συνηρημένα ἢ περισπώμενα ῥήματα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς ἀπαντῶνται εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ ὡς ἀσυναίρετα. Π.χ. Βοηθῶ καὶ βοηθάω. Βογγῶ καὶ βογγάω. Κρατῶ καὶ κρατάω. Ἐπίστε μερικὰ εἰς -αὼ κάμνουν -εῶ: Βοηθῶ, βοηθᾶς, καὶ βοηθεῖς, βοηθᾶμε, καὶ βοηθοῦμε, φιλῶ, φιλοῦμε καὶ φιλᾶμε κ.λ.π.

Εἰς τὴν παθητικὴν φωνὴν ἡ κατάληξις -οῦμαι γίνεται -ιέμαι: Φιλοῦμαι, φιλιέμαι. Κρατοῦμαι, κρατιέμαι. Ἀδικοῦμαι, ἀδικιέμαι.

Περὶ ἀντωνυμιῶν

Ἐγὼ καὶ σὺ θὰ μελετήσωμεν μαζύ. Αὐτὸς θὰ μελετήσῃ με ἐκείνον. Ποῖος σοῦ εἶπε ὅτι δὲν μελετῶ; Τίνος εἶνε τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον εὐρέθῃ ἐπάνω εἰς τὸ θρανίον; Ἐκαστος πρέπει νὰ φυλάττῃ τὰ βιβλία του.

Πολλὰς φορές ἀντὶ νὰ εἰπωμεν ἓνα ὄνομα μεταχειριζόμεθα ἄλλας λέξεις. Αἱ λέξεις αὐταί, ὅπως καὶ προηγουμένως εἶπομεν, λέγονται ἀντωνυμίαι. Αἱ ἀντωνυμίαι ἔχουν διαφόρους σημασίας, ἀναλόγως δὲ μετὰ τὴν σημασίαν των ἔχουν καὶ ὀνομασίας.

α' , Προσωπικαὶ ἄντωνυμίαι

Ἐγὼ καὶ **σύ** γράφομεν. **Αὐτός** δὲν γράφει.

Εἰς τὸν λόγον ὑπάρχουν πάντοτε τρία πρόσωπα. *Πρῶτον* πρόσωπον εἶνε ἐκεῖνο ποῦ ὁμιλεῖ. *Δεύτερον* ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον ὁμιλοῦμεν, καὶ *Τρίτον* ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον ὁμιλοῦμεν. Αἱ ἄντωνυμίαι αἱ ὁποῖαι φανερώουσι τὰ τρία αὐτὰ πρόσωπα λέγονται **προσωπικαὶ ἄντωνυμίαι**.

Κλίσις τῶν προσωπικῶν ἄντωνυμιῶν.

Ἐνικός ἀριθμὸς

α') πρόσωπον

β') πρόσωπον

Ὄνομ.	ἐγὼ	σύ
Γεν.	ἐμοῦ καὶ μοῦ	σοῦ
Δοτ.	ἐμοὶ καὶ μοι	σοὶ
Αἰτ.	ἐμὲ καὶ με	σέ

Πληθυντικός Ἄριθμὸς

Ὄνομ.	ἡμεῖς	ὑμεῖς καὶ σεῖς
Γεν.	ἡμῶν	ὑμῶν
Δοτ.	ἡμῖν	ὑμῖν
Αἰτ.	ἡμᾶς καὶ μᾶς	ὑμᾶς καὶ σᾶς

Ἐνικός ἀριθμὸς

γ') πρόσωπον

	<i>Ἀρσενικόν</i>	<i>Θηλυκόν</i>	<i>Οὐδέτερον</i>
Ὄνομ.	αὐτός	αὐτή	αὐτό
Γεν.	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
Δοτ.	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
Αἰτ.	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αὐτοὶ	αὐταὶ	αὐτά
Γεν.	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
Δοτ.	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
Αἰτ.	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά

Παρατηρήσεις. 1) Αἱ ἀντωνυμῖαι δὲν ἔχουν κλητικὴν οὔτε πέρνον ἄρθρα, παρὰ ὁσάκις ἔχουν σημασίαν ἐπιθέτου.

2) Τὸ α' καὶ β' πρόσωπον τῆς προσωπικῆς ἐγὼ καὶ σύ εἶνε ὅμοιοι καὶ διὰ τὰ τρία γένη: ἄρσεν. ἐγὼ, θηλ. ἐγὼ, οὐδέτ. ἐγὼ. ἄρσεν. σύ δηλ. σύ, οὐδ. σύ. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ εἰς τὸν πληθυντικόν.

3) Τὸ ἡμεῖς τοῦ α' προσώπου ἔχει η, ἐνῶ τοῦ δευτέρου ἔχει υ.

4) Τὸ τρίτον πρόσωπον κλίνεται ὡς ἐπίθετον τρικατάληκτον. Ἄρσ. αὐτός, θηλ. αὐτή, οὐδ. αὐτό.

Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν κόπτομεν συνήθως ἀπὸ τὴν προσωπικὴν ἀντωνυμίαν αὐτός τὸ αυ καὶ μεταχειριζόμεθα τὸ -τός, τή, τό. Π.χ. τὸν εἶδα σήμερον τὸ πρωί. Τοῦ εἶπα νὰ ἔλθῃ. Τὴν εἰδοποίησα ὅτι τὴν θέλει ἡ ἀδελφή της.

*Επίσης ἀντὶ τοῦ ἡμεῖς ἔχομεν τὸ σεῖς. Ἐνίοτε ἀντὶ τοῦ ἐγὼ, σύ, αὐτός, μεταχειριζόμεθα .ά: ἐλόγου μου, ἐλόγουσου, ἐλόγου του.

β') Δεικτικαὶ ἀντωνυμῖαι.

*Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶνε θεῖός μου. Ἐκεῖνος εἶνε ἐξ ἀδελφός μου.

Αἱ ἀντωνυμῖαι αἱ ὅποιαί χρησιμεύουν διὰ νὰ δεῖξωμεν ἐν πρόσωπον λέγονται **δεικτικαί**. Αἱ συνηθέστεραι δεικτικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶνε οὗτος, αὕτη, τοῦτο, ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο, αἱ ὅποιαί κλίνονται ὡς ἐπίθετα τρικατάληκτα.

Κλίσις δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν.

*Ἐνικός ἀριθμὸς

	Ἄρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερον
Ὄνομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο
Γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου
Δοτ.	τούτω	ταύτη	τούτω
Αἰτ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Γεν.	τούτων	τούτων	τούτων
Δοτ.	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Αἰτ.	τούτους	ταύτας	ταῦτα

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν μεταχειριζόμεθα ὡς δεικτικὴν ἀντωνυμίαν τὸ αὐτός, αὐτή, αὐτό, ἡ τοῦτος, τούτη, τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ αὐτουνοῦ, τουτουνοῦ.

Πολλάκις δὲ μεταχειριζόμεθα καὶ μόνον τὸ οὐδέτερον **τὸ** εἰς τὴν φράσιν **τὸ** καὶ **τό**, (αὐτὸ καὶ αὐτό), ὅταν δὲν θέλωμεν νὰ ἐπαναλάβωμεν ὅσα εἶπομεν.

γ') Κτητικαὶ ἀντωνυμίαι.

Οἱ γονεῖς **μου** καὶ οἱ γονεῖς **σας** ἦσαν χθὲς μαζί. Τὰ τετράδιά **μας** καὶ τὰ βιβλία **μας** πρέπει νὰ εἶνε καθαρά.

Αἱ ἀντωνυμίαι αἱ ὁποῖαι φανερόνουν τὸ πρόσωπον εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκει κάτι λέγονται **κτητικαί**. Αἱ συνηθέστεραι κτητικαὶ ἀντωνυμίαι εἶνε τὸ **μου** (ἐνικός) καὶ **μας** (πληθυντικός) καὶ τὸ **σου** (ἐνικός) καὶ **σας** (πληθυντικός). Εἶνε δὲ ὁμοία εἰς τὰ τρία γένη: Ὁ ἀδελφός μου, ἡ ἀδελφή μου, τὸ βιβλίον μου. Τὸ μου καὶ σου μεταχειριζόμεθα ὅταν εἶνε ἓνα τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα (ἐνικός ἀριθμὸς) καὶ τὸ **μας** καὶ **σας** ὅταν εἶνε πολλὰ (πληθ. ἀριθ.). Ἐνίοτε μεταχειριζόμεθα καὶ τὸ ἡμέτερος, ἡμετέρα, ἡμέτερον διὰ τὸ πρῶτον πρόσωπον, καὶ ὑμέτερος, ὑμετέρα, ὑμέτερον, διὰ τὸ β'. πρόσωπον. Τὸ ἡμέτερον βιβλίον (τὸ βιβλίον μου) τὰ ὑμέτερα βιβλία (τὰ βιβλία σας).

Παρατηρήσεις. Πολλὰς φοράς μαζί μὲ τὸ μου σου, μας, σας, βάζομεν καὶ τὸ ἐπίθετον ἰδικός: Ἴδικός μου εἶνε ὁ χάρτης. Τὸ βιβλίον εἶνε ἰδικόν σου. Ἴδικά μας εἶνε τάνθη.

Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι μου, σου, μας, σας, ἐγκλίνονται. Π.χ. Τὰ βιβλία μου, τὰ βιβλία μας.

Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν μεταχειριζόμεθα τὸ μου, σου, μας, σας καὶ τὸ ἰδικός χωρὶς τὸ ι: Δικός μου εἶνε ὁ χάρτης. Δικά σας εἶνε τὰ τετράδια.

δ') Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι.

Τί θέλεις; **Ποῖος** μὲ ζητεῖ; **Πόσοι** ἤλθατε διὰ νὰ παίξωμεν; Αἱ ἀντωνυμίαι αἱ ὁποῖαι μᾶς χρησιμεύουν διὰ νὰ ἐρωτῶμεν, λέγονται **ἐρωτηματικά**. Τοιαῦται εἶνε αἱ ἐξῆς: **τίς**, **ποῖος**, **πόσος**.

Αἱ ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι **ποῖος** καὶ **πόσος** κλίνονται ὡς ἐπίθετα τρικατάληκτα. Ἄρσεν. ποῖος, θηλ. ποία, οὐδ. ποῖον. Ἄρσεν. πόσος, θηλ. πόση, οὐδ. πόσον.

Ἡ **τίς** κλίνεται εἰς τὴν γ' κλίσιν ὡς ἐξῆς:

Ἑνικός ἀριθμὸς

Ἄρσεν. καὶ Θηλ. Οὐδέτερον

Ὄνομ.	τίς	τί
Γεν.	τίνος	τίνος
Δοτ.	τίνι	τίνι
Αἰτ.	τίνα	τί

Πληθυντικός Ἀριθμὸς

Ὄνομ.	τίνες	τίνα
Γεν.	τίνων	τίνων
Δοτ.	τίσι	τίσι
Αἰτ.	τίνας	τίνα

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν δημοτ. γλῶσσαν ἔχομεν τὸ πόσος, πόση, πόσο, τὸ ποιός, ποιά, ποιό καὶ τὸ **τί**, εἰς ὅλα τὰ γένη καὶ τοὺς ἀριθμούς, δηλ. ὡς ἀκλιτον π.χ. **Τί** ἄνθρωπος εἶνε αὐτός; **Τί** μέρα ἔχομε σήμερα; **Τί** πράγμα εἶνε αὐτό; **Τί** ἄνθρωποι εἶνε αὐτοί; **Τί** ἀνοησίες λέγει; **Τί** πράγματα εἶνε αὐτά; Συνήθως μεταχειρίζομεθα καὶ τὸ τίνος.

Τίνος μαθητοῦ εἶνε αὐτὰ τὰ βιβλία; **Τίνος** γυναίκας εἶνε ἡ ὀμπρέλα; **Τίνος** ἀνθρώπου εἶνε τὸ ραβδί; Ἡ ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία, **τίς**, **τίνος** δὲν ἐγκλίνεται.

ε') Ἀόριστοι ἀντωνυμῖαι

Ἀνθρωπὸς **τίς** κατέβαινον ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν Ἱεριχώ καὶ εἰς τὸν δρόμον ἔπεσον εἰς ληστές, οἱ ὅποιοι τὸν ἐλήστευσαν, τὸν ἐκακοποίησαν, τὸν ἀφῆκον ἡμιθανῆ. **Ἐκαστος** τοῦ διήρχετο ἀπὸ ἐκεῖ, ἔβλεπε τὸν πληγωμένον, ἐφοβεῖτο καὶ ἔφευγε.

Αἱ ἀντωνυμῖαι αἱ ὁποῖαι φανερόνουν ἓνα πρόσωπον ἢ πράγμα τὸ ὅποιον δὲν θέλομεν νὰ ὀρίσωμεν λέγονται **ἀόριστοι**. Αἱ κυριώτεραι ἀόριστοι ἀντωνυμῖαι εἶνε αἱ ἐξῆς:

Τίς, **τί**, ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο. Οὐδεῖς, οὐδεμία, οὐδέν. Ἔτερος, ἑτέρα, ἕτερον. Πᾶς, πᾶσα, πᾶν. Καὶ ὁ δεῖνα, ἡ δεῖνα, τὸ δεῖνα.

Πῶς κλίνονται αἱ ἀόριστοι ἀντωνυμῖαι.

Αἱ ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο, ἕτερος, ἑτέρα, ἕτερον, ἕκαστος, ἕκαστη, ἕκαστον, κλίνονται ὡς ἐπίθετα τρικατάληκτα. Αἱ **τίς**, οὐδεῖς, πᾶς καὶ δεῖνα, κλίνονται ὅπως τὰ ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως.

Ἐνικός ἀριθμός

Ἄρσενικόν καὶ Θηλ. Οὐδέτερον

Ὄνομ.	τις	τί
Γεν.	τινός	τινός
Δοτ.	τινὶ	τινὶ
Αἰτ.	τινά	τί

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	τινές	τινά
Γεν.	τινῶν	τινῶν
Δοτ.	τισὶ	τινὶ
Αἰτ.	τινάς	τινά

Ἐνικός Ἀριθμός

Ἄρσεν. καὶ θηλ. Οὐδέτερον

Ὄνομ.	δεῖνα	δεῖνα
Γεν.	δεΐνος	δεΐνος
Δοτ.	δεῖνι	δεῖνι
Αἰτ.	δεῖνα	δεῖνα

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ἄρσεν. καὶ θηλ. Οὐδέτερον

Ὄνομ.	δεῖνες	δεῖνα
Γεν.	δεΐνων	δεΐνων
Δοτ.	-	-
Αἰτ.	δεῖνες	δεῖνα

Ἐνικός Ἀριθμός

Ἄρσενικόν Θηλοκόν Οὐδέτερον

Ὄνομ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν
Γεν.	παντός	πάσης	παντός
Δοτ.	παντὶ	πάσῃ	παντὶ
Αἰτ.	πάντα	πᾶσαν	πᾶν

Πληθυντικός Ἐπιθετικός

Ὄνομα.	πάντες	πάντα	πάντα
Γεν.	πάντων	πάντων	πάντων
Δοτ.	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι
Αἰτ.	πάντας	πάσας	πάντα

Παρατηρήσεις. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τις διαφέρει ἀπὸ τὴν ἐρωτηματικὴν τίς, διότι ἡ πρώτη τονίζεται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις εἰς τὴν λήγουσαν, παθαίνει δὲ καὶ ἐγκλισιν τοῦ τόνου. Ἡ ἐρωτηματικὴ τίς τονίζεται εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν εἰς τὴν παραλήγουσαν καὶ δὲν ἐγκλίνεται.

Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ἀντὶ τοῦ τίς, τί, ἔχομεν τὸ ἕνας, μιά, ἕνα. "Ἐνας ἄνθρωπος ἐπέρασε. "Ἐνα παιδί ἐκτύπησε. "Ἐδῶ τὸ ἕνας καὶ ἕνα δὲν εἶνε ἀριθμητικά, ἀλλὰ ἀντωνυμίαι ἀόριστοι. Εἰς τὴν δημοτικὴν ἔχομεν ἀόριστους ἀντωνυμίας καὶ τὰς ἐξῆς.

Κάποιος, κάποια, κάποιον. Κανένας, καμμιά, κανένα. Μερικοί, μερικές, μερικά.

Ἐπιθετικός. Κλίνετε τὰς ἀντωνυμίας τίς καὶ πᾶς.
στ'. Ἐπιθετικαὶ ἀντωνυμίαι.

Ὅστις ἔλθῃ πρῶτος εἰς τὸ ἀγώνισμα θὰ βραβευθῇ. Ὁ μαθητὴς ὁ **ὁποῖος** μελετᾷ καὶ γράφει τακτικά, προβιβάζεται. Τὸ μελανοδοχεῖον τὸ ὁποῖον ἠγγόρασα χθὲς ἔσπασε.

Αἱ ἀντωνυμίαι, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς πρόσωπα ἢ πράγματα, λέγονται **ἀναφορικαί**. Τοιαῦται ἀντωνυμίαι εἶνε αἱ ἐξῆς: ὅστις, ἥτις, ὅ,τι, ὁποῖος, ὁποῖα, ὁποῖον. "Ὅσος, ὅση, ὅσον. Αἱ δύο τελευταῖαι κλίνονται ὡς ἐπίθετα τρικατάληκτα. Ἡ ὅστις κλίνεται εἰς τὴν γ'. κλίσιν ὡς ἐξῆς:

Ἐπιθετικός Ἐπιθετικός

	Ἐπιθετικός	Θηλυκὸν	Οὐδέτερον
Ὄνομα.	ὅστις	ἥτις	ὅ,τι
Γεν.	ὁστίνας	ἡστίνας	ὁστίνας
Δοτ.	ὁστίσι	ἡστίσι	ὁστίσι
Αἰτ.	ὁστίνας	ἡστίνας	ὅ,τι

Πληθυντικός Ἐπιθετικός

Ὄνομα.	οἵτινες	αἵτινες	ἅτινα
Γεν.	ῶντινων	ῶντινων	ῶντινων
Δοτ.	οἷστίσι	αἷστίσι	οἷστίσι
Αἰτ.	οὔστίνας	ἄστίνας	ἅτινα

Παρατηρήσεις. 1) Εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἡ ἀντωνυμία ὅστις περισπᾶται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, διότι εἶνε σύνθετος ἀπὸ ὄς, γεν. οὐ, καὶ τὸ τίς, τινος (ὄστις γεν. οὔτινος).

2) Τὸ οὐδέτερον τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας ὅ,τι διακρίνεται ἀπὸ τὸν σύνδεσμον ὅτι μὲ ἓνα κόμμα ποῦ βάζομεν εἰς τὸ ο.

Ἡ ἀντωνυμία ὁποῖος, πέρνει ἄρθρον: ὁ ὁποῖος, ἡ ὁποία, τὸ ὁποῖον. Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ἔχομεν ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας τὸ ὅποιος, ὅποια, ὅποιον.

Ὡς ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν μεταχειρίζομεθα καὶ τὴν ἄκλιτον λέξιν ποῦ: ὁ ἄνθρωπος ποῦ εἶδαμε εἶνε ὁ πατέρας τοῦ Γιώργου. Αὐτὸ ποῦ εἶαμες δὲν ἦταν σωστό.

Ἐπίσης ὡς ἀντωνυμίαν ἀναφορικὴν, δι' ὅλα τὰ γένη καὶ τὰς πτώσεις, μεταχειρίζομεθα εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ τὸ ὅ,τι: "Ὅ,τι κάμεις θὰ τὸ βρῆς. "Ὅ,τι εἶνε ἐκεῖ νὰ τὸ πάρῃς. "Ἐνίστε τὸ ὅ,τι ἐνώνεται μὲ τὸ δ ἢ ποτε καὶ γίνεται ὅτι δ ἢ ποτε.

Ἀσκήσεις. Κλίνατε τὴν ἀντωνυμίαν ὄστις εἰς τὰ τρία γένη.

ζ'. Ἀὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι

Νὰ περιποιῆσαι τὸν **ἑαυτὸν σου**, διότι ἐξασφαλίζεις τὴν ὑγιάν σου. Ἐγὼ πάντοτε περιποιούμαι τὸν **ἑαυτὸν μου**.

Αἱ ἀντωνυμίαι αἱ ὁποῖαι φανερώνουν ὅτι ἓνα πρόσωπον κάμνει μίαν ἐνέργειαν καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει εἰς τὸ ἴδιον, λέγονται **αὐτοπαθεῖς**.

Μίαν τοιαύτην ἀντωνυμίαν μεταχειρίζομεθα συνήθως, τὴν **ἑαυτοῦ**, ἡ ὁποία κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Ἐνικός Ἀριθμός

	Ἀρσενικόν	Θηλυκόν	οὐδέτερον
Γεν.	ἑαυτοῦ	ἑαυτῆς	ἑαυτοῦ
Δοτ.	ἑαυτῶ	ἑαυτῇ	ἑαυτῶ
Αἰτ.	ἑαυτόν	ἑαυτήν	ἑαυτό

Πληθυντικός Ἀριθμός

Γεν.	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν
Δοτ.	ἑαυτοῖς	ἑαυταῖς	ἑαυτοῖς
Αἰτ.	ἑαυτούς	ἑαυτάς	ἑαυτά

Παρατηρήσεις. 1) Ἡ αὐτοπαθῆς ἀντωνυμία κλίνεται μόνον εἰς τὴν γεν., δοτ. καὶ αἰτιατικὴν, πέρνει δὲ δασεῖαν.

2) Καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν μεταχειρίζομεθα τὸ ἑαυτός. Ἐνίοτε πέρνομεν ὡς αὐτοπαθῆ ἀντωνυμίαν εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ τὸ ἐπίθετον ἴδιος, ἴδια, ἴδιο: Ὁ ἴδιος ἐκτύπησε, (ἐκτύπησεν τὸν ἑαυτὸν του).

Ἀσκησις. Κλίνατε τὴν ἀντωνυμίαν ἑαυτοῦ εἰς τὰ τρία γένη.

η') Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίαι.

«Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους», εἶπεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς μαθητάς του. «Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε» λέγει μία παροιμία.

Ἡ ἀντωνυμία ἢ ὁποία φανερώνει ὅτι πολλὰ πρόσωπα κάμνουν μίαν ἐνέργειαν καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει εἰς τὰ ἴδια πρόσωπα, λέγεται ἀλληλοπαθῆς.

Τοιαύτῃ ἀντωνυμία εἶνε μία, ἢ ὁποία κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Πληθυντικός ἀριθμὸς

	Ἀρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερον
Γεν.	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων
Δοτ.	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
Αἰτ.	ἀλλήλοις	ἀλλήλας	ἀλλήλα

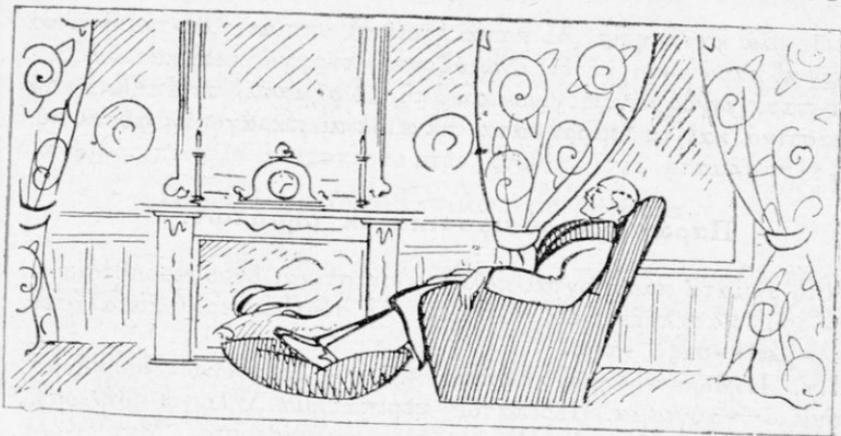
Παρατηρήσεις. 1) Ἡ ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία κλίνεται μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, διότι φανερώνει πολλὰ πρόσωπα, καὶ εἰς τρεῖς πτώσεις, εἰς τὴν γεν., δοτ. καὶ αἰτιατικὴν.

2) Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ἀντὶ τῶν ἀλλήλων, ἔχομεν τὴν φράσιν «ὁ ἕνας τὸν ἄλλον»: Νὰ ἀγαπᾶτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Καμμιά φορὰ μεταχειρίζομεθα καὶ τὸ ἀ ν α μ ε τ α ξ ὺ, μαζὺ μὲ τὸ μας, σας, των, τους: Νὰ εἰσθε ἀγαπημένοι ἀναμεταξύ σας.

Ἀσκησις 1η. Γράψατε πόσον εἰδῶν ἀντωνυμίας ἔχομεν καὶ τί φανερώνει καὶ ἕκαστον εἶδος.

Ἀσκησις 2α. Εὔρετε ἀπὸ τὸ κατωτέρω θέμα τὰς ἀντωνυμίας καὶ γράψατε αὐτὰς κατὰ εἶδη.

Ἐγὼ ἀγαπῶ τὰ παιγνίδια καὶ σὺ ἀγαπᾶς τὰ γλυκά. Σοῦ εἶπα νὰ εἶσαι φρόνιμος, διότι θυμῶνει ὁ θεῖος. Τὸ δένδρον τοῦτο ἔχει ωραίους καρπούς. Ἐκεῖνο ὁμοῦς ἐκεῖ, δὲν κάμνει καρπὸν. Τὰ τετραδιά μου καὶ τὰ βιβλία μου εἶνε πάντοτε καθαρὰ. Καὶ τὸν ἑαυτὸν μου ἔχω πάντοτε καθαρὸν. Εἶδα δύο κακὰ παιδιά τὰ ὁποῖα

Ἡ ἀνάπαυσις εὐχαριστεῖ τὸν πάππον.

ἔβριζον ἄλληλα. Δὲν γνωρίζω ὅμως τίνας σχολεῖον εἶνε μαθηταί.
 Ὅστις εἶνε φρόνιμος καὶ ἐπιμελής ἀσφαλῶς θὰ προαχθῆ. Πᾶσαι
 αἱ ἡμέραι τῆς ἐβδομάδος εἶνε ἐπτά. Μαθήτριαι τινὲς εὐρίσκον-
 ται εἰς τὸν κῆπον. Πόσους μῆνας ἔχει τὸ ἔτος καὶ πόσας ἡμέ-
 ρας ὁ μῆν; Τὰ ἡμέτερα ἐνδύματα διαφέρουν τῶν ἡμετέρων.
 Ἄ σ κ η σ ι ς ὅ η. Ἀπὸ τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώ-
 σεως νὰ εὑρετε ὅλας τὰς ἀντωνυμίας καὶ νὰ τὰς γράψετε κατὰ
 εἶδος.

Παράγωγα καὶ παραγωγικαὶ καταλήξεις.

Ὁ πάππος ἀναπαύεται, εἰς τὴν πολυθρόναν. Ἡ ἀνάπαυσις τὸν
 εὐχαριστεῖ. Ποῖος πωλεῖ τὰ μήλα; Πωλητὴς εἶνε ὁ κύριος
 Γεώργιος. Τί γράφεις; Γράφω ἓνα γράμμα εἰς τὸν θεῖον μου. Ὁ
 Παῦλος εἶνε εὐγενής. Ἡ εὐγένειά του φαίνεται πάντοτε.

Ὅταν προσέξωμεν τὰ ἀνωτέρω βλέπομεν ὅτι ἀπὸ τὸ ρῆμα
 ἀναπαύεται γίνεται μία ἄλλη λέξις: ἡ ἀνάπαυσις. Ἀπὸ τὸ ρῆμα
 πωλεῖ, γίνεται ἡ λέξις πωλητὴς καὶ ἀπὸ τὸ ρῆμα γράφω, ἡ
 λέξις γράμμα. Καὶ ἀπὸ τὸ εὐγενής ἡ λέξις εὐγένεια.

Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι γίνονται (παράγονται) ἀπὸ ἄλλας λέξεις
 λέγονται **παράγωγοι**.

Αἱ λέξεις δὲ αἱ ὁποῖαι ὑπῆρχον ἀπὸ τὴν ἀρχήν, δηλαδὴ δὲν
 ἔγιναν ἀπὸ ἄλλας, λέγονται **πρωτότυποι**. Διὰ νὰ γίνῃ μία παράτ-
 γωγος λέξις, πρέπει νὰ προστεθῆ εἰς τὸ θέμα μιᾶς πρωτοτυπού-

λέξεως μία κατάληξις. Αἱ καταλήξεις αἱ ὅποιαί τίθενται διὰ νὰ γίνουν αἱ παράγωγοι λέξεις, ὀνομάζονται παραγωγικαὶ καταλήξεις.

Αἱ παράγωγοι λέξεις γίνονται ἀπὸ τὰ ρήματα, τὰ ἐπίθετα, τὰ οὐσιαστικά καὶ τὰ ἐπιρρήματα. Εἶνε δὲ αἱ παράγωγοι αὐταὶ λέξεις, εἴτε ρήματα, εἴτε ἐπίθετα, εἴτε οὐσιαστικά, εἴτε ἐπιρρήματα.

Παράγωγα οὐσιαστικά ἐκ ρημάτων.

Ἀπὸ ρήματα παράγονται πολλὰ οὐσιαστικά, ὅταν προσθέσωμεν διαφόρους καταλήξεις εἰς τὸ θέμα. Αἱ συνηθέστεραι καταλήξεις εἶνε **-μα, -σις, -της.**

Π.χ. Πηδῶ=πήδημα. Κόπτω=κόμμα. Διορθῶνω=διόρθωμα. Γαυγίζω=γαύγισμα. Περιπατῶ=περιπάτημα. Δηλώνω=δήλωσις. Ἀναχωρῶ=ἀναχώρησις. Ἐκπαιδεύω=ἐκπαίδευσις. Μισθῶνω=μισθωσις. Καταργῶ=κατάργησις.

Πεταλῶνω=πεταλωτής. Κυβερνῶ=κυβερνήτης. Φοιτῶ=φοιτητής. Μανθάνω=μαθητής. Ἐλευθερώω=ἐλευθερωτής.

Ἀπὸ ρήματα γίνονται καὶ ἄλλα οὐσιαστικά μὲ διαφόρους καταλήξεις: Λατρεύω=λατρεία. Παιδεύω=παιδεία. Πληρώνω=πληρωμή. Χαίρω=χαρά. Λέγω=λόγος.

Ἐπίθετα παράγωγα.

Παράγωγα ἐπίθετα γίνονται ἀπὸ ρήματα, ἀπὸ οὐσιαστικά καὶ ἀπὸ ἄλλα ἐπίθετα. Αἱ κυριώτεραι καταλήξεις τῶν παραγῶγων ἐπιθέτων εἶνε αἱ ἑξῆς: **-ινός, -ινος, -εινός, -αῖος, -εῖος, -οῖος.**

Ξύλον=ξύλινος. Πέτρα=πέτρινος. Μάρμαρον=μαρμαρίνος. Χαλκός=χάλκινος. Ἑσπέρα=ἑσπερινός. Μεσημβρία=μεσημβρινός. Νύξ=νυκτερινός. Πεδιάς=πεδινός. Θάλασσα=θαλασσινός.

Παρατήρησις. Ὅσα παράγωγα ἐπίθετα λήγουν εἰς **-ινος** καὶ τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν, φανερῶνουν ἀπὸ τί εἶνε κατασκευασμένον ἓνα πρᾶγμα (ξύλινος τροχός, πέτρινη σκάλα) ἢ τί χρῶμα ἔχει. Κόκκινον φῶρεμα. Πράσινος κάμπος κ.λ. Ὅσα δὲ ἐκ τῶν **-ινος** τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, φανερῶνουν χρόνον, ἢ πῶς εἶνε ἓνα μέρος (ἑσπερινὴ προσευχή, πεδινὴ ἔκτασις).

Ὅρος=ὄρεινός. Φῶς=φωτεινός. Σκότος=σκοτεινός.

Οἰκία=οἰκειός. Ἀνὴρ=ἀνδρείος. Τέλος=τέλειος. Γυνή=γυναικειός. Γέλως=γελοῖος. Ἄλλος=ἄλλοῖος. Σπουδὴ=σπουδαῖος. Κορυφή=κορυφαῖος.

Καὶ ἄλλα ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά μὲ διαφόρους ἄλλας καταλήξεις. Καρδία=καρδιακός. Ἡλιος=ἡλιακός. Κράτος=κρατικός. Ἑλλάς=ἑλληνικός (στρατός, στόλος). Χρῆσις=χρήσιμος. Ὠφέλεια=ὠφέλιμα. Δαπάνη=δαπανηρός.

Παράγωγα οὐσιαστικά ἀπὸ ἐπίθετα.

Ὅπως παράγονται ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά ἐπίθετα, ὁμοίως παράγονται καὶ ἀπὸ τὰ ἐπίθετα οὐσιαστικά. Αἱ κυριώτεραι καταλήξεις τῶν ἐπιθέτων ποῦ γίνονται ἀπὸ οὐσιαστικά εἶνε αἱ ἑξῆς: -ια, -εια, -οσύνη. Κακός (ἐπίθ.)=κακία (οὐσ.). Σοφός (ἐπίθ.)=σοφία (οὐσ.). Φίλος (ἐπίθ.)=φιλία (οὐσ.).

Ἀμελής (ἐπίθ.)=ἀμελεία (οὐσ.). Εὐνεβής (ἐπίθ.)=εὐσέβεια (οὐσ.). Δίκαιος (ἐπίθ.)=δικαιοσύνη (οὐσ.). Ἰερὸς (ἐπίθ.)=ἱερωσύνη (οὐσ.). Εὐγγώμων (ἐπίθ.)=εὐγνωμοσύνη (οὐσ.).

Παρατήρησις. Τὰ εἰς -εια οὐσιαστικά παράγονται ἀπὸ ἐπίθετα τριτόκλιτα, τὰ λήγοντα εἰς -ης τονίζονται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν καὶ γράφονται μὲ -ει: (Εὐσεβής=εὐσέβεια. Ἄληθής=ἀλήθεια).

Τὰ εἰς -ια οὐσιαστικά γίνονται ἀπὸ ἐπίθετα δευτερόκλιτα, λήγοντα εἰς -ος, γράφονται μὲ ι καὶ τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν. Κακός=κακία. Σοφός=σοφία. Γίνονται ὅμως μερικά καὶ ἀπὸ τριτόκλιτα. Π.χ. Ἡγεμών=ἡγεμονία, εὐδαίμων=εὐδαιμομία.

Ἐπάρχουν οὐσιαστικά παράγωγα λήγοντα εἰς -εια, τὰ ὅποια τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν καὶ γράφονται μὲ ει.

Αὐτὰ ὅμως παράγονται ἀπὸ ρήματα.

Παιδεύω=παιδεία. Λατρεύω=λατρεία.

Ὅταν ἔχωμεν νὰ γράψωμεν οὐσιαστικά εἰς -ια, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν ἀπὸ ποῦ παράγεται, διὰ νὰ τὰ γράψωμεν ὀρθῶς. Ἄν παράγεται ἀπὸ ρῆμα γράφεται μὲ -ει τονίζεται εἰς τὴν παραλήγουσαν. Ἄν ἀπὸ ἐπίθετον εἰς -ης, γράφεται μὲ -ει καὶ τονίζεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, ἂν δὲ παράγεται ἀπὸ ἐπίθετον εἰς -ους γράφεται μὲ υ.

Ρήματα παράγωγα

Ὅπως ἀπὸ τὰ ρήματα παράγονται ὀνόματα, ἐνίοτε παράγονται καὶ ρήματα ἀπὸ τὰ ὀνόματα. Π.χ. Τροχός, τροχίζω. Φυλακίω, φυλακίζω. Ἄηρ ἀερίζω. Ἡλεκτρον, ἠλεκτρίζω. Χρυσός, χρυσώνω. Ὄνομα ὀνομάζω. Ἐλπίς ἐλπίζω. Ἐδῶ εἶνε παράγωγα τὰ ρήματα καὶ πρωτότυπα ὀνόματα.

Ἐθνικά παράγωγα.

Ἑλλάς Ἑλλην. Ἀθῆναι Ἀθηναῖος. Κόρινθος Κορίνθιος. Μακεδονία Μακεδόν. Κρήτη Κρής. Ἀσία Ἀσιάτης. Ἀμερική Ἀμερικανός. Γαλλία Γάλλος.

Τὰ ὀνόματα τὰ ὅποια παράγονται ἀπὸ ὀνόματα Ἐθνῶν, Χωρῶν, ἢ πόλεων, λέγονται **Ἐθνικά** ἢ **τοπωνυμικά**. Ταῦτα, ὅπως βλέπομεν ἀπὸ τὰ παραπάνω παραδείγματα, ἔχουν διαφόρους καταλήξεις.

Διάφορα παράγωγα.

Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα παράγωγα, τὰ ὅποια φανερόνουν ὄνομα ἢ ἐπάγγελμα, ἔχουν δὲ διαφόρους καταλήξεις: Δημήτριος Δημητριάδης. Γεώργιος Γεωργιάδης. Νικόλαος Νικολαΐδης ἢ Νικολόπουλος. Ἀθανάσιος Ἀθανασίου, ἢ Ἀθανασιάδης, ἢ Ἀθανασόπουλος, ἢ Ἀθανασᾶκος, ἢ Ἀθανασάκης (**Πατρωνυμικά**).

Αἱ καταλήξεις τῶν πατρωνυμικῶν εἶνε διάφοροι, ἀναλόγως τῆς ἐπαρχίας ποῦ κατάγεται ὁ ἔχων τὸ ὄνομα. Π.χ. Οἱ Πελοποννήσιοι ἔχουν τὸ -πουλος, οἱ Κρήτες τὸ -ακης, οἱ Μακεδόνες τὸ -αδης, οἱ Κεφαλήνες τὸ -ατος, οἱ Μανιάται τὸ -ακος κ.λ.π. Ἀπὸ μίαν πρωτότυπον λέξιν γίνονται πολλαὶ παράγωγοι. Π.χ. Μανθάνω μαθητής. μάθημα, μάθησις. Δίκη δικάζω, δικαστής, δικαστήριον, δικαστικός κ.λ.π.

Ὑποκοριστικά

Ὁ ναῦσκος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἶνε ὠραῖος. Τὸ κηπάριόν του ἔχει ὠραῖα ἄνθη.

Πολλὰ παράγωγα φανερόνουν τὸ μικρότερον τῆς λέξεως ἀπὸ τὴν ὅποιαν παράγονται. Τὰ παράγωγα αὐτὰ λέγονται **ὑποκοριστικά**, ἔχουν δὲ διαφόρους καταλήξεις: Ρυᾶξ ρυάκιον. Νῆσος νησίδιον. Κλάδος κλαδίσκος. Ἄνθρωπος ἀνθρωπάριον (περιφρονητικόν). Οὐρανός οὐρανίσκος. Δημήτριος Δημητράκης. Σοφία Σοφοῦλα.

Παράγωγα Ἐπιρρήματα

Ὅπως παράγονται **ρήματα**, **ἐπίθετα** καὶ **οὐσιαστικά**, παράγονται καὶ **ἐπιρρήματα**. Τὰ παράγωγα ἐπιρρήματα γίνονται ἀπὸ ἄλλα ἐπιρρήματα, ἀπὸ ὀνόματα καὶ ἀπὸ ρήματα, ἔχουν δὲ διαφόρους καταλήξεις.

Π.χ. "Ανω=Παράγωγον ἄνωθεν." Ἐνθα ἐνθάδε. "Ἀμεσος ἀμέσως. Ἀκριβὸς ἀκριβῶς. Βαίνω βάδην.

Τὰ παράγωγα εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν

Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν μεταχειριζόμεθα ἐνίοτε τὰ αὐτὰ παράγωγα, ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ ὅποια δὲν συναντῶνται εἰς τὴν καθαρῆν, ἔχουν δὲ διαφόρους καταλήξεις.

Παραδείγματα: Ἄδελφός ἀδελφάκι. Τράπεζα τραπέζακι. Μύτη μύταρος. Κοιλιά κοιλιαρᾶς. Πόδι ποδαρᾶς. Περιβόλι περιβολάρης. Γάλα γαλατᾶς. Καφές καφετζῆς. Τρέχω τρεχᾶτος. Ζήλια ζηλιάρης. Δρόμος δρομάκος. Ἄγγελος ἀγγελοῦδι. Βουβός βουβαμάρα. Ἐξυπνος ἐξυπνάδα. Σαστίζω σαστιμάρα κ.λ.π. (*)

Ἄσκησης 1η. Γράψετε ἀπὸ ποίας λέξεις παράγονται τὰ ἑξῆς παράγωγα. Δίπλα ἀπὸ κάθε παράγωγον θὰ γράψετε τὴν πρωτότυπον λέξιν :

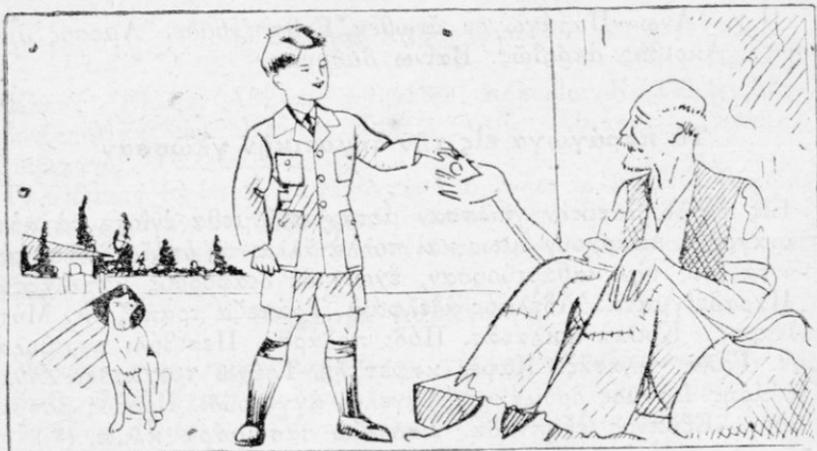
Μηχανικός, θηριώδης, θαρραλέος, ποινῶ, ζωγραφίζω, ὑάλινος, τυχερός, οὐρανόθεν, μαριώδης, νοσώδης, ἀκάνθινος, βόϊος, ἀγοραῖος, σωφροσύνη, εὐπειθεια, αἰσχροκερδεῖα, ὀκνηρία, λαιμαργία, Θηβαῖος, κυβερνήτης, Ἀφρικανός, Ἀσιανός, Εὐρωπαϊός, λυτρωτής, θλίψις, θέλησις, ζήτημα, ποίημα, γύμνασμα, βασανιστήριο.

Ἄσκησης 2α. Γράψετε παράγωγα ἀπὸ τὰς παρακάτω πρωτοτύπους λέξεις. Δίπλα ἀπὸ ἐκάστην θὰ γράψετε τὸ παράγωγον.

Ἀμαρτάνω, βλέπω, γεννῶ, στρατεύω, θέλω, Σπάρτη, Ἀραβία, Μεσολόγγιον, Γρηγόριος, Βασίλειος, χάρις, τιμή, συγχός, γύφος, φθινόπωρον, ἀνόητος, ὑπερήφανος, ἀκριβής, ὄρεσις, χοῖρος, μόσχος, σπουδάζω, διανέμω.

Ἄσκησης 3. Ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως νὰ εὑρητε καὶ νὰ γράψετε χωριστὰ τὰς πρωτοτύπους καὶ παραγώγους λέξεις.

* Παρὰ τὸ πρόγραμμα ἐπεξετάθημεν εἰς τὰ παράγωγα, διότι ἡ ἐξέτασις τοῦ θέματος κέρνει μορφήν παιδιᾶς καὶ εἶνε εὐχάριστος εἰς τὸ παιδί.

‘Ο Τάκης ἐλεεῖ τὸν πτωχόν.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

‘Απλῆ πρότασις

‘Ο Τάκης ἐλεεῖ τὸν πτωχόν. ‘Ο Πέτρος ἐπότισε τὰ ἄνθη. ‘Η Κοῦλα ἔφαγε τὸ μῆλον.

Προηγουμένως ἐμάθαμεν ὅτι λέγεται *πρότασις* μία μικρὰ ὀμιλία, ἡ ὁποία ἔχει τέλειον νόημα. Αἱ παραπάνω προτάσεις λέγονται *ἀπλάτ*, διότι ἔχουν ἓνα μόνον ρῆμα, ἓνα ὑποκείμενον καὶ ἓνα ἀντικείμενον.

Κατηγορούμενον

‘Ο Κώστας εἶνε φρόνιμος. ‘Η Φιφῆ εἶνε ὠραία. ‘Ο Μίμης εἶνε ἐπιμελής.

Καὶ ἐδῶ ἔχομεν τρεῖς ἀπλάς προτάσεις, ὅπου τὸ ὑποκείμενον δὲν κάμνει καμμίαν ἐνέργειαν. Ὑπάρχουν ὅμως λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν τί λογῆς εἶνε τὸ ὑποκείμενον. Αἱ λέξεις αὗται λέγονται *κατηγορούμενον*. Τὸ φρόνιμος, ὠραία, ἐπιμελής, εἶνε κατηγορούμενα, διότι φανερώνουν πῶς εἶνε τὸ ὑποκείμενον.

Εἰς μίαν ἀπλῆν πρότασιν ὑπάρχει τὸ ρῆμα, τὸ ὑποκείμενον, τὸ ἀντικείμενον ἢ τὸ κατηγορούμενον.

**Ασκησις 1η.* Γράψατε τί λέγεται υποκείμενον, τί αντικείμενον και τί κατηγορούμενον.

Εἰς τὰς κατωτέρω προτάσεις χωρίσατε τὰ υποκείμενα, τὰ αντικείμενα και τὰ κατηγορούμενα.

**Η ἀλώπηξ ἔφαγε τὴν ὄρνιθα. Ἡ κυρίαίσις εἶνε ὑψηλή. Ὁ ἵππος ἐλάττισε τὸν σκύλον. Τὸ πρόβατον εἶνε ἡμερον. Ὁ λέων εἶνε ἄγριος. Ὁ Τάκης ἐλέησε τὸν πτωχόν.*

**Ασκησις 2α.* Γράψετε τέσσαρας προτάσεις αἱ ὁποῖαι νὰ ἔχουν αντικείμενον και τέσσαρας αἱ ὁποῖαι νὰ ἔχουν κατηγορούμενον.

Τὸ ρῆμα εἰς τὴν πρότασιν.

* Ὁ Ἀνδρέας ἐκλάδεψε τὸ δένδρον.

* Ὁ Θεόδωρος ἐτιμωρήθη.

* Ὁ Σπῦρος κοιμάται.

Εἰς τὰς τρεῖς αὐτὰς προτάσεις τὸ ρῆμα ἔχει διαφορετικὴν σημασίαν. Εἰς τὴν πρώτην φανερώνει ἐνέργειαν τοῦ υποκειμένου. Εἰς τὴν δευτέραν φανερώνει τί παθαίνει τὸ υποκείμενον. Καὶ εἰς τὴν τρίτην φανερώνει εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκεται τὸ υποκείμενον. Τὸ ρῆμα εἶνε ἡ βάση τῆς προτάσεως. Ὅταν τὸ ρῆμα εἶνε ἐνεργητικῆς φωνῆς, ἡ πρότασις λέγεται ἐνεργητικὴ. Ὅταν εἶνε παθητικῆς λέγεται παθητικὴ πρότασις.

Παρατηρήσεις. Τὸ υποκείμενον τίθεται κυρίως εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, τὸ δὲ αντικείμενον εἰς τὴν αἰτιατικὴν, (ὁ Ἀνδρέας) (ὕποκειμ.) κλαδεύει τὸ δένδρον (ἀντικείμ.). Τὸ αντικείμενον τίθεται ἐνίοτε και εἰς τὴν γενικήν, σπανίως δὲ εἰς τὴν δοτικήν. (Π.χ. Μεταλαμβάνω τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ).

Τὸ κατηγορούμενον εἶνε συνήθως ἐπίθετον, συμφωνεῖ δὲ μὲ τὸ υποκείμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν και πτώσιν. (Ὁ Κώστας εἶνε φρόνιμος. Ἡ Κοῦλα εἶνε ὠραία. Οἱ μαθηταὶ εἶνε ἐπιμελεῖς).

Τὸ υποκείμενον συμφωνεῖ μὲ τὸ ρῆμα κατὰ πρόσωπον και ἀριθμὸν (ὁ Ἀνδρέας ἐκλάδεψε..... Ὁ Θεόδωρος ἐτιμωρήθη. Οἱ μαθηταὶ μελετοῦν. Αἱ γυναῖκες ράπτουν).

Τὸ ρῆμα τὸ υποκείμενον, και τὸ κατηγορούμενον ἢ τὸ αντικείμενον, λέγονται κύριοι ὄροι τῆς προτάσεως.

* Ἐνα ρῆμα ἡμπορεῖ νὰ ἔχη πολλὰ υποκείμενα, π.χ. οἱ λέοντες, αἱ τίγρεις, αἱ ἄρκτοι, και οἱ ἐλέφαντες ζοῦν εἰς τὰ δάση.

Τὸ υποκείμενον και τὸ κατηγορούμενον παραλείπονται ὅταν ἐνοουῶνται εὐκόλως: Ὁ Γεώργιος ἔγραψε, ἐμελέτησε, και ἔπειτα ἔπαυσε.

* Ὁ Τάκης εἶνε ἐπιμελής ὁμοίως και ὁ Σπῦρος και ὁ Μίμης και ἡ Μαίρη.

Γραμματικὴ Ε' και ΣΤ' Λαγουμιτζάκη

7

Πεπλατυσμένη πρότασις.

‘Ο Ἀνδρέας ἐκλάδεψε τὸ δένδρον μὲ τὴν ψαλίδα.

‘Ο Σπῦρος κοιμᾶται ἡσύχως.

‘Ο Μίμης εἶνε πολὺ ἐπιμελής.

Αἱ παραπάνω προτάσεις ἔχουν ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ρῆμα, τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ἀντικείμενον ἢ κατηγορούμενον, καὶ ἄλλας λέξεις. Ἡ πρότασις ἣ ὁποία ἔχει καὶ ἄλλας λέξεις, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον καὶ κατηγορούμενον, λέγεται πεπλατυσμένη πρότασις. Αἱ ἐπὶ πλέον αὐταὶ λέξεις λέγονται προσδιορισμοὶ καὶ χρησιμεύουν διὰ νὰ ἐξηγήσουν καλῦτερον τὴν πρότασιν.

Ἄσκησις Ἀντιγράψετε ἀπὸ τὰ κατωτέρω, χωριστὰ τὰς ἀπλὰς καὶ τὰς πεπλατυσμένας προτάσεις.

Οἱ Ἕλληρες ἐκυρίευσαν τὴν Τροίαν. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφόνησε τὸν Ἔκτορα. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐλυπήθη πάρα πολὺ διὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτο πανούργος. Ὁ Πρίαμος ἐσώθη. Ὁ Ἀγαμέμνων ἐπέστρεφεν εἰς τὰς Μυκῆνας νικητής. Ὁ Τηλέμαχος ἦτο γενναῖος.

Γράψατε τρεῖς ἀπλὰς προτάσεις καὶ τρεῖς πεπλατυσμένας.

Περίοδος.

Μετὰ τὸ μάθημα θὰ γράψω καὶ θὰ μελετήσω, ἔπειτα θὰ ὑπάγω εἰς τὴν πλατεῖαν νὰ παίξω μὲ τοὺς συμμαθητάς μου.

Ἐδῶ ἔχομεν πολλὰς προτάσεις μαζὺ, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἓνα πλῆρες νόημα. Αἱ προτάσεις αὐταὶ κάμνουν μίαν περίοδον.

Κυρία πρότασις, ἐξηρητημένη πρότασις.

Ὁ διδάσκαλος εἶνε ἀσθενής, ὥστε δὲν θὰ κάμωμεν μάθημα. Δὲν θὰ κάμωμεν γυμναστικήν, ἐπειδὴ ἔβρεξε.

Εἰς ἕκαστον ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν ὅτι ὑπάρχουν δύο προτάσεις. Ἐὰν τὰς χωρίσωμεν θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἀπὸ τὴν μίαν θὰ ἔχωμεν πλῆρες νόημα, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλην δὲν θὰ ἔχωμεν. 1) Ὁ διδάσκαλος εἶνε ἀσθενής. 2) Ὡστε δὲν θὰ κάμωμεν μάθημα.

1) Δὲν θὰ κάμωμεν γυμναστικήν. 2) Ἐπειδὴ ἔβρεξε. Αἱ προτάσεις ὑπ’ ἀριθ. 1 καὶ μόναι των ἐκφράζουν νόημα πλῆρες. Ἐνῶ αἱ προτάσεις ὑπ’ ἀριθ. 2 δὲν ἐκφράζουν τοιοῦτον. Μόνον ὅταν εἶνε μαζὺ μὲ τὴν προηγούμενην των πρότασιν ἐκφράζουν νόημα.

Δηλ. αἱ προτάσεις ὑπ' ἀριθ. 2 ἐξαρθῶνται ἀπὸ τὰς προτάσεις ὑπ' ἀριθ. 1, ἐνῶ αὐταὶ ἔμποροῦν νὰ μείνουν καὶ μόναι των. Ἡ πρότασις, ἣ ὁποία μόνη τῆς ἐκφράζει τέλειον νόημα, λέγεται κυρία πρότασις. Ἡ πρότασις ἣ ὁποία μόνη δὲν ἐκφράζει τέλειον νόημα, ἀλλὰ συμπληρώνεται ἀπὸ ἄλλην, λέγεται ἐξηρητημένη πρότασις.

Ἀσκησις. Ἀντιγράψετε τὰ κατωτέρω καὶ σημειώσατε μὲ ἐπογραμμὴν τὰς κυρίας προτάσεις:

Ἐκείνη ἐσώθη ἀπὸ τὸν κατακλισμόν, διότι κατεσκεύασε τὴν κιβωτόν. Αἱ πόλεις Σόδομα καὶ Γόμορα κατεστράφησαν, ἐπειδὴ παρήκουσαν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν εἰς τὴν Σαλαμίνα, μολονότι οἱ Πέρσαι ἦσαν περισσύτεροι. Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Εὖος ἐκρεμάσθη, ἂν καὶ ἠδύνατο νὰ σωθῆ.

Σύνδεσις κατὰ παράταξιν

Ἦλθε τὸ φθινόπωρον καὶ οἱ γεωργοὶ ἤρχισαν τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἣ ὁποία ἐποτίσθη ἀπὸ τὰς βροχάς.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω περίοδον παρατηροῦμεν ὅτι ὑπάρχουν τρεῖς προτάσεις, τὰς ὁποίας, ἂν χωρίσωμεν, ἐκάστη ἀποτελεῖ μίαν κυρίαν πρότασιν.

Ἦλθε τὸ φθινόπωρον. Οἱ γεωργοὶ ἤρχισαν τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Ἡ ὁποία (ἢ γῆ) ἐποτίσθη ἀπὸ τὰς βροχάς.

Ὅταν μία περίοδος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἢ περισσοτέρας προτάσεις, κάθε μία δὲ ἀπὸ αὐτὰς ἔμπορεῖ νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τὰς ἄλλας καὶ νὰ ἐκφράζη μόνη τῆς τέλειον νόημα, λέγομεν ὅτι γίνεται σύνδεσις κατὰ παράταξιν.

Ἀσκησις. Ἐνώσατε τὰς κατωτέρω προτάσεις, ὥστε νὰ ἀποτελέσουν σύνδεσιν κατὰ παράταξιν.

Αἱ Σουλιώτισσαι ἠρνήθησαν νὰ παραδοθοῦν εἰς τοὺς Τούρκους. Ἠσιάζθησαν τὰ τέκνα των. Τὰ ἔρριψαν εἰς τὸ βάραθρον. Ἐπεσαν ἐπειτα καὶ αὐταί. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος διέβη τὸν Ἑλλήσποντον. Ἐνίκησε τοὺς Πέρσας. Ἐπροχώρησεν εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας. Ἀπέθανεν ἐκεῖ.

Θαυμάζω τοὺς ἥρωας. Ἐπιθυμῶ νὰ γίνω ὁμοίος των. Νὰ ὠφελήσω τὴν Πατρίδα.

Σημ. Πρέπει νὰ ἐνθυμούμεθα ὅτι αἱ λέξεις καὶ αἱ προτάσεις συνδέονται μεταξύ των μὲ τοὺς συνδέσμους.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Διὰ τὴν ΣΤ' τάξιν, τὴν κεχωρισμένως διδασκομένην, καὶ διὰ τὸ δεύτερον ἔτος συνδιδασκαλίας Ε'. ΣΤ'.

ΤΜΗΜΑ Α'.

Ἐπανάληψις τῶν δεδιδαγμένων κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ὡς ὀρίζει τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα.

ΤΜΗΜΑ Β'.

Συστηματικὴ διδασκαλία τῆς νέας ὕλης.

Ἀνώμαλος σχηματισμὸς παραθετικῶν.

Ὁ Θωμᾶς ὁ παντοπώλης εἶνε καλὸς ἄνθρωπος. Καλύτερος ὅμως εἶνε ὁ κύριος Πέτρος ὁ σιδηρουργός. Ὁ κύριος Σταῦρος ὁ ἄρτοποιὸς εἶνε ὁ κάλλιστος τῶν ἀνθρώπων.

Εἰς τὸ ἐπίθετον καλὸς παρατηροῦμεν ὅτι τὰ παραθετικά του δηλαδὴ ὁ συγκριτικὸς καὶ ὑπερθετικὸς, δὲν γίνονται ὅπως τῶν ἄλλων εἰς -ος ἐπιθέτων, τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς -τερος καὶ -τατος. Ἀντὶ νὰ κάμνουν καλύτερος καὶ κατώτατος, κάμνουν καλύτερος, ὁ συγκριτικὸς, καὶ κάλλιστος ὁ ὑπερθετικὸς. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἐπίθετα τῶν ὁποίων τὰ παραθετικά γίνονται διαφορετικὰ ἀπὸ ὅπως γνωρίζομεν. Τὰ παραθετικά αὐτὰ λέγονται **ἀνώμαλα**.

Τὰ κυριώτερα ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνώμαλα τὰ παραθετικά των, εἶνε τὰ ἑξῆς:

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ἵπερθετικὸς
Καλὸς	καλύτερος	κάλλιστος
κακὸς	χειρότερος	χείριστος
πολὺς	περισσότερος	πλεῖστος
ὀλίγος	ὀλιγώτερος	ὀλίγιστος

μέγας	μεγαλύτερος	μέγιστος
μικρός	μικρότερος	ελάχιστος
ταχύς	ταχύτερος	τάχιστος
ἀγαθός	ἀγαθότερος	ἀγαθώτατος καὶ ἄριστος

Σημ. Ὁ ὑψηλὸς ἔχει ὑπερθετικὸν πλὴν τοῦ ὑψηλότατος καὶ τὸ ἄριστος τὸ ὁποῖον λέγεται μόνον ὅταν ὀμιλῶμεν περὶ τοῦ Θεοῦ.

Παρατηρήσεις. Τὰ ἀνώμαλα παραθετικὰ κλίνονται ὡς ἐπίθετα τρικατάληκτα. Π.χ. ὁ καλύτερος, ἡ καλύτερα, τὸ καλύτερον. Ὁ κάλλιστος, ἡ καλλίστη, τὸ κάλλιστον. Ὁ ἀγαθότερος, ἡ ἀγαθωτέρα, τὸ ἀγαθώτερον. Ὁ ἄριστος, ἡ ἀρίστη, τὸ ἄριστον.

Καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν γίνονται μερικά παραθετικὰ ἀνώμαλα. Εἰς αὐτὴν, τὰ παραθετικὰ ὡς γνωρίζομεν γίνονται μὲ τὴν προσθήκην τῶν λέξεων πιό καὶ πολὺς: πιό καλός, πολὺ πολὺς. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα κάμνουν τὸν συγκριτικὸν μὲ τὰς καταλήξεις -τερος ἀνωμάλως. Π.χ. κοντός, κοντύτερος, χοντρός, χοντρώτερος κλπ.

Ἄσκησης. Ἀντιγράψατε τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα κάμνουν ἀνωμάλως τὰ παραθετικά των.

Αὔξεις τῶν ρημάτων.

Συλλαβικὴ αὔξεις.

Ὁ Σπῦρος παίξει πολλὴν ὥραν. Χθὲς ἔπαιζεν ὅλην τὴν ἡμέραν. Καὶ προχθὲς ἔπαιξε ἀρκετά.

Τὸ ρῆμα παίζω παρατηροῦμεν ὅτι εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον (ἔπαιζεν, ἔπαιξε) ἠϋξήθη κατὰ μίαν συλλαβὴν.

Ἐνῶ δηλαδὴ εἰς τὸν ἐνεστώτα εἶνε δισύλλαβον, εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον ἐγίνε τρισύλλαβον, ἦται ἐπῆρε παραπάνω τὴν συλλαβὴν ε. Αὐτό, ὡς παρατηροῦμεν, συμβαίνει εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον ὅλων τῶν ρημάτων τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον. (Γράφω, ἔγραφον, ἔγραψα, τρέχω, ἔτρεχον, ἔτρεξα, φωτίζω, ἐφώτιζον, ἐφώτισα κ.λ.π.). Ἡ προσθήκη τῆς συλλαβῆς ε εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον τῶν ρημάτων ποῦ ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον, λέγεται **συλλαβικὴ αὔξεις**.

Χρονικὴ αὔξεις.

Ὁ Νίκος ὅταν ἔχη χρήματα ἀγοράζει γλυκά. Χθὲς τὸν εἶδαν καὶ ἠγόραζε. Καὶ ἐγὼ τὸν εἶδον προχθὲς καὶ ἠγόρασα.

Ὁ Μίμης ἐλπίζει ὅτι θὰ προαχθῆ. Καὶ ὁ Κώστας ἠλπίζεν, ἀλλὰ δὲν προήχθη. Ἐγὼ ἠλπισα καὶ προήχθην.

Ἐδῶ παρατηροῦμεν ὅτι τὸ ρῆμα ἀγοράζω εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον τὸ αὐτὸ κάμνει **η**. Ἐπίσης τὸ ρῆμα ἐλπίζω τὸ εὐτὸ κάμνει **η**. Δηλαδή τὸ βραχὺ φωνῆεν τὸ ὅποιον ἔχουν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐνεστώτος, τὸ κάμνουν μακρὸν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον. Ἡ μεταβολὴ αὐτὴ τοῦ βραχέος φωνήεντος εἰς μακρὸν, εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον, λέγεται *χρονικὴ αὐξησης*. Χρονικὴν αὐξησην λαμβάνουν ὅσα ρήματα ἀρχίζου ἀπὸ βραχὺ ἢ δίχρονον φωνῆεν ἢ ἀπὸ δίφθογγον. Εἰς τὴν χρονικὴν αὐξησην ὅταν τὸ φωνῆεν εἶνε **α** ἢ **ε** γίνεται **η**. "Ὅταν εἶνε **ο** γίνεται **ω** (ὀπλιζῶ, ὀπλιζον, ὀνομάζω, ὀνομάζον, ὀνόμασα).

Αἱ δίφθογγοι **αυ** καὶ **ευ** γίνονται **ηυ** (εὐεργετῶ, εὐεργέτου, εὐλογῶ, ἠυλόγου). Ἡ δίφθογγος **αι** γίνεται **ἦ** (αἰσθάνομαι, ἠσθανόμην).

Μερικὰ ρήματα ἐνῶ ἀρχίζου ἀπὸ **ε**, ἀντὶ νὰ τὸ κάμνουν **η**, τὸ κάμνουν **ει** π.χ. Ἐχῶ παρατ. εἶχον. Εργάζομαι, παρατ. εἰργαζόμην. Ἐλκύνω, παρατ. εἴλκυνον, ἀόριστ. εἴλκυσα. Τὸ ρῆμα ἐορτάζω, κάμνει τὸν παρατατικὸν ἐώρταζον καὶ τὸν ἀόριστον ἐώρτασα. Κάμνει δηλαδή τὸ δεύτερον βραχὺ φωνῆεν, μακρὸν. Ἐπίσης τὸ ρῆμα θέλω, ἀν καὶ ἀρχίζῃ ἀπὸ σύμφωνον πέρνει ὡς αὐξησην συλλαβικὴν τὸ **η**: ἤθελον, ἀόρ. ἠθέλησα.

Παρατηρήσεις. Αὐξησην συλλαβικὴν ἢ χρονικὴν λαμβάνουν μόνον ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ ἀόριστος τῆς ὀριστικῆς ἐγκλίσεως.

"Ὅσα ρήματα ἀρχίζου εἰς τὸν ἐνεστώτα ἀπὸ **η** ἢ **ω** τὰ διατηροῦν στὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον, π.χ. Ἡμερώνω, παρατ. ἠμέρωνά, ἀόρ. ἠμέρωσα, ὠφελῶ, παρατ. ὠφέλουν, ἀόρ. ὠφέλησα.

"Ὅσα ρήματα ἀρχίζου ἀπὸ **ρ** πέρνου τὴν συλλαβικὴν αὐξησην εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον, συγχρόνως ὁμοίως διπλασιάζου καὶ τὸ **ρ**. Π.χ. ρίπτω, παρατατ. ἔρριπτον, ἀόριστος ἔρριψα. Ράπτω, ἔρραπτον, ἔραψα. Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν παραλείπεται ἢ αὐξησης. Π.χ. Γράψαμε, ἀντὶ ἐγράψαμε. Φύγαμε, ἀντὶ ἐφύγαμε. Πρόσεξα, ἀντὶ ἐπρόσεξα.

Ἀσκησις. Γράψετε τί εἶνε συλλαβικὴ καὶ χρονικὴ αὐξησης.

Γράψετε τὸ πρῶτον ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ παρατατικοῦ καὶ ἀόριστου τῶν ἐξῆς ρημάτων: Φωνάζω, κτενίζω, κλώθω, ἐρεθίζω, ἔρχομαι, ἐλευθερώνω, ἀξάνω, εὐεργετῶ, ὀμοιάζω, εὐχομαι, ῥητορεύω, ραίνω, ριζώνω.

Ἀσκησις 2α. Ἀπὸ τὸ ἡμῖσιν σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως εὑρετε ποιοὶ παρατατικοὶ καὶ ἀόριστοὶ ὑπάρχουσι καὶ γράψετε αὐτοὺς εἰς τὸ πρῶτον ἐνικὸν πρόσωπον.

Πῶς γίνεται ἡ ἀδξησης ὅταν τὰ ρήματα εἶνε σύνθετα μὲ προθέσεις.

Ἐσωτερικὴ ἀδξησης.

Ὅστις παρακούει τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ τιμωρεῖται. Καὶ ὁ Ἄδὰμ μὲ τὴν Εὖαν παρήκουσαν τὴν ἐντολήν του καὶ ἐτιμωρήθησαν.

Μὴ παραλείπης νὰ κάμνης τὸ καθήκον σου. Παρέλειψα χθὲς νὰ κάμω ἐκεῖνο ποῦ μοῦ εἶπεν ὁ πατήρ μου.

Τὰ ρήματα παρακούω καὶ παραλείπω εἶνε σύνθετα μὲ τὴν πρόθεσιν παρά. Εἰς αὐτὰ βλέπομεν ὅτι ἡ συλλαβικὴ καὶ χρονικὴ ἀδξησης τίθεται ἀνάμεσα τῆς προθέσεως καὶ τῶν ρημάτων, ἀφοῦ ἔφυγε τὸ α τῆς προθέσεως. Αὐτὸ συμβαίνει εἰς ὅλα τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα εἶνε σύνθετα μὲ προθέσεις. Ὅταν ἡ ἀδξησης γίνεται ἀναμεταξὺ τῆς προθέσεως καὶ τοῦ ρήματος, λέγεται ἐσωτερικὴ ἀδξησης.

Παρατηρήσεις. Τὸ ι τῆς περὶ προθέσεως καὶ τὸ ο τῆς πρὸ δὲν φεύγουν εἰς τὴν σύνθεσιν ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν. π.χ. περιφέρω, παρατ. περιέφερον, ἀορ. περιέφερα. Προλέγω, παρατατ. προέλεγον, ἀορ. προεῖπα.

Ἀσκησις. Γράψετε τί λέγεται ἐσωτερικὴ ἀδξησης.

Γράψετε τὸ πρῶτον πρόσωπον τοῦ παρατατικοῦ καὶ ἀορίστου τῶν ἐξῆς ρημάτων.

Καταγράφω, διαπρέπω, μεταφοράζω, ἀπελπίζομαι, διερμηνεύω, ἐξάπτω, ἀνακράζω, παραβλέπω, προπέμπω, περιγράφω, εἰσπράττω, ὑπερασπίζω.

Ἀσκησις 2α. Ἀπὸ τὸ ἤμισυ τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως νὰ εὑρετε τὰ σύνθετα ρήματα καὶ νὰ γράψετε τὸ πρῶτον πρόσωπον τοῦ ἐνικοῦ καὶ παρατατικοῦ.

Σχηματισμὸς τῆς προστακτικῆς.

Γιώργο, κάθισε φρόνιμος, διότι θὰ τιμωρηθῆς.

Γράψετε τὸ γύμνασμα καὶ ἔπειτα φύγετε. Ἄς φέρῃ ὁ Μίμης τὸ τετράδιόν του νὰ τὸ ἴδωμεν.

Ἄς βρέξῃ ὁ Θεός, νὰ δροσισθῇ ἡ γῆ.

Λούεσθε καθ' ἐκάστην, διὰ νὰ εἴσθε καθαρὸς καὶ ὑγιής.

Τὰ ρήματα κάθισε, γράψετε, φύγετε, ἄς φέρῃ καὶ λούετε, πανερώνουν διαταγὴν ἢ προσταγὴν, εἶνε λοιπὸν ἐγκλίσεως προ-

στακτικῆς. Καὶ τὸ ἄς βρέξῃ (ὁ Θεός) τὸ ὅποιον φανερώνει εὐχὴν, εἶνε ἐπίσης ἐγκλίσεως προστακτικῆς.

Ὡς γνωρίζομεν ἡ προστακτικὴ ἐγκλισις φανερώνει προσταγὴν ἢ εὐχὴν.

Ἡ προστακτικὴ ἔχει μόνον ἐνεστώτα καὶ ἀόριστον*, οἱ ὅποιοι κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἐνεστώς ἐνεργητικῆς φωνῆς τοῦ ρήματος λούω.

λοῦε (σύ)	λούετε (σεῖς)
ἄς λούῃ (αὐτός)	ἄς λούουν ἢ ἄς λούωσι (αὐτοί)

Ἄοριστος

λοῦσε	λούσατε
ἄς λούσῃ	ἄς λούσουν ἢ ἄς λούσωσι

Ἐνεστώς τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τοῦ ρήματος χωρίζω.

Ἐνεστώς

χώριζε	χωρίζετε
ἄς χωρίζῃ	ἄς χωρίζουν ἢ χωρίζωσι

Ἄοριστος

χώρισε	χωρίσατε
ἄς χωρίσῃ	ἄς χωρίσωσι ἢ ἄς χωρίσουν

Μέση ἢ παθητικὴ φωνὴ τοῦ ρήματος λούομαι.

Ἐνεστώς προστακτικῆς

λούου,	λούεσθε
ἄς λούεται	ἄς λούωνται

Ἄοριστος

λούσθητι	λουσθῆτε
ἄς λουσθῆῃ	ἄς λουσθοῦν ἢ λουσθῶσι

* Ἡ προστακτικὴ ἔχει καὶ παρακείμενον ὁ ὅποιος ὅμως σπανίως συνανιᾶται εἰς τὴν ἀπλήν καθαρεύουσαν, διὰ τοῦτο καὶ τὸν παραλείπομεν.

Μέση ἢ παθητικὴ φωνὴ τοῦ ῥήματος χωρίζομαι.

Ἐνεστώς προστακτικῆς

χωρίζου
ἄς χωρίζεται

χωρίζεσθε
ἄς χωρίζονται

Ἀόριστος

χωρίσθητι
ἄς χωρίσθῃ

χωρίσθητε
ἄς χωρίσθοῦν, ἢ χωρίσθῶσι

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς: Ἡ προστακτικὴ ἔχει μόνον δύο πρόσωπα, τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον. Πρῶτον πρόσωπον δὲν ἔχει, διότι δὲν διατάσσομεν τὸν ἑαυτὸν μας.

Ἡ προστακτικὴ τοῦ ἄορ. β'. τῶν ῥημάτων λέγω, βλέπω καὶ τοῦ ἔρχομαι τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν.

Λέγω, ἄορ. β'. εἶπον, προστακτικὴ εἶπέ.

Βλέπω, ἄορ. β'. εἶπον, προστακτικὴ ἰδέ.

Ἐρχομαι ἄορ. ἦλθον, προστακτ. ἐλθέ.

Ἄ σ κ η σ ι ς 1η. Κλίνατε εἰς τὴν προστακτικὴν τὰ ἐξῆς ῥήματα: τρέχω, ποτίζω, λόβομαι, διδάσχομαι.

Ἄ σ κ η σ ι ς 2α. Εὔρετε εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως ἂν ὑπάρχουν ῥήματα εἰς τὴν προστακτικὴν καὶ κλίνατε αὐτά.

Ἐνεορητικὴ φωνὴ τοῦ ῥήματος νικῶ.

Ἐνεστώς προστακτικῆς

νίκα
ἄς νικᾷ

νικάτε
ἄς νικῶσι ἢ ἄς νικοῦν

Ἀόριστος

νίκησε
νικήσετε

ἄς νικήσῃ
ἄς νικήσουν ἢ ἄς νικήσωσι

Ἐνεορητικὴ φωνὴ τοῦ ῥήματος φιλοῶ.

Ἐνεστώς

φίλου
ἄς φιλῇ

φιλήτε
ἄς φιλοῦσι ἢ ἄς φιλοῦν

Ἄοριστος

φίλησε
φιλήσετεἄς φιλήσῃ
ἄς φιλήσουν ἢ ἄς φιλήσωσιΠροστακτικὴ μέσης καὶ παθητικῆς φωνῆς
τοῦ ρήματος νικῶμαι.

Ἐνεστῶς προστακτικῆς

Νικάου - νικῶ
ἄς νικᾶταινικᾶσθε
ἄς νικῶνται

Ἄοριστος

νικήθητι
ἄς νικηθῆνικηθῆτε
ἄς νικηθῶσιΠροστακτικὴ τῆς παθητικῆς ἢ μέσης φωνῆς
τοῦ ρήματος φιλοῦμαι.

Ἐνεστῶς προστακτικῆς

φιλοῦ
ἄς φιλῆταιφιλεῖσθε
ἄς φιλῶνται

Ἄοριστος

φιληθητι
ἄς φιληθῆφιληθῆτε
ἄς φιληθῶσι ἢ φιληθοῦν

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς: Ὁ ἀόριστος τῆς προστακτικῆς τῶν συνη-
ρημένων ρημάτων γίνεται ὅπως καὶ τῶν βαρυτόνων.

Ἀ σ κ η σ ε ι ς. Κλίνατε εἰς τὴν προστακτικὴν τὰ ἐξῆς ρή-
ματα: Τολμῶ, πωλῶ, κοιμοῦμαι, τιμωροῦμαι.

Σχηματισμὸς καὶ κλίσις τῶν μετοχῶν

Ἐἴς τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην λάμπουν* εἰς τὸν Οὐρανόν. Μάλιστα, ὁ
λάμπων ἥλιος μᾶς φωτίζει τὴν ἡμέραν, ἡ λάμπουσα δὲ σελήνη
καὶ οἱ λάμποντες ἀστέρες, μᾶς φωτίζουν τὴν νύκτα.

Αἱ λέξεις, λάμπων, ἡ λάμπουσα καὶ οἱ λάμποντες, οἱ ὁποῖοι
φαίνονται ὅτι ἔγειναν ἀπὸ τὸ ρῆμα λάμπω, εἶνε μετοχαί.

Γνωρίζομεν δὲ ὅτι μετοχή λέγεται ἡ λέξις, ἡ ὁποία ὁμοιάζει μὲ τὸ ρῆμα, διότι φανερώνει ἐνέργειαν, πάθος ἢ κατάστασιν ὅπως ἐκεῖνο, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ἐπίθετον, διότι κλίνεται ὅπως ἐκεῖνο, δηλαδὴ πέρνει τὰ ἄρθρα καὶ ἔχει τρία γένη.

Αἱ μετοχαὶ γίνονται ἀπὸ τὰ ρήματα: Π.χ. Ρῆμα Γράφω, Μετοχή ὁ γράφων, ἡ γράφουσα, τὸ γράφον. Ρῆμα ἐργάζομαι. Μετοχή ὁ ἐργαζόμενος, ἡ ἐργαζομένη, τὸ ἐργαζόμενον Ἐπίστε ἡ μετοχή δὲν ἔχει ἄρθρον π.χ. Μελετῶν καὶ γράφων ἢ παίζων εὐχαριστοῦμαι.

Ἡ μετοχή ὅταν θεωρεῖται ὡς ρῆμα, ἔχει, ὅπως καὶ τοῦτο, χρόνους, διάθεσιν καὶ φωνήν. Ὅταν δὲ θεωρεῖται ἐπίθετον, εἶνε ὅπως τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα, ἔχει δηλαδὴ ἀρσενικόν, θηλυκὸν καὶ οὐδέτερον χωριστά, καὶ κλίνεται ὅπως ὅλα τὰ ἐπίθετα. Εἰς τὴν ἀπλὴν καθαρεύουσαν ἡ μετοχή ἔχει δύο χρόνους, Ἐνεστώτα καὶ ἀόριστον, εἰς τὴν ἐνεργητικὴν καὶ παθητικὴν φωνήν.

Ἡ μετοχή θεωρουμένη ὡς ρῆμα κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Ἐνεργητικὴ φωνή

Ρῆμα γράφω.	Μετοχή			
Ἐνεστώσ. ὁ γράφων	ἡ γράφουσα	τὸ γράφον		
Ἀόριστος ὁ γράψας	ἡ γράψασα	τὸ γράψαν		
Ρῆμα πλέκω. Μετοχή.				
Ἐνεστώσ. ὁ πλέκων	ἡ πλέκουσα	τὸ πλέκον		
Ἀόριστος ὁ πλέξας	ἡ πλέξασα	τὸ πλέξαν		

Πα ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Ἡ μετοχή τῶν ἐνεργητικῶν βαρυτόνων ρημάτων γίνεται εἰς μὲν τὸν ἐνεστώτα ὅταν προσθέσωμεν εἰς τὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτος τῆς ὀριστικῆς τὰς καταλήξεις -ων -ουσα -ον εἰς δὲ τὸν ἀόριστον ὅταν προσθέσωμεν εἰς τὸ θέμα τοῦ ἀόριστου τῆς ὀριστικῆς, χωρὶς τὴν αὐξησιν, τὰς καταλήξεις -ας, -ουσα, -αν. Ἡ μετοχή θεωρουμένη ὡς ἐπίθετον, κλίνεται ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ἐπίθετα, ἦτοι τὸ ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον εἰς τὴν γ'. κλίσιν, τὸ δὲ θηλυκὸν εἰς τὴν α'.

Σημεῖωσις: Εἰς τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν ἡ ἐνεργητικὴ μετοχή ἔχει καμμιά φορά σημασίαν ἐπιρρήματος. Π.χ. Περπατοῦσε σιγοτραγουδῶντας.

Ἐρικὸς Ἀριθμὸς

	Ἀρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερον
Ὄνομ.	ὁ γράφων	ἡ γράφουσα	τὸ γράφον
Γεν.	τοῦ γράφοντος	τῆς γραφούσης	τοῦ γράφοντος
Δοτ.	τῷ γράφοντι	τῇ γραφούσῃ	τῷ γράφοντι
Αἰτ.	τὸν γράφοντα	τὴν γράφουσάν	τὸ γράφον
Κλητ.	ὦ γράφον	ὦ γράφουσα	ὦ γράφον

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	γράφοντες	αἱ	γράφουσαι	τὰ	γράφοντα
Γεν.	τῶν	γραφόντων	τῶν	γραφουσῶν	τῶν	γραφόντων
Δοτ.	τοῖς	γράφουσι	ταῖς	γραφούσαις	τοῖς	γράφουσι
Αἰτ.	τούς	γράφοντας	τάς	γραφούσας	τὰ	γράφοντα
Κλητ.	ὦ	γράφοντες	ὦ	γράφουσαι	ὦ	γράφοντα

Ἄοριστος

Ἐνικός Ἀριθμός

Ἀρσενικόν

Θηλυκόν

Οὐδέτερον

Ὄνομ.	ὁ	γράφας	ἡ	γράφασα	τὸ	γράψαν
Γεν.	τοῦ	γράψαντος	τῆς	γραψάσης	τοῦ	γράψαντος
Δοτ.	τῷ	γράψαντι	τῇ	γραψάσῃ	τῷ	γράψαντι
Αἰτ.	τόν	γράψαντα	τήν	γράψασαν	τὸ	γράψαν
Κλητ.	ὦ	γράφας	ὦ	γράφασα	ὦ	γράψαν

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	γράψαντες	αἱ	γράψασαι	τὰ	γράψαντα
Γεν.	τῶν	γραφάντων	τῶν	γραψασῶν	τῶν	γράψάντων
Δοτ.	τοῖς	γράψασι	ταῖς	γραψάσαις	τοῖς	γράψασι
Αἰτ.	τούς	γράψαντας	τάς	γραψάσας	τὰ	γράψαντα
Κλητ.	ὦ	γράψαντες	ὦ	γράψασαι	ὦ	γράψαντα

Παρατηρήσεις. Τῶν συνηρημένων ρημάτων τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς ἡ μετοχή τοῦ ἐνεστώτος συναϊρεῖται καὶ αὐτή. Ὁ ἀόριστος γίνεται ὅπως καὶ τῶν βαρυτόνων. Π.χ. Ρῆμα Νικῶ, μετοχή ἐνεστώσας ὁ νικῶν (ἄων) ἢ νικῶσα (ἄουσα) τὸ νικῶν (ἄων). Ἀόριστος: ὁ νικήσας, ἢ νικήσασα τὸ νικήσαν. Ρῆμα Φιλῶ: μετοχή ἐνεστώσας ὁ φιλῶν (εων) ἢ φιλοῦσα (εουσα) τὸ φιλοῦν (εων). Ἀόριστος. Ὁ φιλήσας, ἢ φιλήσασα, τὸ φιλήσαν.

Ἀσκησις. Σχηματίσετε τὴν μετοχὴν τῶν κατωτέρω ρημάτων εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ τὸν ἀόριστον, καὶ εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν τῶν τριῶν γενῶν: Κόπτω, φεύγω, ζτιπῶ, μελετῶ, προχωρῶ.

Ἡ μετοχή τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀόριστου β'.

Ὡς ἐμάθαμεν, ἐνεργητικὸν ἀόριστον β'. ἔχουν μερικὰ ρήματα ἐνεργητικῆς φωνῆς, αἱ καταλήξεις δὲ τούτου εἶνε ὅμοιαι μετὰ τὰς καταλήξεις τοῦ παρατατικοῦ:

Ρῆμα λαμβάνω, ἀόρ. β'. ἔλαβον.

Ρῆμα λέγω. ἀόρ. β'. εἶπον.

Ρῆμα βλέπω ἀόρ. β'. εἶδον.

Ἡ μετοχή ἐνεργητικοῦ ἀόριστου β'. γίνεται, ὅταν ἀφαιρέσω-
μεν τὴν αὐξησην καὶ προσθέσωμεν εἰς τὸ θέμα τῆς καταλήξεως
-ων, -ουσα, -ον.

Ἐλαβον. Μετοχ. ὁ λαβών, ἡ λαβοῦσα, τὸ λαβόν.

Εἶπον. Μετοχ. ὁ εἰπών, ἡ εἰποῦσα, τὸ εἰπόν.

Εἶδον. Μετοχ. ὁ ἰδών, ἡ ἰδοῦσα, τὸ ἰδόν.

*Ετυχον (τοῦ ρήματος τυγχάνω). Μετοχή. ὁ τυχών, ἡ τυχοῦ-
σα, τὸ τυχόν.

Παρατηρήσεις. 1) Αἱ καταλήξεις τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορ.
β') εἶνε ὅμοιαι μὲ τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεστώτος.

2) Τὸ ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον τῆς μετοχῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορ.
β') τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν, ἐνῶ ἡ μετοχή τοῦ ἐνεστώτος το-
νίζεται εἰς τὴν παραλήγουσαν Ρῆμα. Λαμβάνω ἐνεστώως μετοχῆς
ὁ λαμβάνων, ἡ λαμβάνουσα, τὸ λαμβάνων. Ἄορ. β'. ἔλαβον. Μετοχ.
ὁ λαβών, ἡ λαβοῦσα, τὸ λαβόν.

3) Ὁ ἀόριστος εἶδον εἰς τὴν μετοχὴν γράφεται μὲ ἰ ἐνῶ εἰς τὴν
ὀριστικὴν γράφεται μὲ εἰ.

*Ασκησις. Σχηματίσατε τὸν ἀόριστον β'. τῶν ἑξῆς ρημά-
των εἰς τὴν μετοχὴν καὶ εἰς τὰ τρία γένη αὐτῆς.

Φεύγω, πίνω, ἀποθνήσκω, πάσχω, ἐδρίσκω, ἔρχομαι, τρώγω.

Ἡ μετοχή εἰς τὴν παθητικὴν φωνὴν

α'.) Ὡς ῥῆμα θεωρουμένη.

Ρῆμα : λούομαι.

Μετοχή ἐνεστώως. Ὁ λουόμενος, ἡ λουομένη, τὸ λουόμενον

Ἄοριστος παθητικός. Ὁ λουσθεῖς, ἡ λουσθεῖσα, τὸ λουσθέν

Ρῆμα : παιδεύομαι.

Μετοχή ἐνεστώως. Ὁ παιδευόμενος, ἡ παιδευομένη, τὸ παιδευόμενον

Ἄοριστος παθητ. Ὁ παιδευθεῖς, ἡ παιδευθεῖσα, τὸ παιδευθέν.

β' / Ὠς ἐπίθετον θεωρουμένη. Ἐνεστῶς.

Ἐνικός Ἀριθμός

		Ἀρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερον		
Όνομ.	ὁ	λουόμενος	ή	λουομένη	τὸ	λουόμενον
Γεν.	τοῦ	λουομένου	τῆς	λουομένης	τοῦ	λουομένου
Δοτ.	τῶ	λουομένων	τῆ	λουομένη	τῶ	λουομένων
Αἰτ.	τόν	λουόμενον	τήν	λουομένην	τὸ	λουόμενον
Κλητ.	ὦ	λουόμενε	ὦ	λουομένη	ὦ	λουόμενον

Πληθυντικός Ἀριθμός

Όνομ.	οἱ	λουόμενοι	αἱ	λουόμεναι	τά	λουόμενα
Γεν.	τῶν	λουομένων	τῶν	λουομένων	τῶν	λουομένων
Δοτ.	τοῖς	λουομένοις	ταῖς	λουομέναις	τοῖς	λουομένοις
Αἰτ.	τούς	λουομένους	τάς	λουομένας	τά	λουόμενα
Κλητ.	ὦ	λουόμενοι	ὦ	λουόμεναι	ὦ	λουόμενα

Ἄοριστος.

Ἐνικός ἀριθμός

Όνομ.	ὁ	λουσθεῖς	ή	λουσθεῖσα	τὸ	λουσθέν
Γεν.	τοῦ	λουσθέντος	τῆς	λουσθείσης	τοῦ	λουσθέντος
Δοτ.	τῶ	λουσθέντι	τῆ	λουσθείση	τῶ	λουσθέντι
Αἰτ.	τόν	λουσθέντα	τήν	λουσθεῖσαν	τὸ	λουσθέν
Κλητ.	ὦ	λουσθεῖς	ὦ	λουσθεῖσα	ὦ	λουσθέν

Πληθυντικός ἀριθμός

Όνομ.	οἱ	λουσθέντες	αἱ	λουσθεῖσαι	τά	λουσθέντα
Γεν.	τῶν	λουσθέντων	τῶν	λουσθεισῶν	τῶν	λουσθέντων
Δοτ.	τοῖς	λουσθεῖσι	ταῖς	λουσθείσαις	τοῖς	λουσθεῖσι
Αἰτ.	τούς	λουσθέντας	τάς	λουσθείσας	τά	λουσθέντα
Κλητ.	ὦ	λουσθέντες	ὦ	λουσθεῖσαι	ὦ	λουσθέντα

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς. Ἡ μετοχή τῆς παθητικῆς φωνῆς σχηματίζεται εἰς μὲν τὸν ἐνεστῶτα μὲ τὰς καταλήξεις -μενος, -μενη -μενον, τὰς ὁποίας προσθέτομεν εἰς τὸ θέμα τοῦ ἐνεστῶτος τῆς ὀριστικῆς, ὁ δὲ ἄοριστος μὲ τὰς καταλήξεις θεῖς, θεῖσα -θέν τὰς ὁποίας προσθέτομεν εἰς τὸ θέμα τοῦ ἄοριστοῦ τῆς ὀριστικῆς, χωρὶς τὴν αὐξησιν.

Ὁ ἐνεστώσ τῆς μετοχῆς τῆς παθητικῆς φωνῆς κλίνεται ὅπως τὰ εἰς -ος ἐπίθετα, ὁ δὲ ἀόριστος ὅπως τὰ -εις τριτόκλιτα.

Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ἡ μετοχὴ δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνήν. Ἀντὶ αὐτῆς μεταχειρίζομεθα τὸ ἐπίθετον **ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος** μαζὺ μὲ τὸ ρῆμα εἰς τὸ τρίτον πρόσωπον τοῦ ἐνεστώσ τῆς ὀριστικῆς. Ὁ τρέχων=ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τρέχει. Ὁ τρώγων=ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τρώγει. Ἐνίοτε γίνεται χρῆσις καὶ μετοχῆς, μὲ κατάληξιν -ντας, ἔχει ὅμως σημασίαν ἐπιρρήματος. Γράφω=γράφοντας. Τρώγω=τρώγοντας.

Τῆς παθητικῆς φωνῆς ὑπάρχει ἡ μετοχὴ καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν παρακείμενον, φανερώνει δὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει γίνεσι, σχηματίζεται δὲ μὲ τὰς καταλήξεις -σμενος, -σμενη, -σμενον, ἢ καὶ χωρὶς τὸ σ=μένος, μένη, μένο.

Π.χ. Κοιμοῦμαι: Παρακείμενος τῆς μετοχῆς ὁ κοιμισμένος, ἡ κοιμισμένη, τὸ κοιμισμένον.

Λούομαι: Πιρακ. μετοχῆς ὁ λουσμένος, ἡ λουσμένη, τὸ λουσμένον. Τρυποῦμαι: παρακείμενος μετοχῆς: ὁ τρυπημένος, ἡ τρυπημένη, τὸ τρυπημένο. Ψῆνομαι: ὁ ψημένος, ἡ ψημένη, τὸ ψημένο. Μερικὰ τῆς παθητικῆς φωνῆς ἔχουν καὶ ἐνεστώτα εἰς τὴν μετοχὴν μὲ κατάληξεις -οῦμενος, -οῦμένη, -οῦμενον.

Π.χ. Παραπονοῦμαι, ἐνεστώσ μετοχ. ὁ παραπονούμενος, ἡ παραπονουμένη, τὸ παραπονούμενον.

Λέγομαι: ὁ λεγόμενος, ἡ λεγομένη, τὸ λεγόμενον.

Χρειαζομαι: ὁ χρειαζόμενος, ἡ χρειαζομένη, τὸ χρειαζόμενον.

Ἄσκησις 1η. Σχηματίσατε τὴν μετοχὴν τοῦ ἐνεστώσ τῆς ἀόριστου τῶν ἐξῆς ρημάτων τῆς παθητικῆς φωνῆς. Θεραπεύομαι, μαντεύομαι, διώκομαι, κοιμοῦμαι (σνηρημένον).

Ἄσκησις 2α. Εἴθετε ἀπὸ τὸ ἡμῖν σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως τὰς μετοχάς, καὶ γράψατε αὐτὰς εἰς τὰ τρία γένη τοῦ ἐνεστώσ τῆς ἀόριστου.

Κλίσις τοῦ ρήματος παιδεύω εἰς τὰς ἐγγλίσεις καὶ τοὺς χρόνους τοὺς ὁποίους ἐμάθαμεν.

Ἐνεργητικὴ φωνή

Ὁριστικὴ ἔγκλισις.

Ἐνεστώσ

Παιδεύω,
παιδεύομαι,

παιδεύεις,
παιδεύετε,

παιδεύει
παιδεύουν ἢ παιδεύουσι

Παρατατικὸς

Ἐπαίδευον,
ἐπαιδεύομαι,

ἐπαίδευες,
ἐπαιδεύετε,

ἐπαίδευε
ἐπαίδευον

Ἄοριστος

Ἐπαίδευσα,
ἐπαιδεύσαμεν,ἐπαίδευσας,
ἐπαιδεύσατε,ἐπαίδευσε
ἐπαίδευσαν

Μέλλον διαρκῆς

θὰ παιδεύω,
θὰ παιδεύωμεν,θὰ παιδεύῃς,
θὰ παιδεύῃτε,θὰ παιδεύῃ
θὲ παιδεύουν

Μέλλον στιγμιαῖος

θὰ παιδεύσω,
θὰ παιδεύσωμεν,θὰ παιδεύσῃς,
θὰ παιδεύσῃτε,θὰ παιδεύσῃ,
θὰ παιδεύσουν

Μέλλον τετελεσμένος

Θὰ ἔχω παιδεύσῃ
Θὰ ἔχωμεν παιδεύσῃθὰ ἔχῃς παιδεύσῃ,
θὰ ἔχετε παιδεύσῃθὰ ἔχῃ παιδεύσῃ
θὰ ἔχουν παιδεύσῃ

Παρακείμενος

ἔχω παιδεύσει,
ἔχομεν παιδεύσει,ἔχεις παιδεύσει,
ἔχετε παιδεύσει,ἔχει παιδεύσει
ἔχουν παιδεύσει

Ἐπεσοντέλικος

εἶχον παιδεύσει,
εἶχομεν παιδεύσειεἶχες παιδεύσει,
εἶχετε παιδεύσει,εἶχε παιδεύσει
εἶχον παιδεύσει

Ἐποτακτικὴ

Ἐνεστώς

νά παιδεύω,
νά παιδεύωμεν,νά παιδεύῃς,
νά παιδεύῃτε,νά παιδεύῃ
νά παιδεύουν

Ἄοριστος

νά παιδεύσω,
νά παιδεύσωμεν,νά παιδεύσῃς,
νά παιδεύσῃτε,νά παιδεύσῃ
νά παιδεύσουν

Παρακείμενος

Νὰ ἔχω παιδεύσῃ, νὰ ἔχη παιδεύσῃ, νὰ ἔχη παιδεύσῃ
 νὰ ἔχωμεν παιδεύσῃ, νὰ ἔχετε παιδεύσῃ, νὰ ἔχουν παιδεύσῃ

Προστακτικὴ

Ἐνεστώσ

Παίδευε, ἄς παιδεύῃ ἢ παιδεύουσι
 παιδεύετε, ἄς παιδεύουν

Ἀόριστος

Παίδευσε, ἄς παιδεύσῃ ἢ παιδεύσωσι
 παιδεύσατε, ἄς παιδεύσουν

Μετοχὴ

Ἐνεστώσ

ὁ παιδεύων ἢ παιδεύουσα, τὸ παιδεῶν

Ἀόριστος

ὁ παιδεύσας, ἢ παιδεύσασα, τὸ παιδεῶσαν

Παθητικὴ φωνή

Ὀριστικὴ ἔγκλισις.

Ἐνεστώσ

παιδεύομαι, παιδεύεσαι, παιδεύεται
 παιδεύομεθα, παιδεύεσθε, παιδεύονται

Παρατατικὸς

ἐπαιδεύομην, ἐπαιδεύεσο, ἐπαιδεύετο
 ἐπαιδεύομεθα, ἐπαιδεύεσθε, ἐπαιδεύοντο

Ἀόριστος.

ἐπαιδεύθην, ἐπαιδεύθης, ἐπαιδεύθη
 ἐπαιδεύθημεν, ἐπαιδεύθητε, ἐπαιδεύθησαν

Γραμματικὴ Ε καὶ ΣΤ' Λαγουνιτζάκη.

Μέλλον στιγμιαίος.

θα παιδευθῶ,	θα παιδευθῆς	θα παιδευθῆ
θα παιδευθῶμεν,	θα παιδευθῆτε,	θα παιδευθῶσι

Μέλλον διαρκής.

θα παιδεύωμαι,	θα παιδεύεσαι,	θα παιδεύεται
θα παιδεύωμεθα,	θα παιδεύεσθε,	θα παιδεύονται

Μέλλον τετελεσμένος

θα ἔχω παιδευθῆ	θα ἔχῃς παιδευθῆ	θα ἔχῃ παιδευθῆ
θα ἔχωμεν παιδευθῆ,	θα ἔχετε παιδευσεῆ,	θα ἔχουν παιδευθῆ

Παρακείμενος

ἔχω παιδευθῆ,	ἔχεις παιδευθῆ,	ἔχει παιδευθῆ
ἔχομεν παιδευθῆ,	ἔχετε παιδευθῆ,	ἔχουσι παιδευθῆ

*Υπερσυντέλικος

εἶχον παιδευθῆ,	εἶχες παιδευθῆ	εἶχε παιδευθῆ
εἶχομεν παιδευθῆ,	εἶχετε παιδευθῆ,	εἶχον παιδευθῆ

Υποτακτικὴ*Ενεστώς*

νά παιδεύωμαι,	νά παιδεύεσαι,	νά παιδεύεται
νά παιδεύωμεθα,	νά παιδεύεσθε,	νά παιδεύονται

*Αόριστος

νά παιδευθῶ,	νά παιδευθῆς,	νά παιδευθῆ
νά παιδευθῶμεν,	νά παιδευθῆτε,	νά παιδευθῶσι

Παρακείμενος

νά ἔχω παιδευθῆ	νά ἔχῃς παιδευθῆ,	νά ἔχῃ παιδευθῆ
νά ἔχωμεν παιδευθῆ,	νά ἔχετε παιδευθῆ,	νά ἔχουσι παιδευθῆ

Π ρ ο σ τ α κ τ ι κ ή

Ἐνεστῶς

παιδεύου,
παιδεύεσθε,ἄς παιδεύεται
ἄς παιδεύονται

Ἀόριστος

παιδεύθητι
παιδευθήτεἄς παιδευθῆ
ἄς παιδευθῶσι

Μ ε τ ο χ ή

Ἐνεστῶς

ὁ παιδευόμενος

ἡ παιδευομένη

τὸ παιδευόμενον

Ἀόριστος

ὁ παιδευθεὶς,

ἡ παιδευθεῖσα,

τὸ παιδευθὲν

Ἄ σ κ η σ ι ς. Κλίνετε τὸ ρῆμα κοουρεύω εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις καὶ τοὺς χρόνους τῆς ἐνεογητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς.

Παρατηρήσεις εἰς τὰ ὑγρόληκτα ρήματα

Ἐγρόληκτα ρήματα λέγονται ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα λ ἢ ρ π.χ. Ὑάλλω, θάλλω, ἀγγέλλω, στέλλω, δέρω, φέρω, σπείρω κ.λ.π.

Εἰς τὰ γρόληκτα ρήματα παρατηροῦμεν τὰ ἐξῆς

ἜΟσα λήγουν εἰς τὸν ἐνεστῶτα εἰς -λλω, γράφονται μετὰ λλ, πλὴν τοῦ θέλω καὶ ὀφείλω, τὰ ὅποια γράφονται μετὰ ἔν λ. Ἐ παρατατικὸς τῶν ὑγρολήκτων γίνεται ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἐνεστῶτος, μετὰ τὰς γνωτὰς καταλήξεις τοῦ παρατατικοῦ -ον, -ες, -ε -ομεν, ετε, -ον : Π.χ. Ὑάλλω, παρατ. ἔφαλλον, θάλλω, παρατ. ἔθαλλον. Ἀγγέλλω, παρατ. ἤγγελλον. Στέλλω, παρατ. ἔστελλον. Δέρω, παρατ. ἔδερον. Φέρω, παρατ. ἔφερον. Σπείρω, παρατ. ἔσπειρον.

Εἰς ὅσα ὑγρόληκτα ρήματα ὁ ἐνεστῶς ἔχει λλ καὶ ὁ παρατατικὸς γράφεται μετὰ λλ.

Ἐ ὁ ἀόριστος τῶν ὑγρολήκτων σχηματίζεται πάντοτε χωρὶς σ μετὰ τὰς καταλήξεις -α, -ας, -ε, -αμεν, ατε, -αν.

“Οσα δὲ ἔχουν εἰς τὸν ἐνεστῶτα πρὸ τοῦ χαρακτῆρος **ε**, εἰς τὸν ἀόριστον ἐνεργητικὸν τὸ **ε** τὸ κάμνουν **ει**· ὅταν δὲ ὁ ἐνεστῶς ἔχη δύο λλ, ὁ ἀόριστος, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι χρόνοι, πλὴν τοῦ δι-
 ἀρχοῦς μέλλοντος, γράφονται μὲ ἓνα **λ**: Στέλλω, ἀόρ. ἔσπειλα-
 Ἄγγέλλω, ἀόρ. ἤγγειλα. Δέρω, ἀόρ. ἔδειρα. “Οσα ὑγρόληκτα
 ρήματα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἐνεστῶτος
 δὲν ἔχουν **σ**. π.χ. Ψάλλω, ἀόρ. ἔψαλα, Φέρω, ἀόρ. ἔφερα.

“Ο παθητικὸς ἀόριστος τῶν ὑγρόληκτων ρημάτων γίνεται ὡς
 ἐξῆς. “Οσα εἶνε δισύλλαβα καὶ ἔχουν πρὸ τοῦ θέματος **ε** εἰς τὸν
 ἀόρ. παθητικὸν τρέπουν τὸ **ε** εἰς **α**, δὲν πέρνουν δὲ **θ**, ὡς οἱ ἄλλοι
 παθητικοὶ ἀόριστοι. Π.χ. Στέλλω, παθητικὸν στέλλομαι, ἀό-
 ριστος ἐστάλην. Δέρω, παθητικὸν δέρομαι, ἀόρ. παθητ. ἐδόρην.
 Σπείρω, παθητ. σπείρομαι, ἀόρ. παθητ. ἐσπάρην. Τα πολυσύλ-
 λαβα διατηροῦν τὸ **ε** εἰς τὸν παθητικὸν ἀόρ., πέρνουν ὅμως αὐτὰ
θ. π.χ. Ἄγγέλλω, παθητ. ἀγγέλλομαι, ἀόριστος παθητικὸς ἠγ-
 γέλθην.

Γενικὴ παρατήρησις. “Οσα ὑγρόληκτα ἔχουν εἰς τὸν
 ἐνεστῶτα λλ, τὰ ἔχουν καὶ εἰς τὸν παρατατικόν. “Ο ἀόριστος
 ὅμως γράφεται μὲ ἓνα **λ**.

Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τὰ ὑγρόληκτα ρήματα βάζουν συν-
 ἤθως ἐν **ν** μεταξὺ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς καταλήξεως τοῦ ἐνεστῶ-
 τος: Φέρω, εἰς τὴν δημοτικὴν Φέρνω. Στέλλω=Στέλνω. Δέρω
 =δέρνω· ὑπάρχουν ὅμως καὶ χωρὶς τὸ **ν**: π.χ. Ξεύρω, θέλω.

Ἀσκησις. Κλίνατε τὰ ἐξῆς ρήματα εἰς τὸν παρατατικόν
 καὶ τὸν ἀόριστον τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς. “Ο ἀό-
 ριστος νὰ κλιθῇ καὶ εἰς τὴν προστατικὴν καὶ μετοχίην. Βάλλω
 παθητ. βάλλομαι. Δέρω, παθητ. δέρομαι.

Παρατηρήσεις εἰς τὰ ἐνρινόληκτα ρήματα

Ἐνρινόληκτα λέγονται τὰ ῥόματα τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὸν ἐ-
 νεστῶτα χαρακτῆρα **ν** ἢ **μ**. Π.χ. Μένω, ὑφαίνω, θερμαίνω, νέμω.
 Καὶ τὰ ἐνρινόληκτα σχηματίζουν τὸν παρατατικὸν τῶν ἀπὸ τὸ
 θέμα τοῦ ἐνεστῶτος, μὲ τὰς γνωστὰς καταλήξεις τοῦ παρατατικοῦ:
 Μένω, παρατ. ἔμενον. Ὑφαίνω παρατ. ὑφαίνον. Θερμαίνω, πα-
 ρατ. ἐθέρμαινον. Νέμω, παρατ. ἐνεμον.

“Ο ἀόριστος τῶν ἐνρινολήκτων τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, σχημα-
 τίζεται χωρὶς **σ**, μὲ τὰς καταλήξεις -α, -ας, -ε, -αμεν, -ατε, -αν.

“Οσα ἐνρινόληκτα ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτῆρος **ε**, εἰς τὸν ἀόρι-

στον τὸ κάμνουν εἰ: Μένω, ἀόρ. ἔμεινα. Νέμω, ἀόρ. ἔνειμα (σύνθετον διένειμα).

Ἔοσα ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτηῆρος αἰ εἰς τὸν ἀόριστον τὸ κάμνουν αἰ: Θερμαίνω, ἀόρ. ἐθέρμανα. Ὑφαίνω, ἀόρ. ὕφανα. Ξηραίνω, ἀόρ. ἐξήρανα.

Ὁ παθητικὸς ἀόριστος τῶν ὑγρολήκτων διατηρεῖ τὸ ν τοῦ θέματος. Π.χ. Θερμαίνομαι, ἀόριστος παθητικὸς ἐθερμάνθην. Ξηραίνομαι, ἀόρ. παθητ. ἐξηράνθην. Ἐξαιροῦνται μερικὰ ρήματα τὰ ὅποια κάμνουν τὸν παθητικὸν ἀόριστον χωρὶς ν: Ἐκρίθην καὶ ἐπλύθην. Π.χ. Κρίνω, ἐκρίθην. Πλύνω, ἐπλύθην.

Ἀσκησις. Κλίνατε τὸ ρῆμα ξηραίνω εἰς τὸν ἐνεργητικὸν καὶ παθητικὸν ἀόριστον. Ὁ ἀόριστος νὰ κλιθῆ καὶ εἰς τὴν προστακτικῆν.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Ἀσκησις. Ἀντιγράψετε τὰς κατωτέρω προτάσεις καὶ σημειώσατε τίνος εἶδους εἶναι ἐκάστη.

Τὰ ἄνθη εἶνε εὐώδη.

Τὰ ἄνθη τῆς ἀνοίξεως εἶνε πολὺ εὐώδη.

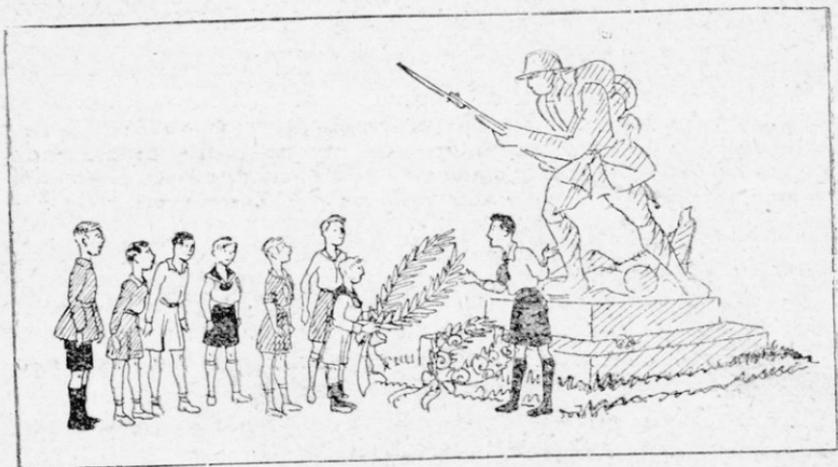
Οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν ἐκδρομὴν ἔπαιξαν διάφορα παιγνίδια, ἔφαλλον ἄσματα, ἐμάζεψαν ἄνθη καὶ ἐπέστρεψαν τὸ ἐσπέρας χαρούμενοι.

Ἀπὸ τὰς ἰδίας προτάσεις εὔρετε τὰ ρήματα, τὰ ὑποκείμενα τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰ κατηγορούμενα, ὅπου ὑπάρχουν, καὶ τοὺς προσδιορισμούς.

Σύνδεσις καθ' ὑπόταξιν

Ὁ γεωργὸς καλλιεργεῖ τοὺς ἀγρούς, διὰ νὰ ἔχη εἰσοδήματα.

Ὁ ἐργάτης καὶ ὁ τεχνίτης καὶ ὁ ἔμπορος ἐργάζονται, διὰ νὰ κερδίζουσιν χρήματα. Ἀνωτέρω ἔχομεν δύο περιόδους· εἰς ἐκάστην ὑπάρχουν δύο προτάσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ δευτέρα δὲν ἔχει μόνη τῆς νόημα, χωρὶς τὴν πρώτην. Ἡ πρώτη πρότασις ἠμπορεῖ νὰ μείνη καὶ μόνη καὶ νὰ δίδῃ τέλειον νόημα, ὅχι ὅμως καὶ ἡ δευτέρα. Ὁ γεωργὸς καλλιεργεῖ τοὺς ἀγρούς καὶ ὁ ἐργάτης, ὁ ἐχρίτης καὶ ὁ ἔμπορος ἐργάζονται, εἶναι δύο προτάσεις μὲ τέλειον νόημα. Διὰ νὰ ἔχη εἰσοδήματα καὶ διὰ

Τιμάτε τούς θυσιασθέντας ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

νὰ κερδίζουν χορήματα, εἶνε δύο ἄλλαι προτάσεις, αἱ ὁποῖαι μὴ ναι των δὲν ἔχουν τέλειον νόημα, ὅταν ὅμως ὑπαχθῶν εἰς τὰς πρώτας προτάσεις ἔχουν νόημα. "Ὅταν ἔχωμεν δύο προτάσεις, ἐκ τῶν ὑποίων ἢ δευτέρα ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆν πρώτην, ἢ σύνδεσις των λέγεται σύνδεσις καθ' ὑπόταξιν.

Ὑποτακτικαὶ προτάσεις ἡμπορεῖ νὰ εἶναι καὶ δύο ἢ καὶ περισσότεραι. Π.χ. Οἱ γονεῖς ἀνατρέφουν τὰ τέκνα των, διὰ νὰ γίνουσι ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των, καὶ διὰ νὰ ὠφελῆσουν καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ νὰ υπηρετήσουν τῆν Πατρίδα.

Ἡ μετοχὴ εἰς τὰς προτάσεις. Ἀνάλυσις αὐτῶν.

Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἔσωσε τῆν Ἑλλάδα, νικήσας τὸν τουρκικὸν πρὸ τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς φυλάσσοντας τὰς ἐντολάς του.
Βλέπω τὸν Παῦλον μελετῶντα καθ' ἑκάστην.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω προτάσεις βλέπομεν ὅτι ὑπάρχουν δευτερεύουσαι ἢ ὑποτελεῖς προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀντὶ ρήματος ἔχουν μετοχάς. Αἱ μετοχαὶ αὐταὶ ἀναλύονται καὶ γίνονται προτάσεις μὴ

ρῆμα καὶ μὲ ἓνα προσδιορισμὸν. Π.χ. ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ ἐνίκησε τὸν τουρκικὸν πρὸ τοῦ Ἑλλησπόντου, Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι φυλάσσουν τὰς ἐντολάς του. Βλέπω τὸν Παῦλον νὰ μελετᾷ καθ' ἐκάστην.

Πα ρ α τ ῆ ρ η σ ι ς. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἀναλύομεν τὰς μετοχάς. Ἡ μετοχὴ ὅταν ὑπάρχη εἰς τὴν πρότασιν, δέχεται, ὅπως τὸ ρῆμα ὑποκείμενον, κατηγορούμενον καὶ ἀντικείμενον (ὁ ἑλληνικὸς στόλος νικήσας τὸν τουρκικὸν πρὸ τοῦ Ἑλλησπόντου).

Ἀ σ κ η σ ι ς. Ἀντιγράφετε τὰς κατωτέρω προτάσεις καὶ ἀναλύσατε τὰς μετοχάς.

Οἱ Ἀθηναῖοι νικήσαντες τοὺς Πέρσας εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἔκαμιν θυσίας εἰς τοὺς Θεούς.

Ὁ Ἰακώβ μαθὼν ὅτι ζῆ ὁ υἱὸς του Ἰωσήφ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐχάρη πολύ.

Παρατηρῶ τὸν πατέρα μου κσιπιάζοντα ἡπὲρ τῶν τέκνων του.

Σέβεσθε καὶ τιμᾶτε τοὺς γεννήσαντάς σας.

Τιμᾶτε καὶ δοξάζετε τοὺς θυσιασθέντας ὑπὲρ Πατρίδος.

Τ Ε Λ Ο Σ

α/μειζωλό

